పుస్తకము పేరు హనుమద్విజయము

రచయిత : గంగారాజేశ్వరరావు

హక్కులు : సర్వం గ్రంథకర్త పరమైనవి

ప్రథమ ముద్రణ : విక్రమ వైశాఖ శుద్ధపౌర్ణిమ
18-05-2000

ప్రతులు : 1000

మూల్యము : రూ: 30/-

ప్రతులకు : 1 గంగారాజేశ్వరరావు,
ఇం.నెం.7-20, మంథని-505 1
కరీంనగర్ జిల్లా.

2. గంగా తరంగిణి సారస్వత సమితి
మంథని - 505 184,
కరీంనగర్ జిల్లా

ముఖచిత్రం : రేగళ్ళ చంద్రశేఖర శర్మ
మంథని - 505 184

ప్రచురణ : గంగా తరంగిణీసారస్వత సమితి,
మంథని - 505 184.

ముద్రణ : శ్రీలక్ష్మి ప్రింటింగ్ ప్రెస్,
గాంధీచౌక్, మంథని - 505 184,
కరీంనగర్ జిల్లా. ✆ 59490

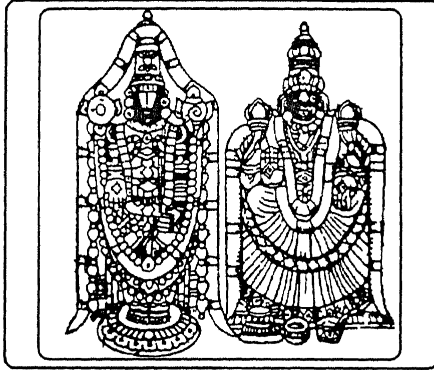

గంగా రామాయణము

హనుమద్విజయము
రగడ కావ్యము

కృతికర్త
కవిశేఖర

గంగా రాజేశ్వరరావు, M A B Ed

"THIS BOOK IS PUBLISHED WITH THE FINANCIAL ASSISTANCE OF TIRUMALA TIRUPATI DEVASTHANAMS UNDER THAIR SCHEME AID TO PUBLISH RELIGIOUS BOOKS"

ప్రచురణ
గంగా తరంగిణీ సారస్వత సమితి
మంథని

హనుమద్విజయము

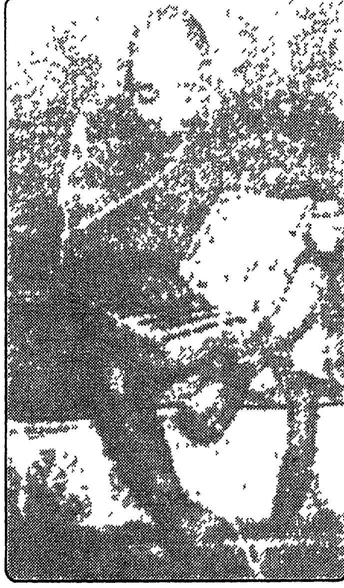
విషయ సూచిక

తృతీయాశ్వాసము

ముద్రికాప్రదానము

చతుర్థాశ్వాసము లంకాదహనము

హిమాలయస్థిత చిరంజీవి

ఆపదా మపహర్తారం
దాతారం సర్వ సంపదాం
లోకాభి రామం శ్రీరామం
భూయో భూయో నమామ్యహం

అంజనానందనం వీరం
జానకీ శోకనాశనం
కపీశ మక్షహంతారం
వందే లంకాభయంకరం

దివంగత గంగా కృష్ణ - గ్రంధకర్తపౌత్రుడు
అమృతా కీ శే గంగారాజలక్ష్మణరావుల
చిన్న కుమారుడు
జననము 1972
మరణము 1977

సంతాపము

నాన్నా! నాన్నా! యనచును
నాన్నను నిల్పితివి! నీదు-నాలుక యం దా
నాన్నను దుఃఖజలధి నిడి
నాన్నా! చనినావు పిన్న-నాడే యకటా!

చిన్నతనమునం దాడుచు,
తిన్నగ నొకటినుప తలుపు - తీరా పడగా
జిన్నారి చేతు లానిచి
కన్నయ్యా! దాని నాప-గలిగితి వయయో!

చెన్నుడ! ముద్దుల కృష్ణా!
ఎన్నని నీ పెద్ద బుద్ధు-లెన్నుదు? "నిండా
యున్నవి నా గుమ్ములు చి
న్ననల వవి నిండుకొన్న"వని చూపితివే!

అన్నం బన్నం బని తిను
చున్న ప్రియుల పొత్తులందు - తింటివి కట్టా!
అన్నం బొడిసెను నీకిట
పున్నుడ వేసితివి గంతు - పోయితి వెటకో!

అన్నా! నేనుండ ననుచు
నన్నావా? పాడు లోక-మం దెనడేనిన్
అన్నెము పున్నెము లెరుగని
నిన్నుం టయిషైడు గొనెను-నెనరు! విడుచుచున్

కన్నీరు కాల్వగా, నా
కన్నయ్యా! యంచు తల్లి - క్రందించగ, రా
నన్నా మృత్యువు విడవక
వెన్నుడ! గొని పోయెను తన - వెంటన్ నిను హా!

శ్రీ గీట్ల జనార్దన రెడ్డి
M A B Ed , L L B ,
పూర్వశాసన మండలి సభ్యులు

హార్దికాభివందనములు!

కవిశేఖర, కళానీరాజన పురస్కార గ్రహీత మరియు గంగా తరంగిణీ సారస్వత సమితి వ్యవస్థాపకులు, గురుదేవులు, బ్రహ్మశ్రీ గంగారాజేశ్వరరావు గారు ప్రాచీన పద్య కవితా ప్రక్రియలో నందెవేసిన చేయిగా ప్రసిద్ధులు

వారు వయోవృద్ధులే కాక జ్ఞానవృద్ధులు, పలు పద్య రచనా విద్యా విధానములో సిద్ధహస్తులు, ప్రసిద్ధులు అనేక గ్రంథాలని వ్రాసి ప్రచురించిన వీరు తొంబది యేండ్ల వయస్సులోను "హనుమద్విజయ" మను రగడ కావ్య రచనా భారము ను విజయవంతముగా ముగించుట సాహసమే కాక స్వాగతార్హము, సంస్తుత్యము.

గత గర్భము నుండి వెలువడిన రామాయణము లెన్నియో సుందరకాండమును బహు రమ్యముగా పాఠకుల కందించినవి కీ శే.ఎమ్ ఎస్ రామారావు గారు పాడుకొనుట కనువైన, సులభగ్రాహ్యమైన "సుందర కాండ" రచించి, తానే గానము చేసి ప్రచారము లోనికి తీసికొని వచ్చిన యంశమును సామాన్యశ్రోతలు సంగీతజ్ఞులు మరువ లేరు సంస్కృతములోని వాల్మీకి రామాయణము నుండి భాస్కర, రంగనాథ, మొల్ల రామాయణాదులు ప్రసిద్ధ కావ్యములు

ఇప్పుడు మన గురువు గారు కేవలము రకరకముల రగడలతో రామాయణ కావ్యాంశమును సుందర కాండ సమగ్ర రూపముగ నొకచో నీ పుస్తకము నందించినారు సంక్లిష్ట ఛందోరీతులు గల రగడలు వ్రాయుట కష్టమనిపించినను కొన్ని రీతులు ఉదా: ప్రవాళహారిణగతి వంటి రగడలు సులభముగాను, సుగ్రాహ్యముగనే గాక సుస్వర, సస్వర గానము కనువై యుండి పాఠకులను, శ్రోతలను సంగీత భంగీతరంగి తాంతరంగంబు లైన వన కురంగంబుల జేసి, హిమవన్నగ శృంగంబుల నెక్కించి, గంగా తరంగములలో నోలలాడించి మెప్పించుననుట అత్యుక్తులు కావు

అన్వయ కాఠిన్యమునకు పాఠకులు బెదరు పరిస్థితు లటనట నున్నను ఆనందింప జేయు రగడల రంగవల్లులే మిక్కిలి చక్కగా శృంగారించిన గంగా రాజేశ్వరులు వాగీశ్వరీ స్వరూపులు కథాంశము క్రొత్త కాకున్నను కవితారీతి నూతనము, విషయము పాతదైనను వివరించిన విధానము విశేషమైనది

కావ్యమును `ఓంశ్రీగణేశాయనమః తరువాత మధురగతి రగడలో నుపక్రమించినారు మంచీ చెడునుక్షీర నీర న్యాయములో వేరు చేయు సంకేత మిందున్న ప్రతిబింబము

గంగా రామాయణ సుమహారమున గణేశ, సరస్వతి రామచంద్ర, హనుమ శ్శిష్ట చతుష్టయము ముఖ్యులైన సంసేవితులు మధురగతి, హరిగతి, హయప్రచార, తురగవల్గన, విజయ మంగళ, ద్విరదగతి, విజయభద్ర, హరిణగతి, వృషభగతి, ప్రవాళ, మరాళాది రగడలు, కంద, సీస, ఉత్సాహమత్త కోకిల, మంగళ మహాశ్రీ గర్భరగడలు-మరియు కావ్యాంతమున అనుబంధ బంధములు ఉదా శార్దూల విక్రీడిత చతుష్పథ, కంద శ్రీకార, ప్రవాళ శ్రేణి, మధురగతి నక్షత్ర, హరిణగతి చక్ర, మధురగతి కూర్మ, కలిసంతరణ ఉర్వారుక మంత్రత్రయ విహంగ శ్రీరామమంత్రవ్యజన, రక్షామంత్ర చతుష్పాళి బంధములు చూపించినారు

ఇందలి యాశ్వాసములు, పరిచ్ఛేదములు, వర్ణనలు ప్రౌఢమైన ప్రాచీన రీతులు, కాని డా॥ సి నారాయణ రెడ్డి గారు రచించిన మాత్రా ఛందస్సు, నాగార్జున సాగరము కర్పూర వసంతరాయలు జ్ఞాపకము వచ్చు నాధునిక రీతులును మన కటనట కనిపించిక్రొత్త దనమును స్ఫురింప జేయుచున్నవి

ఉదా అతనికి ప్రాంతపుటెల్లలు
అక్షిగోచరములు కావు! అని

నాగార్జునసాగరములో (ప్రవాళగతి రగడ విధానము)

వారి ఉత్సాహమును చెప్పగ-వాయి చాలదు వాక్కు-చాలదు (హరిణగతి విధానము) అని 'కర్పూర వసంతరాయలు' గేయ కావ్యములో గల చరణములను పోల్చుకొని గాలి పీల్చుకొన వచ్చును

ఆంధ్ర వాఙ్మయ ప్రపంచమున నున్న అనేక కవితా రీతులలో శ్రీగంగారాజేశ్వర కవివర్యులెన్ను కొన్న ఫక్కి-, ప్రక్రియలు శాశ్వతత్వము కల ప్రాచీన రీతులు అంధందాధునికత్వము తొంగిచూచి మనకాహ్లాదమును మనకన్న పిన్నల కానందమును చేకూర్చుచున్నయవి

నారికేళములను నాటి పాషాణాల
కడకు బెట్టి ద్రాక్ష, కదళి మించు
వారి తరము వారి వరియన్న మెంతేని
సులభముగనె యరిగి బలము నిచ్చు

అందుచేత పెద్దలు, అస్మద్గురు వర్యులు, బ్రహ్మశ్రీ గంగారాజేశ్వరరావు గారికి నా యభివాదములు వారు మరింత సాహితీ సేవ చేయవలెననునది మదీప్సితము

విశ్వాసముతో విధేయుడు

శ్రీ గీట్ల జనార్ధన రెడ్డి

MALLB,

అడ్వకేటు

ఓం

సుందరకాండ రగడ కావ్యం

రచయిత

గంగారాజేశ్వర రావు గారు

శ్రీ గంగా రాజేశ్వరరావు గారు వ్రాసిన సుందర కాండ రగడ కావ్యము, వాల్మీకి రామాయణంలోని మూలమునకు రమారమి శుద్ధానువాదమే కాక కొన్ని చోట్ల విషయ ప్రాశస్త్యమునకై స్వతంత్ర విశ్లేష కలది ఇందలి కవితా వైశిష్ట్యములో అంత్య ప్రాస కష్టసాధ్యమై నూతన శోభ కలిగించినది కందగర్భ, మత్తకోకిలగర్భ ఉత్సాహవృత్త గర్భ, మంగళమహాశ్రీగర్భ రాజేశ్వరరావు గారి కవితా వైదుష్యమునకు తార్కాణములు

రావణుని నిష్క్రమణానంతరం సీత తన యార్తిని వెల్లడిస్తూ-

"ఈపరితాపము నోపను నాపై
కోపమ,జన్మాంతరమున దగిలిన
శాపమ,యిది లక్ష్మణునిందించిన
పాపమ

నీవారావిక, నిజమిది, చావను
నావను వచ్చెదను పతిత పావన
భావమునందున నిల్పుముర స్థిర
స్థావరమును నాకై సుజనావన--

అన్నమాటలుచాలా స్వాభావికంగాసీతామనస్పందననుచాటు చున్నవి

సీతకు తన్నెరిగించు కొనుటకై హనుమంతుడు రామకథను గానముచేయగా "ఈకాకుల వనమున కోకిలపాటలు వినబడె" అనటం చాలా సమంజసంగా సందర్భశుద్ధిగా నున్నది

అక్షకుమారుడు తలపడుచు తనపై శర వర్షమును గురిపించి నవ్వుచు హనుమంతుడు

"బాల సుయోధా-బలమును మెచ్చితి
బ్రతుక గలాడవ - భయమిడెయిచ్చితి

అంటూ అక్షకుమారుని హెచ్చరించుటలో మంచి ఓచిత్యముగలదు

మూలంలో హనుమంతుని ఛంపుటకు రావణుడాజ్ఞాపించినట్లుగా నున్నది హనుమంతుని హిత వచనములు రోచించని రూక్షలోచనుడై వివశుడైన రావణుడు

మండిపడి రావణుడుదుండగునిమెత్త
గాఖండింతునని కఅకు ఖడ్గంబు నెత్తగా

అనుటలో సహజస్థితి కన్పట్టు చున్నది మహాపతివ్రతయగు సీత హనుమంతుని తోకకు నిప్పు రగిల్చిన విషయము తెలిసి అగ్ని దేవుని ప్రార్థించినది తత్ఫలితంగా హనుమంతునకు వేడిమి తగుల లేదు

"జనకసుత శక్తులకు జనని కావున జగ
జ్జనని యాజ్ఞలవలన జల్లబడె ననలుండు
అనిలుండు తన మిత్రు డగటచే నాతండు
అనిలసుతునకు నెట్టి హాని దలపకయుండు "

అనలుండు చల్లబడె అనుటలో ప్రత్యేకత కలదు వేడిమి తగులక పోగా శీతలత్వము కలిగినది. అగ్నివాయువులు సహచరులు కాగా, మిత్రుడు సహకరించగా తానుకూడా సహకరించి నట్లు వ్రాయుట ఉదాత్తత-తన కుమారుని కేసహాయము చేసెనను మాట కంటె యిది ఉత్తమముగా చెప్పబడినది

సీతాన్వేషణలో పర్యవసానమునకై నిరీక్షించుచున్న రాముని యెదుట హనుమంతుడు నిలిచి మొదటగా-

"చూచితి సీతను-వేచి చూచు
నీమార్గము-వేయికనులతో జనకజ"

అనుటలో రామునకు సత్వర సంతోము చేకూర్చబడినది.

సుందరకాండముగా పిల్వబడు యీగాధకు సుందర నామ నిర్వచనము

అతి సుందరముగా శ్రీరాజేశ్వరరావుగారు యిచ్చి యున్నారు

"సుందరము శివము రాముని తత్వము
సుందరత నిధికి సీతాభాండము
సుందరచారిత్రుడు హనుమంతుడు
సుందరత్రయము సుందరకాండము"

సంక్షిప్తముగా వ్రాయుట మే కాని శ్రీరాజేశ్వర రావు గారి కవితా మాధుర్యము ఎంత చవి చూచినా అంతులేనిదిగా వున్నది వారికి శ్రీరామచంద్రుడు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములు ప్రసాదించుగాక

యడవల్లిపట్టాబి రామశాస్త్రి
మచిలీపట్నము, ద్వారకామాయి.

"దాశరధాయ విద్మహే సీతావల్లభాయ దీమహి
తన్నో రామచంద్రః ప్రచోదయాత్"

కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరం! ఆరుహ్యాక వితాశాఖాం-
వందే వాల్మీకి కోకిలాం

పుంసాంమోహనరూపుడగు రాముని చరితము ఆదికవి విరచితమై శ్లోకరూపమున విలసిల్లియున్నది కుశలవులచే వాల్మీకి ప్రేరణతో గానము చేయబడినది శతకోటిప్రవిస్తరమగు రామకథ అనల్ప ప్రతిభాశాలురగు మహాకవులచే యనువదింపబడి యనేక భాషలలో తలమానికమై విలసిల్లుచున్నది భాస్కరుడు మొదలుగ అనేక కవులు విభిన్న రీతులలోవ్యక్తికరించి యశము నందిరి ఏనోట విన్నా ఎన్నాళ్ళు విన్నా నిత్య నూతనమై భాసించు రామకథ శ్రీగంగా రాజేశ్వరానూదితమై విభిన్న గర్భ వృత్తములతో దేశీ ఛందస్సుల రగడలతో సాగి గాన యోగ్యమై శ్రవణపేయమై శబ్దార్ధాలంకార శోభితమై జాతీయములచే సామెతలచే సంయోజితమై కొనసాగినది.

బహు గ్రంధ నిర్మాతగా పేరు గాంచిన బహు బిరుదావళీభూషితులగు కవిగారి రచనా వైశిష్ట్యము విభిన్న సాహితీప్రక్రియలకు నిలయమై గంగాతరంగిణీ చలన చాలిత మధురనాదబిందు నిష్యందమై సుధామధురమై పాఠకులకు ఆనందము గొల్పగల దనుమాట పునరుక్తమే వార్ధక్య మావహించినను వారి ప్రతిభా సమన్విత మగు దీక్ష దక్షత రామకథ పగిది అనంతమై అనే కానేక రచనలకు దోహద కారి కాగలదని సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూపుడగు శ్రీరామ కృపాకటాక్షమున సంపూర్ణ రచన సిరీతినే సాగిస్తారని ఆశిస్తున్నాను

ఇట్లు
ఉత్తలూరు రామానుజాచార్యులు
విశ్రాంత ఆంధ్రోపన్యాసకుడు
మంచిర్యాల

ఓం

వేదపాఠశాల మఠం మంథని

శ్రీమద్గంగారామాయణ సుందర కాండ హనుమద్విజయాఖ్య కవితా సంపుటి యాపాత మధురమై చిత్ర బంధకవితోజ్వలమై పండిత ప్రకాండమానస సరోవరఖబుల నోలలాడు రాయంచమై యలరారుచున్నది ఇందలి కవితా రీతులునన్య సాధారణములు. కవితా చమత్కృతుల కిది నిలయమై హృద్యపద్య గర్భితపద్యమై బంధ గర్భిత పదబంధమై అనితర సాధ్యమై యలరారుచున్నది.

శ్లో॥ శ్రీమద్గంగా తరంగ ప్రతి భటపదవిన్యాసదివ్య పబంధ
ప్రత్యక్షా నంద సంధాయక జనకసుతాజాని సంకీర్తనేన
శ్రీమాద్గంగాన్వయబ్ధి ప్రకటిత శరధృద్రాజరాజేశరాయం
కీర్తిం చాచంద్ర తారం దివిభువి తను తేదివ్య పీయూషతుల్యాం.

శ్లో॥ వర్త తే యస్యజిహ్వాగ్రేవాగ్దేవీనర్తతోత్సుకా
తంగంగాబుధి రాకేందుంనమామి కవిశేఖరం.

శ్లో॥ మతిమంతం శృతిమంతం ప్రకటితరఘురామ సూక్తి కవితా కాంతం
గంగాంబుధి రాకేందుంనమామి రాజేశ్వరం విబుధం.

శ్రీ కొల్లారపు సీతారామ శర్మ.

ఓం శ్రీ సాయిరాం

బహుగ్రంధకర్త, లబ్దప్రతిష్ఠులు బ్రహ్మ శ్రీ గంగారాజేశ్వరరావు గారు రచిం
సుందర కాండము చూచేభాగ్యము కలిగింది ప్రవాహ వేగంతో సాగిపోయే కావ్య
అలవోకగా చదవడానికి అనువైనది వివిధ ఛందస్సులలో వ్రాసిన రామాయణా
అనేకములున్నాయి రగడలో వ్రాసిన రామాయణ భాగమిది ఒకటే నేమో!

అసలు సుందర కాండము సుంద రమమైనది ఆపాత మధురమై
వాల్మీకి రామాయణములో సుందర కాండము ఎంతో అతి మధురమై రాజిల్లినది
మాధుర్యాన్ని తెలుగులో చూపడానికి అనేకులు ప్రయత్నించారు కాని కృతార్థులు క
పోయారు

ఆధునిక కాలంలో సాంప్రదాయ బద్ధమైన మహాకావ్యాలు చదివే
కరువయ్యారు రామాయణభాగాన్ని సులభ సాధ్యము చేసి మామూలు పాఠకు
చదివించేట్లు చేశారు

ఈకావ్యముద్వారా .

వీరి అమరలేఖిని నుండి రామాయణమంతా ఈరీతిలో రా
బహుళప్రచారము పొందాలని ఆశిస్తున్నాను

ఇట్లు

పచ్చిపులుసు వేంకటేశ్వర్లు
ఎమ్ ఏ (తెలుగు), ఎమ్ ఏ (పొలి
బి ఇడి.వి శారద, నెల్లూరు.

గంగా తరంగిణీ సంక్షిప్త వివరం – నూతన సంస్థ

ఈ సంస్థ కవి శేఖర బ్ర శ్రీ గంగా రాజేశ్వరావుగారిచే 17వ అక్టోబరు 1985న స్థాపింపబడి దాదాపు 10 సం॥రముల దనుక శ్రీవారు సంస్థ కార్య క్రమాలను నిర్వహించారు నాటనుండి ఈ సంస్థకు మార్గదర్శకులు మాజీ MLC శ్రీ గిట్ల జనార్ధనరెడ్డి గారే, ఈ సంస్థ ఒక చక్కని సుస్థిర కార్య వర్గము గల సంస్థ

నాడు ఈ సంస్థ 10 మంది సభ్యులతో వెలసి శ్రీ ఇల్లెందుల సత్యనారాయణ గారి అధ్యక్షతన పెక్కు కార్య క్రమాలు నెరపుకున్నది సాహితీ సమావేశాలు, కవి సమ్మేళనలు; కవితాగోష్టులు, అముద్రిత రచనల ముద్రణా కార్య క్రమం దాతల సహకారంతో, సాంస్కృతిక కార్య కలాపాలు, వార్షికోత్సవాలు, కవి పండితుల ప్రసంగాల నిర్వహణ, సన్మాన సత్కారాలద్వారా సాహితీ సేవ స్థానిక యువ కవుల వివిధ ప్రక్రియల పోటీల ద్వారా వారి ప్రతిభను ప్రోత్సహించుట, మెదలగు కార్యక్రమాలు ఈ సంస్థ ద్వారా నిర్వహింపబడు చున్నవి.

ఈ సంస్థ స్థాపించిననాడు మెదలుకొని 10 సంవత్సరాల లగాయతు కొంత కాలము ప్రధాన కార్యదర్శకత్త్వము డా॥ శు క శ్రీగారును, ఆపై శ్రీ కాకుటూరి సుబ్రహ్మణ్యం గారును నిర్వహించారు

1994లో సంస్థలో క్రొత్త మలుపు ఏర్పడివ్యవస్థాపకులు,మార్గదర్శకులు సూచనలతో ఒక సుస్థిర నూతన కార్య వర్గమేర్పడింది అందు 1 వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడు 2 మార్గదర్శి, 3 కార్య నిర్వాహక అధ్యక్షుడు 3 ఉపాధ్యక్షుడు 4 ప్రధాన కార్యదర్శి 5 సంయుక్త కార్యదర్శి 6 ఆర్ధిక కార్యదర్శి గా రూపొందింది ఇలా రూపొందిన ఈ సంస్థ

వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులు - "కవిశేఖర" గంగా రజేశ్వర రావు

మార్గదర్శకులు - శ్రీగిట్ల జనార్ధన రెడ్డి

1 కార్యనిర్వాహక అధ్యక్షు - శ్రీ రేగళ్ళ మురళీధర శర్మ
2 ఉపాధ్యక్షులు - శ్రీ గిట్ల రమణా రెడ్డి
3 ప్రధానకార్యదర్శి - శ్రీకాకుటూరి సుబ్రహ్మణ్యం
4 సంయుక్త కార్య దర్శులు - శ్రీ వాన మామలై నరసింహాచార్యులు, శ్రీ బండారి సత్యనారాయణ, శ్రీ తాటి కొండ రాజగౌడు
5 ఆర్ధిక కార్యదర్శి - శ్రీ గట్టు నరసింహ ప్రసాద్
6 హితవరులు - శ్రీ మాదాడి ప్రభకర రెడ్డి, శ్రీ చెప్యాల రామకిషన్‌రావు

ఈ సంస్థ పెక్కు కార్య క్రమాలను నిర్వహిస్తూ దాతల ఆర్థిక సహకారంతో ఆముద్రిత గ్రంథాలను ముద్రింప జేసి ఆ విష్కరణ కార్యక్రమాలను నిర్వహించింది సారస్వత సమితి కాబట్టి సాహితీ సభలు, సంగీత నాట్య కచ్చేరీలు నిర్వహించి ప్రజలను అలరింప జేయుటలో కృతకృత్యత నొందింది 26 మార్చి 1997 న ఈ సంస్థ జిల్లా రిజిస్ట్రారు కార్యా లయం ద్వారా (1488/1997) నెంబరుతో రిజిస్టరు సంస్థగా సుస్థిరతను పొందింది ఈ సంస్థకు ఏక్సల్ ఇండ స్ట్రీస్ యాజమాన్యం నుండి ఆ సంస్థ నాటి మెనేజింగ్ డైరెక్టర్ శ్రీ గట్టు నారాయణ గారి ద్వారా 20,000 రూ॥లును గంగా రాజేశ్వర రావు గారు 5,000/- రూ॥ లును, శ్రీమర్వాకధ నంజయగారు 50 డాలర్లు 1116/- ఇండియన్ కరెన్సీయును సంస్థకు దాతలుగా సమర్పించిరి. ఈ ప్రకారం సంస్థకు 28,073/- రూ॥ నిధి ఫిక్స్‌డ్ డిపాజిటులో వేయనైనది మొత్తం (26,116/-)

ఇంతదాకా కొన సాగుచున్న ఈ సంస్థ కార్య వర్గ సభ్యులలో సంస్థ ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ కాకుటూరి సుబ్రహ్మణ్యం గారు ప్రభుత్వోద్యోగి జూ కా. మంథనిలో పనిచేసి ఉద్యోగ విరమణ జరిగిన మూలంగా సంస్థ కార్య వర్గం ఆతని స్థానాన్ని నింపే నిమిత్తం గా కొద్దిపాటి మార్పులు చేర్పులు చేయుటలో ఈ క్రింది విధంగా ఒక నూతన సుస్థిర బాడీ ఏర్పడింది

వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులు - కవిశేఖర బ్ర శ్రీ గంగా రాజేశ్వర రావు

మార్గదర్శకులు - శ్రీ గీట్ల జనార్ధన రెడ్డి

నూతన కార్యవర్గము

1 కార్య నిర్వాహక అధ్యక్షులు- శ్రీ రేగళ్ళ మురళీధర శర్మ

2 ఉపాధ్యక్షులు - శ్రీ గీట్ల రమణా రెడ్డి, శ్రీ పి రాజేశ్వర రావు

3 ప్రధాన కార్యదర్శి - శ్రీ గట్టు నరసింహప్రసాద్

4 సంయుక్త కార్య దర్శులు - శ్రీ శీల పరాంభావు, శ్రీ వానమామలై నరసింహ చార్యులు

5 ఆర్థిక కార్య దర్శి - శ్రీ తాటికొండ రాజగౌడు

6 హితవరులు శ్రీమాదాటి ప్రభాకరరెడ్డి

శ్రీ చెప్యాల రామకిషన్‌రావు

7	నిర్వాహక కార్యదర్శి		
8	సంపాదక కార్యదర్శి	-	శ్రీమతి ప్రతిభారాణి
9	సంచాలక కార్యదర్శి	-	శ్రీమతి అవధానుల సుమతి
10	ప్రచారక కార్యదర్శి	-	శ్రీ దొంతుల లింగ మూర్తి

ఇది నేటి గంగా తరంగిణీ సారస్వత సమితి మంథని వారి నూతన సభ్యుల వివరణ వీరు ఈ సంస్థకు సాయ శక్తులా సేవలనందిస్తూ ఉంటారు

రేగళ్ళ మురళీధర శర్మ,
అధ్యక్షులు,
గంగాతరంగిణీ సారస్వత సమితి,
మంథని - 505 184

గ్రంథకర్త
కవిశేఖర, గంగా రాజేశ్వరరావు

తాతసేవలో మనుమరాలు
చి॥ కుమారి స్రవంతి

చిన్న కుమారుడు
చి॥ మనోహరరావు
కుమారిత

ఓం

ప్రస్తావన

రామాయ రామభద్రాయ-రామచంద్రాయ వేధసే
రఘునాథాయ నాథాయ - సీతాయాః పతయే నమః

రగడలు

ఆంధ్రమహాభాగవతరచనా భాగ్యము మహాకవి శ్రీపోతనామాత్యు దక్కినట్లే తెలుగులో కేవలం రగడ కావ్యం వ్రాసే అదృష్టం నా కొరకు వేచి ఉ దంటే ఆ సీతారాముల కృపాకటాక్ష వీక్షణ విశేషమే ప్రస్తుతం రగడల గుఱి వివరింతము

లాక్షణికులు నవవిధరగడలను పేర్కొన్నారు.

1 హయప్రచారరగడ - మూడు మాత్రలు - జల్పతాళము

2 తురగవల్గన గతిరగడ - హయప్రచారమున ద్విగుణము

3 విజయమంగళరగడ - తురగవల్గన గతికి ద్విగుణము

4 మధురగతిరగడ - నాలుగు మాత్రలు - ఏకతాళము

5 హరిగతిరగడ - మధురగతికి ద్విగుణము

6 ద్విరద గతి రగడ - అయిదు మాత్రలు - జంపెతాళము

7 విజయభద్రరగడ - ద్విరద గతికి ద్విగుణము

8 హరిణగతిరగడ - ఏడు మాత్రలు - త్రిపుట తాళము
(3+4=7)

9 వృషభగతిరగడ - హరిణగతికి ద్విగుణము

లక్షణములు

1 రగడలు మాత్రాఛందోబద్ధములు - లయాత్మకములు

2 ద్విపద వలె రగడలో రెండు పాదాలుండును

3 ప్రతి పాదములో నాలుగు కూటము లుండును

4 కూటమనగా ఒకటి రెండు లేక మూడు గణముల మాత్రల సమూహవ

5. ఇందు యతి ప్రాసలతో పాటు అంత్య ప్రాస నియమము కలదు

6 రెండు కూటముల తరువాత యతి స్థానము

7 హగణ, జగణ, యగణములు నిషిద్ధములు(ఏలయన వీని వలన నడక కుంటు బడును)

వీనికి ఉదాహరణములు ఆంజనేయ విభక్త్యష్టములో చూడనగును ఈగ్రంధములో ప్రాస యతి వాడబడినది

ప్రత్యేక రగడలు

ఈకావ్యము లో అపవాదములుగా కొన్ని రగడలు దొర్లినవి వానికి నామ కరణ లక్షణములు సూచితము

1 ప్రవాళ రగడ- 6మాత్రలు - రూపకతాళం ఇందు రెండు, మూడు, నాలుగు మాత్రా గణములు వచ్చును (2+4+=6, 3+3=6, 2+2+2=6)

2 మహాప్రవాళరగడ- ప్రవాళరగడకి ద్విగుణము

3 మరాళగతిరగడ- 8 మాత్రలు - ఆదితాళము (4+4=8, 5+3=8, 3+3+2=8)

4 మహామరాళగతిరగడ - మరాళగతికి ద్విగుణము

5 రగడమాల శఏక ప్రాస యుక్త బహురగడల సమూహము

మద్విరచిత పార్వతీ చరిత పరీక్షిచ్చరిత కావ్యాలలో రగడలు, గర్భాలు మరియు బంధాలను చూడ నగును.

కృతజ్ఞతలు

లర్థించి నంతనే "హనుమ ద్విజయ" కావ్య ప్రమరణకై రూ 8,130/- ఆర్థిక సహాయం దయతో అనుగ్రహించిన శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల స్వామి వారికి అనేకానేక నమస్కృతులు, అక్కడి పాలక వర్గమునకు కృతజ్ఞతలు ఈ గ్రంధముద్రణకు రూ 1,116/- ద్రవ్యసహాయం అడుగకముందే అంద జేసిన శ్రీతంగెళ్ల పల్లెచక్రపాణి, కొడుకు "శ్రీ టి మధూకర్ ప్రిన్సిపాల్ జూనియర్ కళాశాల మంథని" గార్లకు మరియు రూ 1,116/- ఇచ్చిన శ్రీమతులు మారుపాక విజయలక్ష్మి సత్యనారాయణ దంపతులకు ఆశీః పూర్వక కృతజ్ఞతలు కోరినంతనే తమ అమూల్యాభిప్రాయములు ఇచ్చినందులకు శ్రీగీట్ల జనార్దన రెడ్డి గారికి ప్రేమ పూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనములు శ్రీయడవెల్లి పట్టాభి రామూర్తిఇ నువిలీపట్నము, శ్రీఉత్తలూరు రామానుజాచార్యులు, విశ్రాంత ఆంధ్రోపన్యాసకులు, మంచిర్యాల శ్రీ పచ్చిపులుసు వెంకటేశ్వర్లు, లెక్చరర్ నెల్లూరు, మరియు శ్రీ కొల్లారపు సీతారామశర్మ అధ్యక్షులు సంస్కృత పాఠశాల, మంథని గార్లకు కృతజ్ఞతా పూర్వక వందనములు ఈకావ్యముద్రణ యందు నామీది ప్రేమాభిమానములతో సర్వవిధ సహాయ సహకారములనందించినసర్వశ్రీ రేగళ్ళమురళీధరశర్మ "గంగా తరంగిణీ సారస్వతసమితి అధ్యక్షులు, శ్రీ గజానన్ తామన్, లెక్చరర్, తాటికొండ రాజగౌడ్,వార్డుమెంబర్, గ్రామ పంచాయితి మంధని, శ్రీ రేపాక వెంకటయ్య, M E O ముత్తారం మండలము గార్లకు ప్రేమపూర్వక కృతజ్ఞతలు మరియు ఇతరత్రా సహకరించిన వి గంగా మనోహర్, రాజేంద్ర దంపతులు, కుమారి స్రవంతులకు ప్రేమాశీస్సులు అభిమానముతో చక్కగా గ్రంధ ముద్రణ గావించి యిచ్చినందులకు శ్రీ తోట రాజలింగం, శ్రీలక్ష్మి ప్రెస్ ప్రొప్రయిటర్ గారికి కృతజ్ఞతలు

ఓం శాంతి: శాంతి: శాంతి. గ్రంధకర్త

ఆంధ్రప్రదేశ్ కళా నీరాజన దినోత్సవం

జిల్లా కళా నీరాజన పురస్కారం

28 మే 1995 శ్రీ గంగా రాజేశ్వరరావు

తరతరాల

భారతీయ కళా సాంప్రదాయానికి

వన్నె తెచ్చి

కళామ తల్లికి విశిష్ట సేవ చేస్తున్న

మనరాష్ట్ర కళామూర్తులను సత్కరించాలని

ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వం నిర్ణయించి

భారతీయ కళారంగంలో ఆదర్శ ప్రాయులైన

విశ్వవిఖ్యాత నట సార్వభౌమ

డా॥ నందమూరి తారక రామరావు గారి

జన్మదినమైన ప్రతి మే 28 వ తేదిని

కళా నీరాజన దినోత్సవంగా

పరిగణించిన శుభ సందర్భముగా

సాహిత్యరంగంలో మీరు చేసిన చేస్తున్న

విశిష్ట కళాసేవకు అభినందిస్తూ

సగౌరవంగా

మీకు సమర్పిస్తున్న

కళానీరాజన పుర స్కారం

sd.

కలెక్టర్

కరీంనగర్ జిల్లా

ఉపక్రమము

మరాళగతిరగడ

రామకృష్ణరాయని శ్రీముఖమున -
రాముని శ్రీముఖమును నే గాంచితి।
రామాయణ మణిమాలను సీతా -
రామార్పణముగ గూర్పగనెంచితి!!

గంగారాజేశ్వరవిరచిత శ్రీ-
గంగారామాయణసుమహారము !
శృంగారించెద రాముని గళమున-
భృంగరాజి పాడగ ఝుంకారము!!

హరిగతిరగడ

సాంగోపాంగము చదివిన బాడిన -
శ్రవణము సేసిన సత్యవ్రతులకు।
భంగపడును భవభయము సుజనులకు -
పరమ సుఖంబులు వరలు సుమతులకు!!

మరాళగతిరగడ

నిండెను దొమ్మిది పదులు వర్షములు -
పండెను జీవితఫలమును, గ్రుంకక।
ఉండెను నాయు వనెడు రవి పడమర, -
నిండుకొనును బ్రాణతైల, మింకన్!!

కాయ మెపుడు పడిపోవునొ తెలియదు
ఆయిత పడవలమును బిలుపునకై!
ఆయువు సరిపడునో లేదో రా -
మాయణరచనాపూర్ణముకొఱకై !!

సుందరకాండము వ్రాసిన వారికి-
నందునురామాయణరచనాఫల।
మందుకు దానిని మున్ముందుగనే-
నందింతును బుధవరులు మెచ్చ నిల।।

సుందరము శివము రాముని తత్వము-
సుందరత నిధికి సీతయ భాండము।
సుందరచారిత్రుడు హనుమానుడు-
సుందరత్రయము సుందరకాండము।।

మెల్ల మెల్లగా కంటి చూపుసన
గిల్లుచునున్నది, యిక కర్ణంబులు।
చల్లగాలు పనిచేయుము మే మని
సమ్మెకు దిగినవి బలహీంబును।।

ఎల్లకాల మీ దేహంబును మే
మే మోయగా వలెనా? యనికాళ్లను।
చెల్లిపోయె మా బలమిక యే పని
చేయ జాల మని చేతులు వల్కెను।।

ఆశ మాత్రమే మిగిలనది శక్తు-
లన్ని యుండిగినను రామాయణమును।
శేష రహితముగ చేయుడకు మజుల
జెంద వలెన? జన్మం బనిపించును।।

~~ఈశు~~ డన్ని చూచును, సల్పువు నీ-
యీప్సితమును రాములకు నర్పణము!
ఆశయు దుఃఖములకు మూలంబు ని-
రాశయు సుఖశాంతులకు దోరణము

ఓం
శ్రీ గణేశాయ నమః
శ్రీ సరస్వత్యై నమః
శ్రీరామ చంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః
శ్రీ హనుమతే నమః

గంగారామాయణము

హనుమద్విజయము

(సుందరకాండము)

రగడకావ్యము

దేవతా ప్రార్థన

మధురగతిరగడ

శ్రీ గణనాయక - సిద్ధి వినాయక।
యోగజవదనా - యో శుభదాయక॥
నా గతి నీ వని - నమ్మితి వినరా।
నాగ విభూషణ - నందన గనరా॥

మధురగతిరగడమాల

భారతమును నే - వ్రాసితి నంటివి।
కీరితులను వి - ఘ్నేశ్వర గొంటివి॥
కారుణికా నా - కావ్యము గొప్పగ।
బూరితి సేయర - బుణ్యము లొప్పగ॥
శారద జ్యోత్స్నా - సమదర హాసిని।
సారస సంభవు - సఖి మృదుభాషిణి॥
శారద। వికసిత - సరసిజనేత్రీ।
కోరిక దీర్చవె - కోమల గాత్రీ॥
కచ్ఛపి వీణను - గదలించుచు నా।
యిచ్చను శ్రుతి గా - వించి సుజఘనా।
మచ్చె కంటి రామాయణకథ నీ।
స్వేచ్ఛ కొలదిఁ బాడింపుము జననీ॥

ప్రవాళ రగడ

కలియుగవైకుంఠము దిరు -
మలఁ దిరుపతిఁ బద్మావతి !
నలువేల్మంగను గాదని, -
యార్తత్రాణా! శ్రీపతి! ॥

వెలసితి శ్రీ వేంకటేశ! -
వేయి నమస్కృతులు నీకు!
గొలుతుము నిను శ్రీనివాస!
గోర్కెలెల్ల నిమ్ము మాకు!!

హరి గతిరగడ

కరుణాకర! శంకర! భక్తవశం-
కర! యభయంకర! దుష్టభయంకర!
పరశు డమరుధర! గంగాధర! విష-
ధరధర! భవ! భవహర! హర! శశిధర!!

గిరిజకుఁ జెప్పిన రామకథను నా-
కెఱిగింపు గిరీశ్వర! గిరిజేశ్వర!
పురహర! వేములపుర రాజేశ్వర!
పరిరక్షిత గంగారాజేశ్వర!

కృతిపతిస్తుతి

మరాళగతిరగడ

శ్రీరామా నినుఁ దలచు జనులు సం-
సారశరధి నవలీలఁ దరింతురు!
ఓ! రామా నీ నామజపిస్తులు-
ఘోరభవబంధనములను ద్రెంతురు!!

కారుణ్యాంబుధి నీ శరణార్థులం-
గల్యాణపరంపరలు వరించును!
క్రూరులు నిను గాదను గర్విష్ఠులు-
కుమతుల సిరి దుర్విధియ హరించును

మత్తకోకిలగర్భవృషభగతిరగడ

రామ రాఘవరామ కోసల-
రాజనందిననందనా! ప్రియ-
కామితార్థఫలప్రదాయక-
కంబుకంఠ నమోస్తు తే z భయ!
సామజార్తివినాశకా క్షితి-
జామనోంబుజ భాస్కరా నయ-
శ్యామసుందర భక్తచందన-
సారసాక్ష జయోస్తు తే z వ్యయ !!

మత్త కోకిల

రామ రాఘవరామ కోసల-
రాజనందిననందనా।
కామితార్థఫలప్రదాయక-
కంబుకంఠ నమోస్తుతే ।
సామజార్తివినాశకా క్షితి-
జామనోంబుజభాస్కరా ।
శ్యామసుందర భక్తచందన-
సారసాక్ష జయోస్తు తే ।

ఉత్సాహవృత్తగర్భతురగవల్గనగతిరగడ

శ్యామలాంగ నీదు స్మరణ - యడపు - భవభయంబు రామ।
కోమలమృదుపాదసేవ - గూర్చు విమలభక్తి రామ॥
తామరసనునేత్ర నాకు - దాపు ప్రాపు నీవ రామ।
రామచంద్ర రాఘవేంద్ర - రార నన్ను బ్రోవ రామ॥

ఉత్సాహవృత్తము

శ్యామలాంగ నీదు స్మరణ -
యడపు భవభయంబు రా।
కోమలమృదుపాదసేవ
గూర్చు విమలభక్తి రా।
తామరసనునేత్ర నాకు
దాపు ప్రాపు నీవ రా।
రామచంద్ర రాఘవేంద్ర
రార నన్ను బ్రోవరా॥

ఆంజనేయవిభక్త్యష్టకము

విజయ మంగళరగడ

అంజనీసుతుండు మారు-
తాత్మజుండు పావనుఁడు శి-
వాంశసంభవుండు నాశ్రి-
తాళి దుఃఖచయముఁ బాపు।
భంజితాసురుండు బాల-
భాస్కరఫలహారకుండు-
ప్రాంజలిముకుళితుఁడు రామ-
భక్తవరుఁడు మనకుఁ గాపు॥

మధురగతిరగడ

క్లేశవినాశునిఁ - గీర్తి విశాలుని।
కీశవరిష్ఠుని - కేసరిబాలుని॥
దాశరథి ప్రియ -దాసు నుదారుని।
దాసోహ మ్మని - తలతును ధీరుని॥

హరిణగతిరగడ

జ్ఞానదినమణి హనుమ చేతను-
గలిమల ధ్వంసకుని చేతను।
బీనవక్షస్థలుని చేతను-
బేరు మోసిన బలుని చేతను॥

మౌనిసుర సేవితుని చేతను-
మానవేంద్రుని దూత చేతను।
మానవులు రక్షింపఁ బడుదురు-
మారుతాత్మజుఁడు - హరి చేతను॥

ద్విరదగతిరగడ

ఇష్టవరదుండును గ - పీశసచివుని కొలుకు।
దుష్టదానవదైత్య - దోర్బలహరుని కొలుకు॥

సాష్టాంగముగ నమ - స్కారములు హరి కొలుకు।
అష్టోపచార పూ - జార్పణము గపి కొలుకు॥

తురగవల్గన గతిరగడ

జనకజార్తి హరుని వలన-
సకల భువనసేవ్యు వలన।
ఘన బలాఢ్యు హనుమ వలన-
గలుగు సుఖ శుభయదు వలన॥

వనజనాభుదాసు వలన-
దనుజవన వినాశు వలన।
ననిలజుఁడు గుణాఢ్యు వలన-
నఘము వాయు ననఘు వలన॥

విజయ భద్రరగడ

భీమ విక్రమునకు వి - భీషణాకృతునకుఁ-
బ్రేమవార్ధికి విజిత - విషయ వాసనున కుఁ।
గామి తార్థము లిచ్చు - కల్పభూరుహము కుఁ-
గ్రామస్థితునకు సం - గ్రామ జితరిపునకుఁ!!

హరిగతిరగడ

అతులిత గుణ సంపన్నుని యందున -
నఖిల సురగణారాధ్యుని యందున।
పతితోద్ధారుఁడు పావని యందున-
ప్రవిమల భక్తి గలుగు హరి యందున॥

వృషభగ తిరగడ

శమదమాదిసుగుణగరిష్ఠా-
సాధునుత పింగళసునేత్రా-
స్వామి కార్యదురంధర చతుర-
స్వర్ణశైల సురుచిర గాత్రా!
అమిత బల విక్రమ పరాక్రమ-
యమరనుత దుష్కృతలవిత్రా-
యాంజనేయ సుజన శరణ్య* స-
హస్రనతు లివె శుభచరిత్రా॥

హయ ప్రచార రగడ
అంజనీ సుతా- ష్టకంబు।
రంజకము సు - రద్రుమంబు॥

భంజితభవ భయ మమృతము।
సంజనితప్రశాంతియుతము॥

కృతి సమర్పణ

విజయభద్రరగడ
శ్రీరామచంద్రునకు - సీతాసమేతునకు-
శ్రితజనోద్ధారునకు - శ్రీవత్సవక్షునకు।
శ్రీరమాహస్తసం - సేవితపదాబ్జునకు-
శ్రీమూర్తికిఁ స్వజన - శ్రేయోభిలాషునకు॥

కౌసల్యతనయునకుఁ - గారుణ్యసింధునకుఁ-
గోసలాధీశునకుఁ - గోదండహస్తునకు।
దాసపోషునకుఁ - దానవవిదారునకు
వాసవార్చితునకుఁ - వైకుంఠధామునకు॥

సృష్టిస్థితిప్రళయ - వృత్తిప్రధానునకు-
స్రష్టలకు స్రష్ట కవ - శిష్టునకు శ్రేష్ఠునకు!
అష్టప్రకృతుల కాది - కాద్యంతరహితునకు-
శిష్టరక్షణదుష్ట - శిక్షణసమర్థునకు॥

ధర్మవర్తనునకును - ధర్మస్వరూపునకు -
ధర్మరక్షునకును - ధర్మప్రచారునకు।
నిర్మలహృదయునకును - నీరేజనేత్రునకుఁ-
గర్మసాక్షికినిఁ ద - త్కర్మవిచ్ఛేదునకు॥

ఏకనారీవ్రతున - కేకనారాచునకు -
నేకవచనునకునున - నేకావతారునకు!!
కాకుత్థ్సతిలకునకు - లోకైకవంద్యునకు -
లోకరక్షకునకు న - లౌకికసమర్థునకు !!
దీనబాంధవునకుఁ - దివ్యప్రభావునకు -
దానవారణ్యఘన - దావాగ్నిశౌర్యునకు!
మానవాకారునకు - మర్యాదరామునకు-
జానకీనాథునకు - జగదేకవీరునకు !!
కృతిసమర్పణ సేసి - కీర్తివంతుడ నైతి -
గృతకృత్యు నైతి స - త్కృతికిఁ బాత్రుడ నైతి!
నతిసుకృతఫలమున గృ - తార్థుడను నే నైతి-
మితి లేని యానంద - మిళితాత్మకుడ నైతి!!

ప్రథమాశ్వాసము
సముద్రోల్లంఘనము

కందగర్భహరిగతిరగడ

శ్రీరామ! య సీమదయావారిధి-
సీతామృదుకరభావితచరణా!
మారుతిహృదయాభరణా! వీరా -
మారారినుత యవిద్యా హరణా!!

కందము

శ్రీరామ! యసీమ దయా!
వారిధి సీతామృదుకర - భావితచరణా!
మారుతి హృదయాభరణా!
వీరా! మారారినుత య - విద్యాహరణా!!

వానరవిచారము

ప్రవాళరగడ

శ్రీరామాజ్ఞలు గొని సీ -
తారమణిని - గాలించిరి।
వారిధి కడc బయనము గపి-
వీరవరులు సాలించిరి॥
దారుణభీషణతరంగ -
ఘోరయుదధినిం గాంచిరి।
దారి నడ్డెడు మహోకా-
లోరగ మని మది నెంచిరి॥
ఆకాశపు గంగ నంట-
నలలు మింటి వరకు దూకు।
భీకరఘోషలను ఫెడేల్ -
ఫెడే ల్మనుచు దరిని దాకు॥
ఝషమకరతిమింగిలక -
చ్ఛపములు విచ్చల విడిగా।
వృషభములు మదించి తిరుగు-
విధిc జరించు వడివడిగా॥

మరాళగతిరగడ

వననిధి దాటగ లేము దాటినను -
దనుజుల గెలువగ లేము గెలిచినను।
వనజముఖిని సీతను గని యిద్దరి-
వఱకు జేరగాc జాలము మే మను॥

కొనుచుఁ దమదు చెక్కిళ్లను జేతుల-
నునిచి మిక్కిలి విచారగ్రస్తులు!
గనుచు నొకరి మో మొక్కరు దుఃఖా-
క్రాంతు లైరి వానరులు ప్రశస్తులు!!

విజయభద్రరగడ

జ్ఞానవానుండు - హను - మాను డే డని జాంబ
వానుండు సూచి యొక - ద్రుమాను క్రిందను గనియె!
వానరేంద్రునకు రఘు - వంశచంద్రుని పద
ధ్యానమగ్నున కుదా - సీనునకు ని ట్లనియె!!

మరాళగతిరగడ

రుద్రాంశంబున జన్మించితి వా-
రూఢప్రజ్ఞుడ వైతి రఘురామ!
భద్రుని నామసుభద్రకవచమున-
భయము వాసితివి రాక్షసవిరామ!!

బాలప్రాయము నందున భానునిఁ -
బండని కబళించితి బలవంతా!
చాల కుపితు డై వజ్రి గొట్టగా-
సహియించితివి గదా! హనుమంతా!!

విజయభద్రరగడ

బలము నీదే కాదు - బలిని గెలిచిన మహా -
బలశాలిరామవిభు - బలము - నీ కుండ గాఁ !
బలుడ ముల్లోకాల - బలము లేకము లైన
భయము నీకా? మహా - బలుడు నీ కండ గాఁ!!

ఈక్షించి ప్రేమఁ గను - లేక్షుండు రాముఁడే-
యక్షీణబలుడ నీ - వనుచు నిను గడు మెచ్చె।
దక్షుడవు గార్యసా - ధకుడ వీవని నమ్మి -
యక్షయపు టుంగరం - బానవాలుగ నిచ్చె॥

నీక్షణం బందు నీ - వీ శరధి లంఘించి-
వీక్షించి జానకిని - శిక్షించి దనుజులను।
అక్షముల మమ్ములను - నంగదప్రభృతులను -
రక్షించు సుగ్రీవ - రామచంద్రాదులను॥

మధురగతిరగడమాల

అంతయు విని హను - మంతుడు మురిసెను।
స్వాంతంబున నిజ - బలమును నరసెను॥
జింతితకార్యము - సేసెద ననుచును।
బంతమువట్టె ప్ర - భావితు డగుచును॥

ఇంతింతాయెను - నంతంతాయెను।
నెంతో దూరం - బెదుగుచు బోయెను॥
అంతయు దానే - యగుచును బోయెను।
వింతగ మదినిఁ ద్రి - విక్రము డాయెను॥

మరాళగతిరగడ

కైలాసేశ్వరు వాహనంబు నగు-
ఘనవృషభము వలె వానరర్షభుఁడు।
శైలాకారుఁడు ఱంకెవేయగాఁ-
త్రైలోక్య మదిరె భయపడెను జముడు॥

హరిగతిరగడ

అబ్బబ్బో ప్రళయ మె యని గ్రహములు-
తబ్బిబ్బయి తమ దారులు దప్పెను।
బొబ్బలు విని రవి భూరిభయమువడ-
మబ్బు లతనిఁ దమ మఱుగున గప్పెను॥

విజయభద్రరగడ

ఉల్లసితవక్త్రుండు - నూర్ధ్వరేతస్కుండు-
నుత్సాహము మొగాన - నుట్టిపడగను లేచెఁ।
బల్లవితహృదయులను - భయవిరహితుల హితుల
బ్లవగేంద్రులఁ బ్రసన్న - భరితదృష్టినిఁ జూచె॥

ఖగములును, మృగము లా - కసమందు, భూమిపై-
గలకలధ్వానములు, - ఘనరవము లొనరించె।
జగదేకవీరునకు - సల్పెను బ్రదక్షిణము-
జయ మనుచుఁ గపికి శుభ - శకునము ల్భాసించె॥

వరఋషులు జయము నిను - వరియించు ననుచుఁ బా-
వనికై యనేకదీ - వన లిచ్చి మురియగా।
సురవరు లనుగ్రహపుఁ - జూపులకు జతచేసి-
శుభము నీ కగు నని ప్ర - సూనములు గురియగా॥

ప్రయాణ సన్నాహము

మరాళగతిరగడ

గంతును వేసె మహేంద్రనగము పైఁ -
గంపించెను భూకంప మనగ నది।
జంతుపక్షిసంతతు లదరె సురల-
జంటలు మౌనులు జడిసిరి తమ మది॥

ఉత్తరదిక్కున భాస్కరుండు నే-
డుదయించెను విపరీత మి దనుచును।
బిత్తరిలుచు ద్విజు లర్ఘ్యజలము ల -
ర్పింపక నిలిచిరి తూరుపు గనుచును॥

ప్రాక్సతియంభోనిధి యను - బాన్పున-
భానుం డను బాలునిఁ బ్రసవించెను।
దిక్సమాప్తముల కీ శుభవార్తను-
దేజోవార్తాహరు డెఱిగించెను॥

జయరామా। యని హనుమంతుడు భీ-
షణముగ గర్జించె దిశలు మ్రోయగ।
భయమున రాక్షసగర్భంబులు భూ-
పతనము లయ్యెను భామిను లేడ్వగ॥

గురునకు రవి కభివాద మొనర్చెను-
గోసలపతికై నతు లర్పించెను।
సురలకు మునులకు వందనముల నిడి-
సూటిగ నొక పెట్టున గుప్పించెను॥

ప్రవాళరగడ

శతయోజనవిస్తీర్ణము - శరనిధిమకరాలయంబు।
మతి రాముని గొని యొనర్చె - మారుతి యుల్లంఘనంబు॥
రామధనుర్ముక్తము నా - రాచము విధముగ నేగెద!
రామసతిని సీతను నీ - రాతిరి జని నేఁ జూచెద॥

ప్రాణము వోయెడు దరి నొక - పర్యాయము రాము నెవడు।
ధ్యానించునొ భవజలనిధి - దప్పక తరియించు నతడు॥
ఆరాముని చింతనం బ - హర్నిశలును మదిని గలదు!
పారావారం బిది గో - ష్పదము నాకు భయము వలదు॥

అని పలుకుచుఁ దత్క్షణ మే - హనుమ దేహమును బెంచెను।
మును ముందుకు బాహుయుగం - బును మిగులఁ బ్రసారించెను
ఘనవాలము మింట నెగురఁ - గాకోదర మనిపించెను।
గనుచు నూర్ధ్వదిశను దనదు - కంఠము రుజువుగ నుంచెను॥

ఆకుంచితపదయుగళుం - డనిలవిక్రముడు మించెను।
ఆకాశపథమున దక్షి - ణాభిముఖుడు పయనించెను॥
దక్షిణాక్షి కిష్కింధను - దశరథరామునకు నదరె।
రాక్షసాధిపతికి సీత - కా క్షణమున వామ మదరె॥

హరిగతిరగడ

చండబలుని తీవ్రగతిసృజితములు -
ఝంఝామారుతములు చెలరేగెను।
ఉండుండుము ని న్నెత్తుకొనెద నని-
యురుకుచు వెంటఁ బ్రభంజను డేగెను॥

మధురగతిరగడ

పావని నంపెడు - బంధుజనము లనఁ।
బూవులు గురియుచు - భూరుహములు సన॥
దేవవిమానాల్ - దివికై మఱలెను।
దేవిని గన రవి - తేజుఁడు దఱలెను॥

ద్విరదగతిరగడ

జలనిధిని నేర్పడిన - సంక్షోభమును గాంచె।
జలచరము లన్నియును - జడిసి యాక్రోశించె॥

హరిగతిరగడ

జగములు భయమున గడగడ వడకె భు-
జగములు రయమున బిలముల దూరెను।
నగములు వనములు నల్లల్లాడెను-
మృగములు దిశలను శరణము గోరెను॥

ద్విరదగతిరగడ

వాయుసుతు డా వేళ - బల వీర్యములఁ బెంచె।
వాయుమండల మందు - వాని వేగము మించె॥

నిర్వికారాత్మ్ముండు - నింగిలోఁ బయనించెఁ!
బర్వమున నుప్పొంగు వారినిధి యనిపించె॥

సురసానిరోధము

ప్రవాళరగడ

ఆ వజ్రాంగుని బావని-
నమరులు గని యిట్టి బలుడు।
నీ వేళను లంకఁ బ్రవే-
శింపఁ గలడ? యచంచలుడు॥

అనుచు వితర్కించుచు సుర-
సాఖ్యానాగమాతఁ బిలిచి।
పనిచిరి కపివరుని బుద్ధి-
బలము బరీక్షింపఁ దలచి॥

సురల యానతినిఁ గొని యా-
సురసతి భువి దిగి వచ్చెను।
అరసెను మదిలోన, నుపా-
యం బొక్కటి స్మృతిఁ జొచ్చెను॥

హనుమంతుఁడు బలవంతుం-
డైన, బుద్ధి గన నెంచెను।
ఘన మగు దన యాలోచన-
గార్యరూపమున నుంచెను॥

భీకరకాయంబు దాల్చి-
భీషణరవమున నార్చెను।
ఆకాశము నావరించ-
నట్టహాసము నొనర్చెను॥

ఆహా!హా! కడుపు నిండ -
నాహారము లభియించెను!
ఓహో!హో! సుదిన మి గని-
యుత్సాహము ప్రకటించెను!!

ఆకలి యగుచున్నది నా-
యాననంబుఁ జొరుపు మనుచు!
నాకవాసిని దెలిచె వద
నంబు యోజన మది గనుచు!!

కేసరిసుతు డనెను నేను-
గీర్తిమంతు డగు రఘుపతి!
దాసకోటిలో నొకడను-
దారి విడువు మమ్మ సుమతి!!

రామకార్యమును గూరిచి-
లంకకు నేఁ బోదు నిపుడు!
రామసతిని సీతను గని
రాముల కెరిగించి యపుడు!!

తిరిగి వచ్చి నీ కోరిక -
దీర్తు నమ్మ నన్ను నమ్ము!
వరము గోరుచుంటిని శ్రీ
వరదుని పై యాన సుమ్ము!!

బొంకి బోర్లవేయు వారిఁ-
బోలెడు మందినిఁ జూచితి!
నింకఁ జెల్ల విట్టి కల్ల-
లింత వరకు నే వేచితి!!

అనుచు మ్రింగఁ బోవు నంత
నైదామడ లెదిగెను హరి!
గనుచు సురస ద్విగుణము వ-
క్త్రంబు సాచి రమ్మను తఱి!!

వాయుసుతుఁడు పెంచెను ము-
ప్పది యోజనములు దేహము!
పాయక తెఱచె సురస యే-
బది యామడ లా యాస్యము!!

ఆగక మతిమంతుం డ-
త్యంతసూక్ష్మరూపు డగుచు!
వేగఁ జొచ్చి యాపె నోట
వెడలి వచ్చి యనెను నగుచు!!

అమ్మ! నీ వరం బిచ్చితి
నానతిమ్ము పోయి వత్తు!
సమ్మతిఁ సీతమ్మ జాడ
సరగునఁ దప్పక య తెత్తు!!

హరివరు డిట్లన నాయమ
యమరవంద్య! నీ కభయము!
వరియించెడు నిన్ను వీర్య-
వంతా హనుమంత జయము!!

అని దీవన లిచ్చి నాగు-
లమ్మ దివినిఁ గూర్చి యేగె!
విని ముదమునఁ గపివరుండు
వినువీధిని ముందు సాగె!!

మైనాకాతిథ్యము

తురగవల్గనగతిరగడ

ప్రజ్వరిలుచు నెత్తి పైన
భాస్కరుండు వెలుగ హనుమ।
యుజ్జ్వలప్రతాపుఁడు సను-
చుండె నపరభానుఁడు సుమ॥

మేరుధీరుదేహఛాయ
మిగుల బొల్చు జలము లందు।
భూరినావ వేగఁ దరలి
పోవు ననగ జలధి యందు॥

మందమారుతములు వీవ
మబ్బులు గొడుగులను బట్ట।
మందరాద్రితుల్యు డరిగె-
మౌనివరులు జేలువెట్ట॥

మండు టెండలకు నడలఁడు
దండి వేడిమికి జడియఁడు।
మెండు చెమటలకుఁ దడియఁడు
నిండు మోదమును విడువఁడు॥

గరుడుఁ డమృతమునకు దివికిఁ-
గదలు చుండె నో యనంగ।
సరసర నా లంకకు వన-
చరుడు పయన మై చనంగ॥

ద్విరదగతిరగడ

శరధిరా జది గాంచి - శైలరాడ్సుతుఁ బిలిచి।
కరవలి కొమరు భావి - కార్యంబు మదిఁ దలచి॥

రఘురాము బంటు హరి - రామదాసుఁడు వచ్చె।
నఘహరుని హరుని కళ - లన్ని వెంటను దెచ్చె॥

అఘటనఘటనకృతు స - మర్చనల సేవింపు!
మఘవాను భయము మటు - మాయంబు గావింపు॥

విజయభద్రరగడ

సగరాన్వయుల చేత - సంవర్ధితుడ నగుట
సాగరుం డని వచ్చె - సార్థకం బగు పేరు।
నగరాజపుత్ర యా - నాడు మొదలుగ నే ఋ-
ణగ్రస్థు నైతి నీ - నాటి కయ్యది దీరు॥

సగరకులజుడు రాము - చంద్రు డాతని జాయ
జానకీసతి యాపె - జాడలకు హరి వెడలె।
నగధీరు కీశవరు - నకును నాతిథ్యంబు-
నయ మొప్ప నిడుము కపి - నాథుండు గడు బడలెఁ॥

నని యిట్లు మైనాకు - డాజ్ఞాపితుం డగుచు
నా క్షణంబున లేచి యబ్ధి పైనను నిల్చెఁ!
గనకమయరుచిరశృం - గములచే వెలుగుచును
ఘనత్రికూటాద్రి యన గాఁ దేజమునఁ బొల్చె॥

హనుమంతు మార్గంబు - నడ్డగించుచు రెండు
హస్తములు జోడించి - యత్యంత నమ్రుడై!
వనచరేంద్రా మీకు - వనసధేంద్రుని ఘన-
స్వాగతం బనుచు నా హ్వానించెఁ బ్రీతుఁడై॥

పక్షములు ఖండింప - వజ్రాయుధుఁడు రాగ
రక్షించె వేగ వా - రాశిలోఁ ద్రోసి నను।
దక్షుఁ డనిలుండు మీ - తండ్రి దీనావనుఁడు
దాసుడను మీ యెడ స దా సే కృతజ్ఞుడను॥

ప్రవాళరగడ

ఫలములు పక్వములు దినుము
జలములు మధురములు ద్రావు।
మలయానిలములు వీవగ
నలసట దీర్చుకొను మీవు॥

చిలుక తేనెపలుకులు గో-
కిల కలరవములును వినుము!
పలురకముల పూలవాస -
నల నాఘ్రాణంబు గొనుము॥

అళుల బృందగానముల, నె-
మళుల జంట నృత్యమ్ముల, ।
నలరుచు విను, గను శ్రోత్రా-
క్షుల కాహ్లాదకరమ్ముల॥

హరిగతిరగడ

అని మైనాకుం డాడు పలుకులకు
హర్షపులకితాంగుం డై ధీరుడు।
వినిపించెను దన వివశత నంతయు
వీరుడు నా సామీరి గభీరుడు॥

మరాళగతిరగడ

ముందర గలదు బృహత్తర కార్యము
భోగవిశ్రమముల కిదా సమయము!
తొందరగాఁ బరుగిడు కాలము తో-
డ్తోడఁ బోని యెడ నిడవలయుఁ గ్రయము॥

ప్రేమ తోడ నాహ్వానించితి సం-
ప్రీతుడ నైతిని నే గిరిరాజా।
రామకృపాధారావర్ష మనవ
రతము గురియు నీ పై రవితేజా॥

అనుచును దన మృదుకరకరసరసిజ-
మున స్పృశియించె నతని శీర్షంబును।
ఘన మగు వేగంబునఁ దన పయనము
గావించెఁ బ్రదర్శించె బలంబును॥

కాంచనదేహుడు రువ్వడిగా లం-
కాపురి కై మార్గము సవరించెను।
ఎంచగ గంగానది గైలాసము
కేతెంచుచు నున్నది యనిపించెను॥

సింహికాసంహారము

బాగుగ వీచెడు నెదురు గాలిలో
నేగము దగ్గిన యోడ విధమ్మున।
సాగెడు బయనం బద్ది యమాంతం-
బాగిపోవు నా యనెడు భయమ్మున॥

వేగ నిరోధక మైన దైన యీ-
విధ మే మని క్షణ మాలోచించెను।
లాగెడు శక్తియు సాగుట గని తన
లాంగూలము నొక పరి ఝాడించెను॥

మహాప్రవాళరగడ

పైకిఁ జూచెఁ బ్రక్కలన్ని
పరిశీలించినను దృష్టి-

పథమునఁ బడ నట్టి దైన
ప్రశ్నార్థక మౌ మాయను।
గాకుత్స్థతిలకుని బంటు
గనడు, క్రింద జలధి గనెను
గ్రహము గహ్వారానన యా-
కర్షించుట దనఛాయను॥

దూకె గుభేల్మని జలమున
దుష్టరాక్షసీముఖ మను
తోరపు సర మందున నీ-
దుచు మీన మనఁ జరించెను।
బ్రాకటముగ ఖరనఖములఁ
బాపాత్మయుదరము చీల్చి
భరియింపగ రాని ప్రబల
బాధకు గురి గావించెను॥

కొట్టుకొనుచు మొత్తుకొనుచు
ఘోరముగను దన్నుకొనుచు
గుట్టవలె ధభేల్మనుచును
గూలెను వార్ధి జలంబుల।
నెట్టకేల కార్భటంబు
లెల్లను జాలించివేసి
యిమ్ముగ నా సింహిక త్యజి-
యించెను దన ప్రాణంబుల॥

సాయంకాలవర్ణనము-సూర్యాస్తమయము

హరిణగతిరగడ

తిరిగి హనుమయు సాగె ముందుకుఁ
దీవ్రగతిఁ గొని త్రికూటాద్రికి।
సరసరగ గగనమున రవియును
జనుచు నుండెను బశ్చిమాద్రికి॥

బాటసారులు నలసి సొలసియు-
బసలు సేరుట కొఱకుఁ దఱలిరి।
సూటిగాఁ బను లన్ని నెరనే-
ర్చుకొని పాటక జనులు మఱలిరి॥

కుక్షి నిండగఁ బశువు లన్నియుఁ
గూటములుగాఁ దిరిగె నిండ్లకుఁ।
బక్షిగణములు నేరుకొని లెసి
బయలుదేరెను దమదు గూండ్లకు॥

మధురగతి రగడ

పక్షిమృగగణా - వాస్వార్థం బగు।
వృక్షఫలకుసును - విస్తారం బగు॥

దక్షిణకూలవు - దర్శనమును గొనె।
నక్షీణమతి బలాఢ్యుఁడు హరి, గనె॥

పరిఖావలయితఁ - బ్రాకారావృత।
నరిభీకర వీ - రాసుర రక్షితఁ॥

బురి లంక నసుర - పురము వ్యవస్థిత।
నరు దైన త్రికూ - టాద్రి సుసంస్థిత ॥

విజయభద్రరగడ

కోటలను నా కోట - కొమ్ములను నందందుఁ
గోట కాపరుల నతి - ధాటి గల వారలను।
గోటానకోటులను - మేటి యోధుల నిలను
సాటి లే నటువంటి - సాయుధు లనేకులను॥

వనము లుపవనములను - వనరక్షకులను త్రిభు-
వనములను మించెడు భ - వనములను గపి గనెను।
వనజేక్షణలును యౌ - వనలు గీర్తింపగఁ బ-
వనతనయు డంత రా - వణకీర్తులను వినెను॥

విజయభద్రరగడ

చండశాసనుఁడు నుద్దండుండు రావణుడు
దండించి లోకాల - దహియించుచును గాల
దండప్రహరములకుఁ - దాళఁజాలక భీతి
దండి దగు కాలమున - దాగునో యను లీల॥

చండ భానుండు రవి - మండుటెండలు గాచి
మండించి జగములను - మాడ్చి యాకాశమున।
దండధారి యెవండొ - తరుము చున్నాడొ యనఁ
గొండ చాటుకుఁ జేరెఁ - గొంచెపు ప్రకాశమున॥

హరిగతిరగడ

ఇండ్లను వాకిండ్లను శుద్ధొనరిచి-
యింపుగ ముగ్గులు రచియించిరి విరి
బోండ్లు ముఖంబులు శుభ్రపరుచుకొని-
బొట్లను గాటుకలను సరిదిద్దిరి॥

ఒప్పులకుప్పలు దమతమ భర్తల
కొప్పుగ గొప్పగ గొప్పులు ముడిచిరి।
మెప్పుకుఁ బతులను గన్నుల నడుగుచు
గుప్పగఁ దావులు బువ్వులు ముడిచిరి॥

భామలు దీపారాధన సేసిరి
హోమము సేయదొడగిరి గృహస్థులు।
హోమ జ్వాలలు దివికిం జేర్చె మ-
హోజ్వలరావణవిభు సత్కీర్తులు॥

నారదాగమనము - చంద్రోదయము

మరాళగతిరగడ

నారదర్షి రా స్వాగతములు దా-
నవపతి యిడి, యాసీనుడు గాంగా।
'నూరక రారు మహాత్ములు విశేష
మున్న యెడల సెల వొసగు' డనంగా॥

భో! రావణ బలవిక్రమవైభవ
భోగభాగ్యముల లోన నిను బోల।
రీరేడు జగంబులఁ ద్రిమూర్తులును
నితరులఁ గూరిచి యికఁ జెప్ప నేల?॥

బోరగిలిన గ్రహములఁ ద్రొక్కుటలోఁ
బురుషార్థమ? నీ కియ్యది చెప్పుమ।
వారల యురముల నడుగుల నిడుచును-
జేరుమి సింహాసనమును నొప్పుచు॥

నారదుఁ డిట్లని వీణియ మీటుచు
నవ్వుచు హరిఁ బాడుచు వేంచేసెను।

ఆ రాక్షసవిభుఁ డతిగర్వంబున
నా గ్రహముల వెలికలఁ బడఁ ద్రోసెను॥

క్రూరశనైశ్చరదృష్టి వడియె నౌన-
గూడెను నేనాటిది యొ పాతకము।
ప్రారంభము గొనె నేల్నాటి శనియు
మారెను నపుడె సురారిజాతకము॥

ఘోరవినాశము దలపై నాడగ
నా రావణు మతి దాటెను హద్దులు।
దారులు దప్పును విధివశమున గ్రహ-
చారము చాలని విబుధుల బుద్దులు॥

విజయభద్రరగడ

సుదతిభూసుతమనో - శోకంపు చీకటుల
నదలించి త్రోలుటకు - నరుదెంచె నో యనగ।
సదయుండు శ్రీరామచంద్రుఁడు దయారసము
ముదితపైఁ జల్లుమని - పుత్తెంచె నో యనగ॥

సదమలచరిత సీత - సౌశీల్యచిహ్న మన
ముదముతోఁ బ్రాక్సతీ - ముఖ మందుఁ దిలక మనఁ।
నుదయించు జానకికి - నుత్సాహ మింక నన
నుదయించె శశి సీత - నోదార్ప వచ్చె నన॥

లంకావధ

హరిణగతి రగడ

ఉర్వి విచలిత పాద ఘట్టను
నూర్ధ్వకేశఁ గరాళవక్త్ర ను!

శర్వరీచర నంజనాచల
సమ శరీరను నగ్నినేత్రను॥

లంక పుట్టువు తోడఁ బుట్టిన
లంక యను యోచనల పుట్టను।
లంక వాకిలి నహర్నిశలును
రక్షణలు గల్పించు దిట్టను॥

గనుమ దీనిని నెట్టు లేనియుఁ
గన్ను గప్పుచుఁ బోదు నను మను।
హనుమ దలచెను జిన్న కోతిగ
నాయెఁ దన లోలోన నగుచును॥

సప్పడిగఁ గనిపెట్టి మేఘు-
స్వనయు తోఁ బ్రశ్నించె నేరా।
యెవ్వడవు? నీ విప్పురికి నై
యేగుదెంచితి వెందు? కౌ రా! ॥

కన్ను గానక యుంటివిర నీ
కండకావర మడవివేతుర।
నన్ను గాదని లోని కరుగుట
కెన్ని గుండెలు గావలయునుర॥

లనిన హరి గంభీరముగ నా
యతివ కెదు రొక ప్రశ్న చేసెను।
నను నివారింప నీ వెవ్వత?
నను మ నవ్వుచు గేలి సేసెను॥

తప్పుకొనుచును బురము సొచ్చెడు
దరిని లంకిణియుఁ బసికట్టెను।
మెప్పుగా నను గెలిచి పోవుట
మే లనుచుఁ గేల్జిక్కఁబట్టెను॥

జవము నంతయుఁ దనదు దృఢహ-
స్తంబు నందునఁ గూడఁ జేర్చెను।
బవనతనయుని వజ్రకల్పపు
వక్ష మందునఁ జఱచి యార్చెను॥

విసపుమేతరి యంశు డింతయు
వెతపడక సుస్థిరుఁడు నిలిచెను।
దిశలు వడకెను భూమియును ది
ర్ధిర దిరిగె జగములను గలచెను॥

వృషభగతిరగడ

మానవేంద్రుని దాసుఁడగు హను-
మంతు దన పిడికిలి బిగించుచు
దానవాధమురాలి కడుపున
దండి దగు నొక పోటు వొడిచెను।
వానరేంద్రుని ముష్టిఘాతకు
వమన మొనరించుచును రక్తము
వజ్రహతకులపర్వతము వలె
వసుధఁ గూలెను బిదప నిలిచెను॥

హరిగతిరగడ

లంకను గెలిచితి లంకను గెలిచితి
లంకాధిపు రావణునిం గెలిచితి!

వింకను నా కీరేడు భువనముల
నెదు రెవరని? ప్రశ్నింపుచు నిలిచితి॥

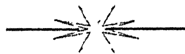
రాజాంతఃపుర మందు నశోకపు
రాజవనంబున జానకిఁ గాంచుమ।
రాజేంద్రుం డగు రామస్వామికి
నా జయవార్తను గొని వినిపింపు మ॥

అని లంకయు శాపవిమోచిత యై
తన దారిని గొని చనె నంబరమున।
విని రాముని దాసుఁడు ముందు పనికి
వెడలెను మున్ముందుకు సంబరమున॥

హయప్రచార రగడ

రామచంద్ర - రాఘవేంద్ర।
ప్రేమమూర్తి - శ్రీయుపేంద్ర॥

కామజనక - కంజనయున!
శ్యామలాంగ - శరధిశయన॥

హనుమద్విజయము

రగడకావ్యము

ద్వితీయాశ్వాసము

సీతాన్వేషణము

కందగర్భ హరిగతిరగడ

శూరాగ్రణి! దీనజనోద్ధారా!
సూరిజనవినుత దనుజవిదారా!
తారకనామా! కౌస్తుభ హారా!
తాపసహృదయవిహారా! ధీరా!।

కందము
శూరాగ్రణి! దీనజనో! ద్ధారా! సూరి జనవినుత! - దనుజవిదారా!। తారకనామా! కౌస్తుభ- హారా! తాపసహృదయవి - హారా! ధీరా!।

లంకాప్రవేశము

హరిణగతిరగడ

పిన్న కోతిగ మారి భారము
పెన్నిధికి రాములకు నిచ్చెను!
అన్ని విధముల కాపు గల పుర-
మం దెడమ కాలూని చొచ్చెను!!

చిన్ని వానరమూర్తి లంకను-
జేరి పురమున నల్లనల్లన!

పున్నురాలిని సీత వెదకుచుఁ
బోవుచుండెను మెల్ల మెల్లన॥

కోటలను బేటలను బాటలఁ
దోటలను బుష్పవాటికలను।
దాటుచును మిద్దెలను మేడల
ద్వారములఁ గక్షల గృహములను॥

అశ్వగోహస్తిర ంశాలల
యజ్ఞశాలల హోమశాలల।
విశ్వతోముఖుఁ డగుచు నంతట
వెదకఁ జొచ్చెను వేదశాలల॥

పానగృహములస్నానగృహముల
బహుళ మగు క్రీడాస్థలంబుల
గాననృత్యాలయములను బహు-
కాముకుల కేళీవనంబుల॥

వివిధధనధాన్యనిలయములను
విపణివీధులను బరికించుచుఁ।
బవిబలుఁడు శస్త్రాస్త్రములు గల
భద్రభవనముల గనుకించుచు॥

జనుచు నుండెను గాని జానకి
జాడ నింతయు గాన కుండెను।
ననిలతనయుఁడు ముందు కేగుచు
నాశ మాత్రము వీడ కుండెను॥

రావణాంతఃపురవర్ణన

విజయభద్రరగడ

ఆకాశచుంబనము - నందుకొను నానెడు బహు-

హర్మ్యములు చెన్నొందు - నా సౌధమధ్యగము।
ప్రాకటంబుగ రవి - ప్రభల నీనెడు రాజ-
ప్రాసాదమును గనెను - బవనజుడు, దుర్గమము॥

కమలదళమధ్య బం - గారు వన్నెల నీను
కర్ణికవిధంబునప్ర - కాశించుచుండె నది।
కమనీయరుచిఁ దార - కాకాంతలకు నడుమ
కుముదాప్తుని విధమ్మ - కొలువుదీ రుండె నది॥

పహరాలు సల్పు వర - భద్రాంగనాయుతము
వారిజేక్షణలకును - వామాంగులకు హితము।
బహుళశుకశారికా - పక్షిగణవిలసితము
వరభరద్వాజ శిఖి - పారావతసహితము॥

అగరు పునుగు జవాదు - లత్తరులు పన్నీరు
లాదుల సువాసనలు - నలరుల సుగంధములు।
దగవులాడుచు నుండెఁ - దమలోన దాము బి-
త్తరిలి కాంచగఁ బుష్ప - దామముల భ్రమరములు॥

మణిదీపరుచు లాభ - రణకాంతులును రార
మణుల మోము లను తా - మరల దీప్తుల గలసె।
గణనీయములు దార - కానాధతారకా
గణదీధితుల గ్రింగు - నన దిక్కులను వెలసె॥

హరిణగతిరగడ

అట్టి రాజాంతఃపురంబున
హనుమ వెదకుచుఁ బోవు చుండెను।
గట్టెదుటి దృశ్యంబు గని తన
కన్నులను దా నమ్మ కుండెను॥

మహామరాళగతిరగడ

జవరాండ్రును సర్వాంగసుందరులు
సమసార్వావయవులు తలోదరులు
నవరత్నకనకభూషభూషితలు
నానాసుమవసనాలంకృత లా-
సవమదమదిరాక్షులు మధుమధురే-
క్షణలును ముదితలు శ్రీగంధాంగులు
వివిధవాద్యములు మేళవించు కొని
విభునిం బాడుచు నలసిరి సొలసిరి।
వివశలు సొక్కుచు సోలుచు పరిసర
విస్మృత లై తమతమ సాధనముల
గవువిగిలించి కాంతునికాంతుని ప్రియ
గవుగిలి యని సుఖ మందుచు నిద్దుర
కవుగిటఁ జేరిరి తత్క్షణమున నే
కాలము దేశము మఱచిరి చిత్తా-
రువుల యందుఁ జిత్రితములు సిత్రము-
లో యన వారలు నిలిచిరి పొలిచిరి!!

హరిణగతిరగడ

మత్తకాశినులను సుమదిరా
మత్తలను నరదిసమొలలఁ గని।
చిత్తువడక యె యుండె హరి హరి
దత్తచిత్తుం డగుడు బావని!!

ద్విరదగతిరగడ

చంచలుని పుత్రుండు - చంచలు డచంచలుఁడు!
పంచబాణారిభవు - భవ్యాంశసంభవుఁడు!!

చంచలాపతిదాస - జనమౌనిమానసుఁడు ।
ఎంచి చూడగ మదన వంచితుఁ డగున ఘనుడు॥

విజయభద్రరగడ
పావని గనియె రత్న - భర్మవిరచితరమ్య
భద్రసౌధమునమృదు - భవ్య పర్యంకగతు।
రావణునిఁ బట్టంపు - రాణి మందోదరీ
రమణీసహితు దనుజ - రాజేంద్రు దైవహతు॥

ఆ పడతి సీతయే - యని తలచి కపి వరుఁడు
వ్యామోహమును బొందె - నాక్షణమె తెలి వొందె।
పాపపరిహార సం - ప్రాప్తికై రాఘవ
స్వామిని దలంచి ప - శ్చాత్తాపమును జెందె॥

ఘోరదర్శనుఁ డైన - కుంభకర్ణుడు నగా
కారుండు నిద్ర - ఘనగర్జ యన గుఱువెట్టు।
జేరఁ జని యచటఁ గపి - శేఖరుం డాతనికిఁ
జేరువ నిలిచి కన వి - చిత్రంబు సూపట్టు॥

మారుతి యు నుచ్ఛ్వాస - మార్గమునఁ జిక్కువడి
దూరుకొనియెను నాసి - కారంధ్రగుహ యందు।
జారిపడె నతని ని - శ్వాసమార్గమునఁ బడి
తేరుకొని తీవ్రగతిఁ - బారెఁ దత్క్షణ మందు॥

విభీషణునినగరు
సాగుచును ముందునకు - సజ్జనుడు సౌహృదుడు
సర్వహితుఁ డగు విభీ - షణుని నగరును గనెను!
త్యాగధనుల విశుద్ధ - తత్త్వభక్తుల సత్క -
థాలాపములును గీ - ర్తనలు భజనలు వినెను॥

స్వాగతము మీకు సు - స్వాగతము రారండు
భక్తులారా మీది - స్వగృహ మిది యనుకొండు!
బాగుగా నుంటిరే - భజన లొనరించు డని
ద్వారమునఁ గీరములు - స్వస్తి వలుకుచు నుండు!!

అది గని విభీషణుం - డర్ఘ్య పాద్యాదు లిడి
యత్యంతభక్తితో - నభివాద మొనరించి!
మది హర్షమునఁ బొంగ - మాన్యు నభిమత మెఱిగి
మనవి యిటు సేసె హను - మను గురువుగ వరించి

మరాళగతిరగడ

భాగవతులు వత్తురు భక్తుల కై
వేగముగా హృదయములు ద్రవించగ!
నేగుదెంచు ధేనువు లంబా యని
లేగల కొఱకై పాలు స్రవించగ!!

దర్శనము పుణ్యదము, సాధుజన
స్పర్శ పాపహరము, సంభాషణము!
దర్శన మొనరుచు సునమును, మీసం-
దర్శనము నిదర్శనము, తోషణము!!

కోటిజన్మసుకృతమున మిమ్ము గనుఁ-
గొంటి నిపుడు మీ యంతేవాసుడ!
నేటికి ధన్యుడ ననుగ్రహించుడి
నే మీ దాసుల దాసుల దాసుడ!!

చంచలాపతిదాస - జనమౌనిమానసుఁడు।
ఎంచి చూడగ మదన వంచితుఁ డగున ఘనుడు॥

విజయభద్రరగడ

పావని గనియె రత్న - భర్మవిరచితరమ్య
భద్రసౌధమునమృదు - భవ్యపర్యంకగతు।
రావణునిఁ బట్టంపు - రాణి మందోదరీ
రమణీసహితు దనుజ - రాజేంద్రు దైవహతు॥

ఆ పడతి సీతయే - యని తలచి కపివరుఁడు
వ్యామోహమును బొందె - నాక్షణమె తెలి వొందె।
పాపపరిహార సం - ప్రాప్తికై రాఘవ
స్వామిని దలంచి ప - శ్చాత్తాపమును జెందె॥

ఘోరదర్శనుఁ డైన - కుంభకర్ణుడు నగా
కారుండు నిద్ర - ఘనగర్జ యన గుఱువెట్టు।
జేరఁ జని యచటఁ గపి - శేఖరుం డాతనికిఁ
జేరువ నిలిచి కన వి - చిత్రంబు సూపట్టు॥

మారుతి యు నుచ్ఛ్వాస - మార్గమునఁ జిక్కువడి
దూరుకొనియెను నాసి - కారంధ్రగుహ యందు।
జారిపడె నతని ని - శ్వాసమార్గమునఁ బడి
తేరుకొని తీవ్రగతిఁ - బారెఁ దత్క్షణ మందు॥

విభీషణునినగరు

సాగుచును ముందునకు - సజ్జనుడు సౌహృదుడు
సర్వహితుఁ డగు విభీ - షణుని నగరును గనెను।
త్యాగధనుల విశుద్ధ - తత్త్వభక్తుల సత్క-
థాలాపములును గీ - ర్తనలు భజనలు వినెను॥

స్వాగతము మీకు సు - స్వాగతము రారండు
భక్తులారా మీది - స్వగృహ మిది యనుకొండు!
బాగుగా నుంటిరే - భజన లొనరించు డని
ద్వారమునఁ గీరములు - స్వస్తి వలుకుచు నుండు॥

అది గని విభీషణుం - డర్ఘ్య పాద్యాదు లిడి
యత్యంతభక్తితో - నభివాద మొనరించి।
మది హర్షమునఁ బొంగ - మాన్యు నభిమత మెఱిగి
మనవి యిటు సేసె హను - మను గురువుగ వరించి

మరాళగతిరగడ

భాగవతులు వత్తురు భక్తుల కై
వేగముగా హృదయములు ద్రవించగ।
నేగుదెంచు ధేనువు లంబా యని
లేగల కొఱకై పాలు స్రవించగ॥

దర్శనము పుణ్యదము, సాధుజన
స్పర్శ పాపహరము, సంభాషణము।
దర్శన మొనరుచు మనమును, మీసం-
దర్శనము నిదర్శనము, తోషణము॥

కోటిజన్మసుకృతమున మిమ్ము గనుఁ-
గొంటి నిపుడు మీ యంతేవాసుడ।
నేటికి ధన్యుడ ననుగ్రహించుడి
నే మీ దాసుల దాసుల దాసుడ॥

పాత్రను గని హరి యుపదేశించెఁ బ-
విత్రరామమును భవము దాటుటకు।
ధాత్రినిఁ గావలయును గాదే। సు-
క్షేత్రము సద్బీజములు నాటుటకు॥

రామతత్త్వోపదేశము

ద్విరదగతిరగడమాలలు

కామితార్థము లిచ్చు - గల్పకము రాముండు
ప్రేమలను గురిపించు - బ్రియతముఁడు రాముండు

కామాది రిపుహనన - కార్ముకుఁడు రాముండు।
కామమోహితరుచిర - గాత్రుండు రాముండు॥

నామసాహస్రుం డ - నామకుఁడు రాముండు।
నామసాధ్యుం డమృత - నాముండు రాముండు॥

పామరతమము వాపు - భానుండు రాముండు।
నేమముగఁ బాలించు - నిపుణుండు రాముండు॥

పాపపర్వత వజ్ర - పాణి రఘురాముండు।
తాపసుల నేలు ప్రియ - దైవంబు రాముండు॥

తాపముల నార్పు జల - దంబు ఘనరాముండు।
శాపముల దీర్చు బహు - శక్తుండు రాముండు॥

ఆపదాంబుదములకు - ననిలుండు రాముండు।
కోపాహిగరుఁడు డ - క్రోధనుఁడు రాముండు॥

ద్విరదగతిరగడ

ఫణిశాయియు నపార - ఘృణశరధి రాముండు।
రణశూరుఁ డసురవా - రణహరియ రాముండు॥

మాయావి యును నతఁ - డమాయికుఁడు రాముండు!
మాయానటుఁడు వశ్య - మాయికుఁడు రాముండు!!

కన్ను తెఱచిన సృష్టి - గలిగించు రాముండు!
గన్ను మూసిన సృష్టి - గననీడు రాముండు!!

ఆత్మ రాముం డంత - రాత్మయును రాముండు!
ఆత్మ పరమాత్మ స - ర్వాత్మ యును రాముండు!!

అంతర్బహిర్గతుఁ డ - నంతుండు రాముండు!
అంతయును రాముఁ డణు - వణువుయును రాముండు!!

చర్మచక్షుల కగో - చరుఁడు హరి రాముండు!
నిర్మలహృదయముకుర - నిలయుండు రాముండు!!

ద్విరదగతిరగడమాల

గురుకటాక్షము ద్వార - గురి సూపు రాముండు!
గుఱుతు నిడి తన దరికిఁ - గొను విజయ రాముండు!!

దరహాసచంద్రికల - దళుకు లీను ముఖమ్ము!
పరమామృతప్రేమ - భరిత మా హృదయమ్ము!!

శరణాగతాళిర - క్షకుఁ డతని బిరుదమ్ము!
గురుణాకటాక్షవీ - క్షణ మతని యందమ్ము!!

మరాళగతిరగడ

సగుణుఁడు నిర్గుణుఁడు గుణాతీతుఁడు-
నగణితసుగుణోపేతుఁడు రాముఁడు!
జగదభిరాముఁడు మేఘశ్యాముఁడు-
నిగమాంతప్రతిపాదుఁడు రాముఁడు!!

చరణకర్త విహీనుఁడు శ్రీరాముఁడు-
చరియించు గ్రహించును జయరాముఁడు !

పరమాత్ముఁడు శ్రోత్రనేత్రరహితుఁడు-
నిరవుగ విను గను జయజయరాముఁడు॥

యాగావనుఁ డీ సీతారాముఁడు-
త్యాగధనుఁడు కౌసల్యారాముఁడు।
యోగిహృత్థ్సితుఁడుదశరథరాముఁడు-
భోగిదశముఖవిరాముఁడు రాముఁడు॥

దిఙ్మాత్రంపుఁ బ్రదర్శనీయుఁడు న-
వాఙ్మానస గోచరుఁడును రాముఁడు।
ఋఙ్మంత్ర ప్రస్తుత్యుఁడు పుంసాం-
దృఙ్మోహన రూపుఁడు రఘురాముఁడు॥

విముఖులకును దిర్యఙ్ముఖులకు నూ-
ర్ధ్వముఖుల కందదు రాముని తత్త్వము।
సుముఖుల నభిముఖముఖులను భక్త-
ప్రముఖులఁ జెందును రాముని సత్త్వము॥

రాముని సత్తావిద్యుత్తు వెలుగ-
రాజిల్లెడు నీ జగన్నాటకము।
రాముని సత్తావిద్యుత్తు మలుగ-
రహిచెడి చను నీ జగము బూటకము॥

రాముఁడు దృక్కును సాక్షియు సత్యము-
రాముని సతి సీతయె యీ దృశ్యము।
రామదూత హనుమంతుఁడు దర్శన-
మీ మానవుడే త్రిపుటి యవశ్యము॥

దృక్కు రూపమై వెలసిన తానే-
దృశ్యరూపమై తనరిన తననే।

చొక్కుచు దర్శించును గాదే। తాఁ
జూచుఁ దనను దర్శనమున వలెనే॥

వినయవిధేయుఁడు విశాలహృదయుఁడు
విభీషణుని కై రాముని తత్త్వము।
హనుమంతుఁడు బోధించుచుఁ గృప ని
ట్లని యెఱిగించును నామమహత్త్వము॥

మహామరాళగతిరగడ

"దాసోహ" మని స్మరింత్రు రక్తులగు
ద్వైతులు, భక్తవరులు, జ్ఞానులును, స-
దా 'సోహ" మని స్మరింత్రు విశిష్టా-
ద్వైతు, లిహవిరక్తులు, విజ్ఞానులు!
ఈ సారరహితసంసారము దా
టించు రామనామామృతపూరిత
కాసారహంస "లహ" మని యాత్మను-
గనియెద రద్వైతులు, ప్రజ్ఞానులు॥

హరిగతిరగడ

అష్టాక్షరి యందలి "రా" తోడ వి
శిష్టము పంచాక్షరిఁ గల "మ" గలసె
నిష్టం బగు రామమహామంత్రము
సృష్టిని సర్వశ్రేష్ఠ మన వెలసె

మహామరాళగతిరగడ

సాధన చేత సుదీర్ఘకాలమున-
సాధ్యం బగు వైష్ణవ మష్టాక్షరి -
సాధన చేతను దీర్ఘకాలమున-
సాధ్యం బగు శైవము పంచాక్షరిఁ

గాదని మంత్రోభయసారంబును
గ్రహింపంగాఁ దగును రామమును
సాధనరహితసుసాధ్యము సులభము
సత్వరసిద్ధిప్రద మగు ద్వ్యక్షరి॥

తురగవల్గనగతి

రామ రామ రామ యనుచు
రామ నామమును స్మరింతు।
రామ। రాము నందున నవి-
రామముగను నే రమింతు॥
నామ మిద్ది యగు సహస్ర
నామములకు సమము వినుమ।
రామనామ వర సువదన।
క్షేమదాయకం బిది సుమ।
కామవైరి తన హృదయము
గౌరి కిట్లు విప్పి చెప్పుఁ।
బామరాళికి సహిత మిది
పాటి గానగఁ దగియు నొప్పు॥

హరిగతిరగడ

'రా'యన దెఱచును వాయి కవాట ము
ద్రోయబడు బయట సంచిత పాపము।
మూయు మకారం బా ద్వారము రా
నీయదు లోనికి మఱలిన పాపము॥

'రా' యని యాహ్వానింపుము సత్తును
'మ' యనుచు నెట్టు మసత్తును సహితము।
చేయుము రామజపమ్ము ఋషిమతము
శ్రేయస్కర 'సోహ' మజపసహితము॥

మరాళగతిరగడ

ఎంచి చూడ రాముని నామము జో-
డించ వలయు శ్వాసలతో సతతము।
పెంచును నానందంబును నది ర-
క్షించును సార్థక మగును జీవితము॥

సర్వదేశ కాలావస్థలలో
సర్వ జనులకు ననుస్మరణీయము।
నుర్విని శ్రేయము ప్రేయము నొసగును
సర్వారిక్తహరము వరణీయము॥

సాక్షిగాను లోకవ్యవహారము
సమభావంబున రాగరహితముగ।
వీక్షించుచు సల్పిన చో కరమయుఁ
బీడించదు జరుగును నీ హితముగ॥

అని దానవు నానందపరవశుని
హరిభక్తుఁ గృపాపాంగదృష్టిఁ గనె।
వినమిత శిరు శిరమున శుభకర మిడి
వనచరర్షభుఁడు ముందునకుఁ జనె॥

విజయభద్రరగడ

ఆకాశగంగ లో - హంస యీదిన యట్లు
రాకాసుధాకరుఁడు - రమ్యగతిఁ జను చుండె।
చీకాకు జారిణీ - స్త్రీలు చోరులు వడగ
లోకాల తాపాలు - లుప్తపఱుచుచు నుండె॥

నావలకు నై ప్రయా - ణమున దీప గృహంబు
త్రోవ చూపించు క్రియ - దోహదపడుచు నిల్చె।

ధావళ్యకాంతి తో - ధగధగ మెఱయుచు శశి
పావనికి నై మహో - జ్వలదీప మై పొల్చె॥

ఆ విభీషణుని సతి - యైన సరమాదేవి
సాదరోచితగూఢ - సంజ్ఞానుసారంబు।
పోవుచును దనది యగు - బుద్ధిలోఁ దలపోసె
నీ విధము మాయ యౌ - నిదియ సంసారంబు॥

గ్రుడ్డి కొంగల తోడఁ - గూడినది క్రౌంచంబు
విడ్డూర మిది లోక - విపరీత సంఘటన।
చెడ్డ వారలఁ గలసి - శ్రేష్ఠు లుండుట వింత
దొడ్డ వాఁ డనదగు చ - తుర్ముఖుని దిది ఘటన॥

వృషభగతిరగడ
సారసాక్షునిభక్తి మానస
సరసి సరసిజపుఁ దూండ్లను దిను
సారమతి యగు విభీషణహం-
సం బహో। తన కంట నట్టుల।
సారహీనపు లంక యను కా-
సారమున రాక్షసాధము లను
సారసములను గూడి యీ సం-
సారసాగర మీదు నెట్టుల?॥
దేహగేహములను మఱచి ని-
ద్రించు కుంభశ్రవణతమమును,
దేహభావాతీతవిజితేం-
ద్రియవిభీషణధీరసత్త్వము,।
మోహబలమున నణచియును వై-
దేహి యను బుద్ధిఁ జెఱగొనియును
దేహలంకాపురము నేలును
దీనరావణరజస్తత్త్వము॥

అశోకవనవర్ణనము

విజయభద్రరగడ

ధీరుండు సూచె దే - దీప్యమానవనంబు-
దేవతాయోగ్యంబు - దివ్యం బశోకంబు।
భూరిసత్ఫలనమ్ర - భూరుహోపేతంబు-
పుష్పవిలసితలతా - భూజరాజయుతంబు॥

మధుమాసలావణ్య - మహిమాఢ్య సుందరము-
మధుపానమదమత్త - మధుపాళిఝుంకృతము।
మదవతుల కానంద - మయవిహారస్థలము-
మదనకేళీవిహిత - మలయానిలాస్పదము॥

శారిశుకకోకిలల - సంకులారావంబు-
శాఖామృగమృగశశి - సంచారయోగ్యంబు।
పారావతమయూర - బహుళచాతకచక్ర -
వాకసుచకోరాది - పక్షిగణవాసంబు॥

మకరకచ్ఛపమహా - మత్స్యాదిసలిలచర-
నికరముల కాహ్లాద - నిలయసరసిసహితము।
బకహంసకారండ - వబహువిధజలవిహగ
సకలజలజోపేత - సలిలాశయాశ్రితము॥

దీపమానవిలాస - దివ్యభవ్యసురత్న-
దాపితసువర్ణచై - త్యగృహప్రకాశితము।
సోపానతీరమణి - శోభాప్రదీప్తస-
ద్వాపీతటాకకూ - పసరోవరాన్వితము॥

నారంగకదళిఖ - ర్జూరములు, జామిజం-
బీరద్రాక్షలును, క - ర్పూరదాడిమభూరి।

పారిజాతేత్యాది - భూరుహంబులు, కోవి
దారంబులును, దేవ - దారుతరువులు, నారి

కేళతక్కోలహిం - తాలతాలతమాల-
మాలకములు, రసాల - సాలములు, నందాల।
మాలతీమాధవులు - మల్లెమొల్లలు, చంప-
కాలు, విరజాజులును - గ్రాలు నచ్చటఁ జాల॥

గంధగజములు, సింధు - సైంధవంబులును, శ్రీ-
గంధతరువులను బవ - నాంధసంబులు మెడయు।
పందెములు గొని పరుగు - గుందేళ్లు, లేళ్లు బ-
హ్వాందముగ వనమృగపు - మంద లందునఁ గదలు॥

సీతాసందర్శనము

విజయభద్రరగడ

శోకరహితం బగు న - శోకవన మందు సువి-
వేకుండు చతురుండు - వీరుండు గనె భీత।
లోకమాతను త్రయీ - లోకైకసుందరిని
శోకస్వరూప సు - శ్లోకచరితను సీత॥

దీనను, గృశను, నేక - వేణి, మలినాంబరను
ధృతరామరూపస - ద్హృదయను, నధోముఖిని।
జానకిని శింశుపపు - ఛాయాగతను, మ్లాన-
సరసిజాస్యను, భూమి - జను రాము ప్రియసఖిని॥

రాజవరుఁడగు జనక - రాజసుత, బంక్తిరధ
రాజుస్నుష, శ్రీరామ - రాజసింహుని భార్య।
రాజముఖి, రాక్షసీ - రాజిసంవృత, దనుజ-
రాజు రావణుని వన - రాజసంస్థిత, నార్యఁ॥

గంటి సీతను నేడు - గంటి స్వస్థత, నన్ను-
గన్న మాతాపితలు - గడు ధన్యు లై రిపుడు!
గంటి జన్మసఫలతఁ - గంటి రాముని దయలు
గార్యసిద్ధుడ నైతిఁ - గాంక్షదూరుడ నెపుడు!!

తురగవల్గనగతిరగడ

అనుచుఁ బులకి తాంగు డగుచు-
హర్షబాష్పనేత్రుఁ డాయె।
హనుమ యాత్మ లో వినమ్రు
డగుచు మిగులఁ బొంగిపోయె!!

నను గుఁబోడి యందమునకు
నమితముగను ముగ్ధుఁ డాయెఁ।
దనివిదీరఁ జూచి చూచి
తన్నుఁ దాను మఱచిపోయె!!

జననిజనకు లిరువురఁ దన
మనసు లోనఁ బోల్చుకొనియె।
మణులు నొకటి కొకటి తీసి
చన వని యిటు దల్చుకొనియె!!

హరిగతిరగడ

అందందునఁ దన సృష్టి నమర్చిన
యందంబుల నొ క్కెడ సమకూర్చెను।
సుందరతమము, నపూర్వ మిధున మర-
విందభవుఁడు నే ర్పలర నొనర్చెను!!

మరాళగతిరగడ

శ్రీదేవియును నుమాదేవియును శ-
చీదేవియును రతీదేవి భార।
తీదేవియు సీతాదేవి సిరికి
నే దేవేరియు జాల దిక్కఁ జేర!!

సీతారాముల యందంబుల లో
సీతయ? రాముల? యెవ్వారు మేటి?।
సీతారాముల యందంబులకు౯-
సీతారాముల యందములె సాటి॥

మహామరాళగతిరగడ
భూమీసుతసుందరిసీతాసతి-
భూరిధూళిధూసరదేహద్యుతి
యే మాత్రము తఱుగక వెలుగును వెలి-
గించుచు నుండును జుట్టుప్రక్కలను।
హోమాగ్నిప్రజ్వలజ్జ్వాలామ-
హోజ్వలకాంతులు ధగధగలాడుచు-
ధూమావృతములు, నిష్కల్మషములు,-
దోషరహితములు నిండు, దిక్కులను॥

రావణోద్యానవనసమాగమనము

విజయభద్రరగడ
రావణుఁడు గనెను మ - ర్కటకిశోరము గలను
రామసతి సీతను బ - రామర్శ సేయగా।
భావిసంఘటనల ద - ర్పణము లగునవి గొన్ని
స్వప్నము లొకొకయెడ ని - జంబు లై తనరుగా॥

అరయుగాఁ దగును స - త్యాసత్యముల నిపుడె
యటులె సీతను మాట - లాడించ వచ్చు నని।
బిరబిరను లేచె సం - ప్రీతమానసు డగుచుఁ-
దఱలె సురవైరి తత్ - క్షణమె యుద్యానవని॥

విజయభద్రరగడ
ఈలోన నంతిపురి - కెదురుగా వాద్యము ల-
నేకముల చప్పుళ్ళ - నింగితజ్ఞుఁడు వినుచుఁ
గోలాహలము సేర - గుప్పించి చెట్టెక్కి
గుబురు కొమ్మల చాటు - గూర్చుండెఁ గపి గనుచు॥

దివటీల వెలుగులో - దివ్యవసనాభరణ-
దేదీప్యకాంతి దశ - దిశ లెల్ల నిండగా।
జవరాంద్రు వరఛత్ర - చామరములు ధరించి-
స్వామిని విడక యతని - సన్నిధిని నుండగా॥

వందిమాగధులు స్తుతి - పాఠకులు ముం దుండి
ప్రభువు సత్కీర్తులను - వరుసగాఁ బాడగా।
మందగజయాన లా - మందోదరీ ప్రముఖ-
సుందరులు చుట్టు సర - సోక్తులను నాడగా॥

చారుదరహాసినులు - చపలత్వవిరహితసు-
శంపాలత లనంగ - సరస సేవింపగాఁ।
గారు మేఘ మనంగ - గంభీరరూపండు-
గదలె రావణుఁడు సుర - గణము గంపింపగా॥

భేరీపణవశంఖ - వీణామృదంగాది
వివిధవాద్యధ్వనులు - వెడలి దివి నిండంగ।
దారి చూపగ దండ - ధరలు భద్రాంగనలు
దశకంధరుఁడు సేరె - దర్ప ముట్టిపడంగ॥

మరాళగతిరగడ

కావలికత్తెలు లేచిరి నిలిచిరి-
కలవరమతు లై తలలను వాంచిరి।
సావధానములు వల్కుచు నుండిరి
జానకిని నుదాసీనను గాంచిరి॥

ఊరుజానువుల శరణము, నొందెఁ ద-
లోదరి యుదరము వక్షోరుహములు!
గ్రూరగృధ్రభయమునఁ దల్లి మఱుగు-
గొనును గదా కుక్కుటశాబకములు॥

రావణుండు సుమబాణుని బాణప-
రాజితుడై రారమణిం గనియెను।
నీ విధి విధివంచితుఁ డగుచును బ్రా-
ర్థించుచుఁ బ్రేమ లొలుక - నిట్లనియెను॥

రావణుడు సీతను బ్రతిమిలాడుట

హరిణగతిరగడ

పలికితే నీ నోటి ముత్యము
లొలుకు నా? బంగారు చిలుకా।
మొలక నవు వెన్నెలల గురుపుమ
ముదమలర రత్నాల గొలుకా॥

కలికి। నీ క్రీగంటి చూపులఁ
గనుము నను విడనాడు కోపము।
జలజముఖి నీ యధరసుధ చేఁ
జల్లఁబఱుచుమ నాదు తాపము॥

అడవిఁ గాచిన వెన్నియల వలె
నతివ నీ యౌవన మనర్థము।
పడతిరో పాలాశపుష్పము
భంగి నీ సుందరత వ్యర్థము॥

రామ। రత్నపు విలువ గట్టుట
రత్నకారున కే సుసాధ్యము।
రామరత్నపు విలువ గట్టుట
రామకుక్కుటమున కసాధ్యము॥

త్రిభువనంబుల రత్నములు నా-
విభవములఁ జాటెడును నెక్కువ।
ప్రభల నీనెడు దివ్యనారీ-
రత్న మొక్కటియ యికఁ దక్కువ॥

ఆగ్రహానుగ్రహములకు దే-
వాళి యెప్పుడుఁ దలల నొగ్గ న
వగ్రహములను మెట్లు గా ది-
వ్యాసనము దీర్చితిని నిగ్గున॥

వాయుదేవుడు సుఖము గా వీ
వనలు లేకయె వీచు, ఘనముల।
సాయమున వరుణుండు నింపును
స్నానపానాదులకు జలముల॥

అనలు డెప్పటి కప్పు డే ది-
వ్యాన్నములు సిద్ధంబు సేయును।
ధనదు డెపుడును జాగరూకత
ద్రవ్యముల లెక్కలను వ్రాయును॥

దిననిశామణులు, దమ ప్రభలను
దీపములు వెలిగించు చుండును।
ననవరతమును నైరుతీశుం-
డసురక్షేమము సూచుచుండును॥

దండధరు డగు యము డెపుడు నా
దండనే సేవింపు చుండును।
దుండి గణపతి సావధానుఁడు
దోరణము రక్షించు చుండును॥

అంగరక్షణ సేయ నీశా-
నాధిపతి వెన్నంటి యుండును।
ఇంగితజ్ఞుఁడు పెద్ద యింద్రుం-
డేమరక పరిచూచు చుండును॥

అనుదినంబును సురగురువు ప-
ఞ్చాంగమును వినిపించవచ్చును।
మునివరుఁడు నారదుఁడు వార్తలు
మోసికొని నా కొఱకుఁ దెచ్చును॥

రామ! రామా రామ యని యను-
రాగరహితుని వేభజించుట!
కామినిరో మృగతృష్ణ జలముల
గాంక్ష సేయుట లూక దంపుల!!

రావణుని భజియింపు పట్టపు
రాణికిని రాణి ఏక నగుదువు!
ఈవు నా సర్వస్వముకు స-
ర్వేశ్వరిగ నుండుటకుఁ దగుదువు!!

నీకృపా పాంగేక్షణముల నను
నీరజాక్షి యొకపరి చూడుమ!
నీకు దాసుడ నీకు దూరుడ-
నిలువఁ జాలను గినుక వీడుమ!!

సీత రావణుని తృణీకరించుట

ప్రవాళరగడ

దీనుఁడు మన్మధునకు నా-
ధీనుడు బ్రతిమాలు చుండె!
జానకి యిడు నట్టి సమా-
ధాన మీ విధాన నుండె!!

నడుమ నుంచి పూచి పుడక
పుడక! నీచుడ! దురదృష్ట!!
మిడుకకు నీ గర్వ మిపుడె -
తుడిచివేయబడుర దుష్ట!!

మినుకు మినుకు మని రాతిరి
మిణుగురు పురుగులు వెలుంగు!
నినుని యుష్ణకిరణములు గ్ర-
సించు వాని దగు వెలుంగు!!

పతివ్రతాదృగనలమున
భస్మ మగుట కనర్హుడవు।
పతిరఘుపతిబాణాగ్నిని
బడి మడయుటకు నర్హుడవు॥

దునిమెడు నిను నీ బలముల
ననిమొన సీతావిభుండు।
గనియెడు నా సమయము కై
యనుజసహితు డతిరథుండు॥

మహాప్రవాళగతిరగడ

దనుజ దుష్టవనమృగములఁ
దరిమి తరిమి వేటాడుచు
వనము నేలుచుండును ద-
ర్పమున రామాశార్దూలము।
కనుమరుగునఁ జేరి పిరికి-
తనమున నెంగిళ్లు గూళ్లు
దినుటకు నాసపడును రా -
వణు డను నీచసృగాలము॥

హరిణగతిరగడమాల

ఓరి! రావణ యడవిలో న-
న్నొంటి దానిని, హవిని గొని శుని।
పారిపోయెడు విధము దెచ్చితి
పాపి యెదిరిచెదె జగదీశుని॥

వారిరాశిని దాటి రఘుపతి
వచ్చి నిను పరివారసహితునిఁ।
గ్రూరనారావముల వధగొని
చేరఁబోవు నయోధ్య నను గొని॥

బీరములు వల్కకుర యింకను-
వెఱ్ఱి తలలను వేయఁ బోకుర।
చేరి శరణము వేడు రాముని-
శీఘ్రముగ నీ తప్పు గాచుర॥

సీత పుట్టెను లంక సెడ నను-
చేదు వాక్యం బెపుడు వినవా?।
పాతకము గ్రహియించి యిపుడే-
న్పతిత పావను శరణు గొనవా?॥

అనుచుఁ బలికెను సీతఁ గని కడు-
నాగ్రహోదగ్రుం డసురపతి।
యనలమునఁ గా లిడిన మర్కట-
మనగ నెగిరిపడియెను దుర్మతి॥

నఱుకుదును దీని నిపు డనుచు వి-
నష్టమతి యొరనుండి దూసెను।
గఱకు ఖడ్గం బట్టె తన పతి-
కరము వట్టెను నిలిపివేసెను॥

"అబలలను వధగొనుట మీకు న-
నర్హ" మని మందోదరీసతి।
ప్రబలబలభర్త పదములంగొని-
బ్రతిమిలాడఁ దొడంగెను సుమతి॥

గడువు నిచ్చితి రెన్నెలలు నను-
గలయుటకు నటు పిమ్మట వినుడి।
తడవు సేయక దీనిఁ జీలిచి-
తనివి దీరగ నారగించు డి॥

ఆనతిచ్చుచు రక్షిణుల కిటు -
లవనితనయను గనుచుఁ జూఱుచుఱ।
దానవేంద్రుడు భ్రాంతచిత్తుడు-
దఱలె నంతఃపురము సరసర॥

ఉర్విజకు దనుజేంద్రు పై మరు-
లూర బోధలు సలుపఁ దొడగిరి।
సార్వభౌముని పైని యాశలు-
సడల్ఁజేయ మగువలు గడగిరి॥

రాక్షస స్త్రీల బోధలు

విజయభద్రరగడ

కందమూలా శనుఁడు-
గాననవనివాసుండు-
మందభాగ్యుండనభి-
మాని శ్రీనష్టుండు।
మందుండు దుర్బలుఁడు-
మానవుఁడ ధీరుండు-
నిందు రాలేడు వాఁ-
డెన్నటికి భ్రష్టుండు॥
అందచందముల న-
ష్టైశ్వర్య బలములం-
దెందు రావణరాజు-
కీడగు? నరాధముఁడు!
అందుకని ప్రభువు కే-
లందుకొను మాతండు-
అందుకొను నీ మృదు ప-

దాబ్జ మసురోత్తముఁడు॥
అని చెప్పి యెంతయును-
వినదు ధాత్రిజ వినదు-
పనికి రాకుండె గద -
పరమ నయ మార్గంబు!
దనదు కుందేలు పా-

దాలు మూడే యనును-
బనిబూని పట్టంగ -
వలయు భయమార్గంబు॥

ఒక దాని ననుచు వా-
కోపికలు వోనాడి-
పకపక మనెడి నగవు-
బరిహాసముల తోడ।
వికటాననంబులును-
వెక్కిరింతలు గూడఁ-
బికవాణి బ్రతుకు పైఁ-
బ్రేమలను విడనాడ॥

గొట్టుచును దిట్టుచును-
గోపగించుచును భయ-
పెట్టుచును దట్టించి-
పీడ లొనరించు
నట్టహాసము -
నార్చి కోరలు
యట్టె మ్రింగెడు ను
నాస్యములు దెఱచుచు॥

దర్జనలు భర్జనలు-
దాడనలు పీడనలు -
గర్జనలు సేసెడు వి -
కారిణులనుం గాంచె।
దుర్జనము లొనరించు-
దుర్భాషదూషణలు -
వర్జింపు డని త్రిజట -
వారల నివారించె॥

త్రిజటా స్వప్న వృత్తాంతము

హరిగతిరగడ

సమ్మతి యుక్తత్రిజట యా రాక్షస-
సంఘతమోహర సన్నక్షత్రము।
ఉమ్మెతవనమం దోహో। వెలయుచు-
నుండుఁ దులసి మొ క్కొకటి పవిత్రము॥

అతివిహ్వలచిత్తకు భీతకు సీ-
తాంగన కనెను త్రిజట నెను జఱచుచు।
మితి మీఱిన యాదరమున గరుణా-
మిళి తేక్షణముల ననునయ పఱచుచు॥

సుత। నీ కించుక శాంతిని గూర్చెడు -
సుఖమయమత్స్వప్నవిశేషంబులు।
ధృతమతి। విను మారయగ నపరరా-
త్రి గను కలలు భువి శతధాని జములు॥

రాముడు పారావారము దాటెను-
లంకాపురమును భస్మ మొనర్చెను।
భ్రామితు డైన యసురపతి గోమయ-
హ్రదమున నగ్నుడు స్నానము దీర్చెను॥

రావణు నను జుండు విభీషణు డట -
రాజ్యం బేలెను లంకా పురమున।
దేవత లందఱు గురిసిరి ముదమున-
దివ్యసుమంబులు రాముని శిరమున॥

ఆ రాముఁడు లక్ష్మణ సంసేవితుఁ-
డై రావతమున సీతాసహితుఁడు।
చేరె నయోధ్యా పట్టణమును నభి-
షిక్తుం డాయెను నను జనమేతుఁడు॥

అని సీతను స్వాంతన పలుకగ దను
జాంగన లంతయు భయమున వినుమను।
జనిరి నిదుర యొడి నొడలులు మఱచిం-
సత్యం బీ సంసారం బనుమను॥

బాధలు మఱచియుఁ బ్రకృతి ప్రశాంతపు-
శ్వాసల నెల్లెడఁ బీల్చుచు నుండెను।
మైథిలి మానస మందున ఝంఝా-
మారుతములు గడు వీచుచు నుండెను॥

జానకి జీవిత నౌకయొ యూగుచుఁ -
జావుబ్రతుకులకు మధ్యన నుండెను।
దీనావనుస్మృతి స్మృతినను మెదలగ-
దీన యిటులు దలపోయుచు నుండెను॥

జానకీ పరిదేవనము

హరిగతిరగడ

శ్రీరామా। యాశ్రిత పరిపాలా। -
సీతాపాంగేక్షణప్రియలోలా।।
శ్రీరాజిత ఘనధర్మసుచేలా। -
శ్రీవక్షోజ స్పర్శిత మాలా। ॥

ఈ పరితాపము నోపను నాపై-
కోపమ, జన్మాంతరమునఁ దగిలిన
శాపమ, యిది లక్ష్మణు నిందించిన -
పాపమ, నీ విరహాగ్నిని రగిలిన॥

తాపమ, గట్టిగఁ జేఁబట్టితిరా-
నీ పదములు దాపసమందారా।।
కాపాడర నిను శరణంటినిరా-
కరుణించర భక్తజనోద్ధారా। ॥

రావా? నను గొనిపోవా? యీ పా-
రావారము దరిఁ జేర్పవ? నీ నా।
రావణు నోడించెను శక్తుండవు
కావా? కానగ లేవా? దేవా! ॥

నీవా రా నిక నిజ మిది నా వను-
నావను నచ్చెదను బలితపావన! ।
భావము నందున నిల్పుము స్థిర సుగు-
స్థావరమును నాకై సుజనావన! ॥

జానకి యిట్లని ఘనశోకాకుల-
మానస యై పరితాపము నొందెను।
నేనిక నొక క్షణ మేనియు నోపగ -
లే నని మిగుల నధైర్యము నెందెను॥

వైదేహీ ప్రాణత్యాగోద్యమము

మహా ప్రవాళ రగడమాల

ఎందును సంక్షోభంబును -
నేర్పరచిన నెను తుపాను -
నందుఁ జిక్కుపడిన నావ -
చంద, మాయె సీత బ్రతుకు।
సందేహము లేదు కపుల -
బంధునిఁ బాసిన కనులను -
నందరి భృంగను భంగి న -
నిందిత గురియయ్యె నెతకు॥

అందములగు శుకపికాళి -
బృందంబుల రవళులు విని -
యిందువదనవదనము నిక -
సించెను, వెలసెను గగనము।
అందందున శుభశకునము -
లగుపడు చుండెను సీతకుఁ -
దొందరపడు చుండె రాఘు -
వేంద్రునిఁ జేరుటకు మనసు॥

మందమారుతములు వీవ -
మబ్బులు దొలగగను వాని -
సందు నుండి వైదేహిని౯ -
జందురుండు దొంగిచూచె।
మందహాసమును మోమున -
జిందించుచు౯ బ్రేమ రామ -
చందురుండు వచ్చి తనను -
మందలించె ననగ౯ దోచె॥

అందరాని మ్రాని పండ్ల -
కట్టులుసాచుటయ, సుఖము -
పొందగ నాసించుట మరు -
భూమిజలము గోరుట యని।
మందభాగ్యురాలి మనము -
మరు క్షణమున ముకుళించెను -
నాందోళన పాలాయెను -
నందెను బూర్వంపు స్థితిని ॥

ఎందుకొ కష్టముల కొండ-
క్రింద నలుగుచును జీవుడు -
బిందుమాత్రసుఖమునకై -
పెనుగులాడుచుండును గద॥
క్రందన మొనరుచుచు మిగుల౯ -
గ్లైబ్యంబును బొందుచు నా -
యిందీవరనయన దలచె-
నింకను ముగియద నా కద॥

హరిణగతిరగడ

రామ యీ దుఃఖం బసహ్య మ-
రణ్యరోదన మిది యగణ్యము।

స్వామి ఏ విక రావు సత్యము-
చావు నా కొకటియె శరణ్యము!

ఏల? నాకై జలధి దాటుట -
యేల? దైత్యుల సంహరించుట!
యేల విక నీ కేల? దీనద-
యాళు వను బిరుదము వహించుట!!

రామ పదినెల లాయె నను గన -
రావు నాపై నీకునుం గల !
ప్రేమ లే మాయెను? బరాక్రమ-
విక్రమము లాయెగద! యొక కల!!

అనుచు మృత్యువు మాత యొడిలో -
హాయిగా నిద్రింప నెంచెను!
మనసు నీగల వలెను నాలో -
చనపరంపర లాక్రమించెను!!

మహోప్రవాళరగడ
నింగిఁ బండు నింగిల ముని -
యంగారకునిం గాంచెను -
అంగార మొ కింత నాకు -
ననసర ముని యర్థించెను
గంగాధర! విషధరధర! ·
కాలకంఠ! హర! నీ గళ-
సంగతగరళపు బిందు వొ -
సంగు మనుచు బ్రార్థించెను!!

శృంగారీ! విష్ణుదేవ! -
యంగజ జనకా! నీ దగు-
మంగళకరనందక మొక -
మా రిమ్మనెను వరాంగన ।
పొంగుచు జీవుల జీవము -
లం గొనుచును బింకమునఁ జె -
లంగెడు పాశమ్మును యమ -
రాజు నడిగె వీరాంగన !!

వృషభగతిరగడ
కాలయాపన జరుగుచుండెను -
గార్యసాధన గాన కుండెను -
బేల యే సా యంబు నొందను -
జాలకయ జాలివడు చుండెను।
ఏల? యీ పరతంత్రజీవన -
మేల? చచ్చుటకును స్వతంత్రవి -
హీనహీనపుఁ బ్రతుకు నాకని -
యేడ్చి విహ్వల యగుచు నుండెను॥

మేలిమిగ షట్పదనికరముల-
బోలి నిగనిలాడుచును దన -
చేలమండల ముద్దుగొనెడు వి-
నీలకుంతలములను గాంచెను।
కాలసర్పపు నాలుకలో యన-
గాలపాశసదృశము లివి యీ -
వేళ నా ప్రాణములు గొనుటకు -
జాలు నని సంతృప్తి గాంచెను॥

హరిణగతిరగడ
బాల తాళగ జాల ననియు -
ద్బంధనమునకు నై కడంగెను।
ఆలసించిన విషమ మని హరి -
హరికథను బాడం దొడంగెను॥

మధురగతిరగడ
శ్రీధరముని హృ - త్సీమ విహారా।
మాధవ మౌక్తిక - మణిమయ హారా॥
భూధర నరవర - భూమిజలోలా।
బోధాకారా - పుణ్య విశాలా॥

ఓం

హనుమద్విజయము

రగడ కావ్యము

తృతీయాశ్వాసము

ముద్రికాప్రధానము

కందగర్భహరి గతిరగడ

రామా రఘువంశార్ణవసోమా!
రమ్యసుగుణగణ! సురమునినేమా!!
భీమపరాక్రమ!సువ్రత కామా!
ప్రియజనశుభకర! కరుణాధామా!!

కందము
రామా! రఘువంశార్ణవ
సోమా! రమ్యసుగుణ గణ! - సురమునినేమా
భీమపరాక్రమసువ్రత
కామా! ప్రియజనశుభకర-కరుణాధామా!

గాయత్రీరామాయణము

మరాళగతిరగడ

రామా! దశరథరామా! కై కజ -
రామా! తాపసరామా! శ్యామా! ।
రామా! రవిసుతరామా! హనుమ -
ద్రామ ! విభీషణరామా! భీమా ! ॥

రామా! సీతారామా! జగదభి -
రామ! యయోధ్యాధామా! రామా!!
రామా! దనుజవిరామా ! తారక -
రామా! గంగారాజారామా!!

బాలకాండము

ఓం! అని పాడుదు శ్రీరామాయణ -
ముమామహేశ్వరసంవాదంబును!
ప్రేమభరితహృదయమున నిలుపుకొని -
రామునిసుందరశుభరూపంబును!!

తత్పదరతులు సురలు శ్రీనాథుని -
తండ్రి ! శరణని యజపురస్సరు లై!
యుత్పాదితరావణబాధ లింక -
నోర్వలే మంద్రు ముకుళితకరులై||

సదయుఁడు మందస్మితుఁడు నభయహ-
స్తంబు నెత్తి యిట్లను దిగివచ్చెద!
ముదమున దాశరథిగ దైత్యుల నని -
మొనఁ దునిమెద రక్షణ మీ కిచ్చెద!!

విష్ణుమూర్తి రామాఖ్య నయోధ్యను -
వేడుకఁ గౌసల్యకు జన్మించును!
జిష్ణుడు దాటకను బరిమార్చి కౌ -
శికయాగంబును సంరక్షించును!!

తురీయ స్థిరుఁడు రాముఁ డహల్యా -
దోషము వాపును విఱిచి శివుని విలు।
పరిణయమాడును సీతను భార్గవు -
భంగపఱిచి చేరం జనుఁ దన యిలు॥

అయోధ్యాకాండము

వరదుని పట్టాభిషేకముకు దే -
వతలమహిమచే విఘ్నము గలుగును।
వరములు దండ్రివి సత్యంబులు సలు -
పగ రఘురాముం డుద్యుక్తుఁ డగును॥

రేపకడను సీతాసౌమిత్రులు -
ప్రీతి వెంట రా వనముకుఁ దరలును।
శ్రీపతి సేవించి భరద్వాజునిఁ-
జిత్రకూటవాసుం డయి నలులును॥

నియమించుచుఁ బాదుక లిడి తనప్రతి-
నిధిగా భరతునిఁ గడు లాలించును।
నియమ యుతుఁడు గైకజుఁ డనుజునితో -
నీతి రామరాజ్యము పాలించును

యమనియమాఢ్యుఁడు వాల్మీకి మహా -
ర్షాజ్ఞమేర నత్ర్యాశ్రమ మేగును।
అమలచరితానసూయాశీస్సుల -
నందుకొనుచు దండకమున సాగును॥

అరణ్యకాండము

భరము మాన్ప భూదేవిది విరాధు -
వధగొని మునిరక్షణ వహియించును।
గరుణతో నిడిన దివ్యాస్త్రంబు ల -
గస్త్యమహాముని వలన గ్రహించును॥

గోదావరి కుత్తర తీరంబునఁ -
గోరి పంచవటి ముని స్థానమున।
బోధించుచు మునులకు సుప్పనాతి-
ముకుచెవులు దఱుగు జనస్థానమున॥

దేవద్విషులను ఖరాద్యసురులను -
దెగటార్చును మారీచునిఁ జంపును।
రావణహృతసీతను వెదకుచు ఖగ -
రాడ్జటాయువును మోక్షము కంపును॥

వనరుహాక్షుఁడు గబంధునిఁ బ్రోచును-
భక్తురాలు శబరిఫలంబులు దిను।
వనితకుఁ బ్రతిఫలముక్తిఫల మొసగి-
పంపాసరస్తటంబు సేరుకొను॥

కిష్కింధాకాండము

నయవిజ్ఞుని రామునిఁ గలయు హనుమ -
సల్పు రామసుగ్రీవుల మైత్రిని।
రయమున వాలినిఁ గూల్చిచేయు హరి-
రాజును మిత్రుని మిత్రునిపుత్రుని॥

ధీమానుఁడు ప్లవగేంద్రుఁడు సీతా -
దేవీమార్గణముకుఁ బంపించును।
సామజబలహరివిక్రములను మా -
సము లోపల రండని శాసించును॥

మహిజాతను దక్షిణదిశలో హను -
మంతాదులు వెదకుచు వేసరుదురు!
అహిరాజన బుస్సు బుస్సు మనెడు మ-
హార్ణవంబు తీరంబు సేరుదురు॥

హితవరి సంపాతి లంక దుఃఖ స -
హిత నిలసుతఁ జూపుచుఁ దా నరుగును।
హిత ప్రేరణలఁ బొంగుచు జనకదు-
హితఁ గన మారుతి సంసిద్ధు డగును॥

సుందరకాండము

ధిషణుఁడు హరి యుల్లంఘించు నదధి -
ధీరుఁడు లంకను హతమొనరించును।
విషయవిదూరుడు లంకను మైథిలి -
నెదకుచు గనక బహుగఁ జింతించును॥

యోగినిరూప నశోకవనమున - న-
యోనిజ గని పావని హర్షించును।
త్యాగధనునిఁ బ్రియధవు నెడబాసిన-
ధరణిజదైన్యమునకు దుఃఖించును॥

యోధుఁడు సీతకు ముద్రిక నిడి రా -
జోద్యానము బలముల భంజించును।
బాధితుఁ డింద్రారి ప్రయోగించిన -
బ్రహ్మాస్త్రం బాతని బంధించును॥

నరవరుని దూత బోధించు నసుర -
నాథునకు హితవు, లంక దహించును।
సరసిజాక్షి జానకి కుశలంబును -
సరగున రాఘవునకు వినిపించును॥

యుద్ధకాండము

ప్రసన్నవదనుఁడు వానరులు గొలువ -
వార్ధి దాటి లంకాపురిఁ జేరువ।
అసహాయశూరుఁ డా రఘువీరుం -
డాహవమున విరూపాక్షుని మీరును॥

హృద్యపడుచు గన ఋషిమునిగణములు-
మాచుచుండఁ జకితులు దివౌకసులు।
నుద్యతాయుధుల బలరాక్షసుల ర-
ణోన్మాదులఁ గూల్తురు వనౌకసులు॥

దనుజపతినిఁ బుత్రమిత్రసహితుని -
దశశిరు నని ద్రుంచును శ్రీరాముఁడు।
ఘనలంకారాజ్యమునకు నధిపుని -
గ నొనర్చు విభీషణు రఘురాముఁడు॥

యాతుధాను లసురులు మడియగఁ జను-
నయోధ్య సీతారాముండు మహత్!
ఖ్యాతి నేలును సుభిక్షంబుగ ని -
ష్కంటకంబుగను రాఁజ్యం బితి సత్॥

ఫలశ్రుతి

శ్రీరామచరితఁ బాడెడు, వినియెడు, -
వారికిఁ దాపత్రయమ్ములు దీరును,।
గోరిక లెల్లయునుం జేకూరును,-
జేరు సిరులు, సుఖములు సమకూరును!॥

రాముని కథాసుదారసపానము -
కామవిజయశక్తిని మన కిచ్చును,।
వ్యామోహంబును బారగఁద్రోలును-
భక్తి విరక్తిని ముక్తినిఁ దెచ్చును॥

సీతారామా! శ్రితసంత్రాతా
తాతవు ధాతకు, దనుజవిదారా।
రాతు లరాతు లరయ సములు సుమా।
మాతవు మమతకు మనుజోద్ధారా।

సీతాదేవీససంశయము

హరిగతిరగడ

అనుచు హనుమ రామునిఁ గీర్తించగ-
విని జనకాత్మజ విస్మయమునఁ బడె।
మనమునఁ దలపోసెను నీ కాకుల -
వనమునఁ గోకిల పాటలు వినఁబడె॥

హరిణగతిరగడ

రఘు రామ యనంబడెడు స -

ర్లప మెచ్చుటి నుండి వచ్చెను।

నా మదినిఁ గొనసాగు జపస -

న్నాద మది యే చెవినిఁ జొచ్చెను॥

రాక్షసీమాయారహితములు -

రామభక్తుని వాక్కు లగు నెడ।

నీ క్షణ మె నా కై యతడు ప్ర -

త్యక్ష మయ్యెడు గాత నీ యెడ।

సీత మొసగిన యాజ్ఞ గొని కపి

శేఖరుడు మురిసె నా పట్టున।

మాతతో భాషించుటకు నస-

మానప్రజ్ఞుడు దోచెఁ జెట్టున॥

సకలశాస్త్రవిశారదుఁడు నస -

చ్చరితుఁ డనఘుఁడు దురితదూరుఁడు।

ముకుళి తాంజలిపుటుఁడు జానకి-

ముందు నిలిచెను కపికిశోరుఁడు॥

మర్కటాకృతి వచ్చె దుష్టుఁడు -

మఱల నని భయభీత యయ్యెను।

గర్కశాత్ముఁడు రావణుం డని -

కలికి తూష్ణీంభూత యయ్యెను॥

మిన్న కుండిన సీతఁ గని విన -

మితశిరస్కుం డనెను సీతా।

సన్నుతుఁడు శ్రీరామునకు నతి -

సన్నిహితుఁడను నేను మాతా॥

ఆంజనేయుడ వానరాధిపు -
డర్కసుతుని ప్రధాని నే నరి !
భంజనుని రాముని భటుడ నని -
వందనము సేసి నిలఁబడు తరి !!

తేరుకొని సంశయము మిగులగఁ -
దెల్పు వానరులకు నరుల కును !
జేరు వెటు లయ్యె నన వారల -
స్నేహమును హనుమ యిటు వలుకును!!

మరాళగతిరగడ

రామలక్ష్మణుల దశరథ తనయులఁ -
బ్రాంశుజటావల్కలాంబరధారుల !
ప్రేమవీక్షణుల ధనుర్ధారులను -
ప్రియదర్శనులను నగసమధీరుల !!

వీరుల గొని సుగ్రీవునిఁ గూర్చితి -
వెలసె ననలుసాక్షిగ మిత్రత్వము!
దారారాజ్యాపహరుఁడు వాలికిఁ -
దనకు నడుమ గలిగిన శత్రుత్వము !!

శ్రీరామున కెఱిగించె రవిసుతుఁడు-
సీతాభూషణములు సూపించెను!
రారమణిని వెదుక వచన, మిచ్చెను-
రఘుపతి మిక్కిలి సంతోషించెను!!

తారానాథుని వధగొని కిష్కిం -
ధారాజ్యము భానుజునకు నిచ్చెను!
వీరులఁ గపులను దశదిశలకు నం-
పించె హరీశుఁడు హరి నను మెచ్చెను!!

జానకివిశ్వాసార్థము ముద్దుల-
జయకరముద్రిక నా కందించెను!
"వానరవర"! యికార్యం బందు స-
ఫలుడవు గ'మ్మని నను దీవించెను!!

వారాశిని లంఘించితి లంకను-
వధగొంటిని లంకను నేఁ జొచ్చితిఁ।
గ్రూరదనుజులకుఁ గంటఁ బడక మీ-
కొఱకై రాముని కుశలము దెచ్చితి ॥

అన మారుతి తో సీవనిజ యిట్లనె-
నంత జలధి నీ వింత మాత్రుడవ!
అనఘా। దాటితి వన నాశ్చర్యం -
బైన రామ సత్కృపకుఁ బాత్రుడవు॥

బలవంతు డనిలసుతుఁడు సీతకై
పర్వతసన్నిభదేహము దాల్చెను।
గలికి సీత గని కడుఁ దృప్తిపడగఁ
గపివరుడు యథాపూర్వము నిల్చెను॥

పలికెను దల్లీ! మీపదదాసున-
కిల మీ దయ గల దింకను జింతయ।
బలముల కెల్లను బల మైన మహో-
బలుని భక్తునకు బలము కొఱంతయ ॥

రామాంగుళీయ మొసంగుట

హరిణగతిరగడ

"అమ్మరో! నే మీ కనన్యుడ-
నమ్మి నను, మీ భృత్యుఁడని" యని।
సమ్మతిగ రామాంగుళీయ మొ-
సంగ నంగన దానిఁ గొని కని॥

"నా వివాహ సుసమయమున జన-
నాధునకు నా జనకు డొసగెను।
బావనపు టుంగరమ! నిను గని -
భావమున సంశయము దొలగెను"॥

అనుచుఁ బులకితగాత్ర, పూరిత
హర్షజలనేత్ర యుంగరమును।
మనము ద్వరపడ శిరముఁ దాల్చును
మమత ముద్దులు గురుపుఁ గరమును॥

నందమున నద్దును గనుల, నెద -
యందుఁ జేర్చును గౌగిలించును।
సుందరాంగుని బాహుబంధము-
నందు గల సుఖ మనుభవించును॥

కువలమేశుని రాక గాంచిన-
కువలయము లన గనులు విరిసెను।
ప్రవిమలము రాజముఖిముఖ మది-
రాహుముక్తశశి వలె మెఱసెను॥

అశ్రుజల కణముత్యముల గమ-
లాక్షి దన నేత్రాబ్జములతో।
మిశ్రమించి యొనర్చి పూజలు
మెల్లగా ననె నుంగరము తో॥

"లోకనాథుఁడు నినకులాబ్ధి సు-
ధాకరుఁడు శ్రీరామచంద్రుడు।
రాకపాయెను, నేటి వరకు ని-
రాకరించెన? రాఘవేంద్రుడు॥

నీకు మాత్రము మమత నా పై-
నిండుగా గల దో కృపానిధి।
నా కొఱకు వెదకుచును వచ్చితి-
నన్ను గాంచితి ప్రేమవారిధి"॥

విజ్ఞురా లగు సీత యంత కృ-
తజ్ఞతా భావంబు చిలుకగ।

ప్రాజ్ఞుఁ డగు ప్లగేంద్రు మొగమై-
బాష్పములు నేత్రముల నొలుకగ॥

"సారథివి రాములకు నాకును -
వానరేశా మనసు గోరదు।
నీరజాక్షునిఁ దప్ప యితరము-
నీ ఋణం బెన్నటికిఁ దీరదు॥

కుశలమే? రామలక్ష్మణులకు,-
కుశలమే? కపికులపు నేతకు,।
కుశలమే? నీకును, గపులకును-
గుశలమే?" యని యడుగు సీతకు॥

పల్లవమృదుల పదములకుఁ బ్రణ-
మిల్లి మైథిలికి నెనరెల్లికి।
బల్లిదుఁడు గపితల్లజుం డిటు
వల్కెఁ దల్లికిఁ గల్పవల్లికి॥

"రామలక్ష్మణులకును క్షేమము,-
రవిసుతాదికపులకు క్షేమము,।
స్వామి నీ క్షేమమ్ముగూరిచి-
పరితపించును నిర్విరామము॥

జానకీ। జానకీ। యనుచును-
జరుపు నామామృతపు పానము।
మానవేంద్రుఁడు నీ విషయమున-
బూనినా డనిమిషవిధానము॥

ప్రవాళరగడ
సావధానులై వానరలు
సైన్యాధిపతులు గొలివగ।
పావనుండు సుగ్రీవుఁడు-
స్వామిసన్నిధిని నిలువగ॥

సేవించగ నను జన్మఁడు-
శేషాంశుఁడు లక్ష్మణుండు।
శ్రీవక్షుఁడు రాఘవుండు-
సీతాప్రియవల్లభుండు॥

బాహుబలుఁడు శ్రీరాముఁడు-
వాహినీపతినిఁ దరించు।
నాహవమున రావణు బల-
వాహను ఖలు సంహరించు॥

దేవదుందుభులు మ్రోయగ-
దివ్య కుసుమములు గురియగ।
దేవదేవుఁడేలును వై-
దేహిని జనములు మురియగ॥

ఎంత మాత్రమును సందే-
హింపఁ బోకు పోకుమ సుమ।
మంతనమునఁ జింత నింక-
మాను మాను" మనెను హనుమ॥

హరిణగతిరగడ

। అన్న! నను రక్షించితివి ని-
న్నె న్నగా నే నెంత దానను।
ఎన్నగా నీ యుపకృతికి బదు-
లిడుటకై యేమియును గానను॥

కన్నతండ్రీ భువిని, మునిజన-
సన్నుతా! చంద్రార్క తారక।
లున్న వర కిట నుండుమా హను-
మన్న సంసారాబ్ధి తారక॥

అనుచు దీవన లిచ్చు సీతా-
జననిపాదంబులకు మ్రొక్కుచు!
వినయ మంతయు నుట్టిపడగా-
విన్నవించె ముదమునఁ జొక్కుచు!!

చూడామణిపరిగ్రహణము

విజయభద్రరగడ

"భూమిజా! మీ యాజ్ఞఁ - బోయివచ్చెద నిమ్ము-
భూమీశునకుఁ జూప - నేమేనియు నభిజ్ఞ"
ఆమె దన కేశముల యం దమరి యున్న చూ-
డామణిని గొని యిచ్చె లలనామణి విధిజ్ఞ!!

"స్వామికిని నాకుఁగే - వలము గుర్తు గలట్టి-
సత్యమైనది రహ - స్యంబు విను మొకనాడు!
రాముండు నా యంక - సీమ నిద్రించ దు-
ర్మదుఁడు గాకాసురుం - డదను గైకొనినాడు!!

క్రూరుండు మత్పదాం - గుష్ఠంబు గని భ్రాంతిఁ
జీర దర్భాస్త్రముఁ - శ్రీహరి ప్రయోగించెఁ!
బారెను, నరక్షితుఁడు - వచ్చి శరణము వేడ-
ప్రభువరుం డొక్క నే - త్రము గొనుచు రక్షించె!!"

అని పలికి పోయి ర - మ్మనుచుఁ బ్రేమలఁ జూచి-
యవనిసుత దీవించి - యతగాని నంపించెఁ!
దన రాఘవుల బలో - ద్ధతిఁ బ్రదర్శించుటకు-
హనుమ యోచించి యా - యమ నిట్టు లర్థించె!!

ప్రవాళరగడ

"ఆకొంటి యొసంగుమ యే-
మైనను నా కో పెన్నిధి!
చేకొని కడుపారగఁ దిని-
చేరెద రాముని సన్నిధి!!"

భక్తుని ప్రార్థనల వినుచుఁ-
బ్రాకృత భావమున సీత।
శక్తుల కాదియు ననియె న-
శక్తత నా లోకమాత॥

"నాకడ నే మున్నది? రా-
నీ కిడుటకు నై దీనను,।
నేఁ గడు నిర్భాగ్యురాల-
నా కొడుక। పరాధీనను"

అను దీనాలాపంబులు-
విని ధీరుఁడు హనుమంతుఁడు।
జననికిజనకజకు నిటుల -
మనవి సేసె ధీమంతుఁడు॥

"ఫలములె యాహారము గపి-
కులమున కవి యివ్వనమునఁ।
గలవు పుష్కలముగా, దిన-
సెలవడిగెద సవినయమున"॥

"ఆకలిదీరగ మాత్రమె-
యారగింపుమా ఫలముల।
మీ కపిచేష్టలు సూపకు-
మి, హరివర పరస్థలముల॥

కాకలుదీరిన యీ ర-
క్కసు లెక్కడ? నీ వెక్కడ?।
బోకు మెవరి జోలికి నే
కాకివి సుమ। నీ విక్కడ॥

పాతకు లతిఘాతకులు కి-
రాతకు" లని హెచ్చరించె।
సీత వాతజుండు రామ-
దూత యిట్లు వితర్కించె॥

వనభంగము

హరిగతిరగడ

చెప్పిన పని చేయని నా డధముఁడు-
చెప్పిన చేసిన మధ్యము డాతఁడు।
చెప్పిన పని చెడకుండను హెచ్చుగ-
జేసెడి భృత్యుండు గదా శ్రేష్ఠుఁడు ॥

ఒప్పుల కుప్పగు సీతాకుశలము-
గప్పుగఁ జుప్పుగఁ గొని చనెడు భటుఁడు।
మెప్పు వడయునా? రాముని కన్నులు-
గప్పుచుఁ గొనె భూమీ సుతను శరుఁడు॥

అని నిర్ధారణ సేసికొనుచు రా-
మార్పితచిత్తుఁడు రాజోద్యానముఁ।
జని తృప్తిగ నిష్టమధురఫలములు-
దిని చూపెను మర్కటుని విధానము ॥

క్రమ్ముచు నాకులు బువ్వులు ద్రుంచుచుఁ,-
గాయలు రాల్చుచుఁ, బండను దులుపుచు,।
గొమ్మలు విరుచుచు, రెమ్మలు ద్రెంచుచు,ఁ-
గూకటి వ్రేళ్లను జెట్లను బెఱుకుచు,॥

జానకి కాశ్రయ మౌ శింశుపమును-
ఛాయాస్పదవృక్షమ్మును నిల్పుచు,।
దానవరాజ్యోద్యానవనంబున-
దక్కు విభీషణుఁ డొక డని తెల్పుచు,॥

భంగము సేసెను వనమును మదమా-
తంగం బిక్షువనము ననఁ బొంగుచుఁ,।
దుంగతరంగము పోలె మారుతి సె-
లంగుచు దుముకుచుఁ గడు నుప్పొంగుచు ॥

వనభంగపు దు + ర్వార్తను విని యా-
వనరక్షకు లటు వచ్చిరి రెచ్చిరి ।
హనుమంతుని వా రార్చుచుఁ గ్రమ్మిరి
పెను నాయుధములఁ బెనగగఁ జొచ్చిరి ॥

కరముల మొత్తుచుఁ, గాళ్లను దన్నుచు,-
గొఱుకుచుఁ బండ్లను, గోళ్లను జీల్చుచుఁ, ।
జరచరఁ దోకను జప్పున నెత్తుచు,-
గిరగిరఁ ద్రిప్పుచుఁ, గ్రిందను జర్చుచుఁ,.॥

బ్రక్కలఁ గ్రుమ్ముచు, గ్రక్కగ రక్తం-
బెక్కడి వారల నక్కడ ద్రొక్కుచుఁ, ।
జిక్కిన వారలఁ జిక్కిన యట్టుల-
జక్కగ హననము సల్పెను నిక్కుచు ॥

బిరబిర మిగిలిన భీరుకు లురికిరి,-
గొరపదములు గొని కరములు మోడ్చిరి,।
శరణము వేడుచుఁ గరుణను గోరుచు-
శిరములు వాంచియ చెప్పం దొడగిరి.॥

"భూమీసుతతో సంభాషించెను-
బుద్ధికుశలుఁ డొక మర్కటవీరుఁడు।
స్వామీ! మన వనమును రక్షకులను-
భంగమొనర్చె మహారణశూరుఁడు.॥

నందనవనమును గేరు నశోక వ-
నంబును శోకవనముగా మార్చెను।
బంధనములు గూలిచి సురసుదతుల-
బంధనములు దొలగంగ నొనర్చెను॥

బంధుర మగు చైత్యప్రాసాదము-
సుందరభవనంబులు భంజించెను।
అందందునఁ గల వాపీకూప జ-
లాశయములు ధ్వంసం బొనరించెను॥

మరాళగతిరగడ

చిత్రశాలలను, చంద్రశాలలను,-
శిలాగృహములను, లతాగృహములను,
జిత్రవిచిత్రపు శిల్పము లెల్లను-
జేసెను భిన్న మితర భవనములను॥

హరిగతిరగడ

మృత్యువె మర్కట రూపము దాలిచి-
మేదిని దిగె ననగ విజృంభించెను।
దైత్యులెదురుకొన వారల నరక-
ద్వారము గాయుడి యని పంపించెను॥

విజయ భద్ర రగడ

రమణీయతర మైన - ప్రమదావనము హనుమ
ప్రమదావనుండు వి - ధ్వంసమొనరిచె ననగ।
నమితా గ్రహోద్దురుగ్రుఁ - డై రావణుఁడు మండె-
నగ్నిపైఁ జల్లఁబడు - గుగ్గిలంబో యనగ।

దనుజపతి కర్ణభే-దంబైన దుర్వార్త-
విని వ్యగ్రుఁ డుగ్రుఁ డం -పెను కాలకింకరుల।
కెన యైన బలుల "చ - య్యనఁ బోయి యాకోతి
పనిపట్టు" డని చెప్పి - పదివేల కింకరుల॥

రాక్షససంహారము

మహా విజయభద్రరగడ

అంజనాద్రిశరీరు - లాయుధములు ధరించి-
యట్టహాసముల తో - నార్భాటములు గలువ-
భంజింపు డీకోతిఁ - బట్టు డని యార్చుచుఁ బ్ర-
భంజనుని సుతిని పైఁ - బడిరి మూకుమ్మడిగ।
సంజీవరాయండు - స్తంభ భ్రమణములను-
సర్వగతుఁడగుచు సం - చారంబు గావించె
రంజన చెడి మడసె - రాక్షసశలభగణము-
ఆంజనేయుని ప్రతా - పాగ్నిఁ బడి వడివడిగ ॥

మహా ప్రవాళరగడ

దశముఖు నానతిఁ బ్రహస్తు-
తనయుఁడు హనుమ పయి గురిసె-
ధరణీధరము పయి వర్ష-
ధారలోయన బాణంబులు -
లశనిపాతహతభూరుహ-
మనగ హరి స్తంభాయుధ-
హతుఁడు జంబుమాలి కూలి-
త్యజియించెను బ్రాణంబులు ॥

విజయ భద్రరగడ

బింకబుతో విఱ్ఱు - వీగు చేద్వురు మహా-
వీరులును మంత్రుల కు - మారు లతిహర్షమున!
జంకుగొంకు లనక య - చలు మర్కటాచలుని-
జడివాన వలె ముంచ - శస్త్రాస్త్రవర్షమున,॥

"నింకఁ జెల్లెను మాక - లీ భువినిఁ బరలోక-
మేగుండి" యనుచు నెదు - రించు రాక్షసగణముఁ।
గంక పొదలను గాల్చ - కార్చి చనగ హనుమ
గ్రమ్ముకొని సర్వమును - గబళించెఁ దత్క్షణము ॥

మహోమరాళగతిరగడ

దండధరసమోద్దండులు నేవురు-
దండనాథు లా దుండగు డేడని-
మండుచు మండెడు నస్త్రశస్త్రములఁ-
జండునిఁ గపిమార్తాండునిఁ గుప్పుగ।
ఖండపరశుపురఖండన మన నా-
ఖండలు కొండలఁ బిండిగొట్టుటన-
భండన వీరుని దండి దగు గదా-
దండమున దనుజఖండన మొప్పగ,॥

హరిగతిరగడ

లోహస్తంభాయుధుఁడు విభీషణ-
లోహితనేత్రుఁడు శైలాకారుఁడు।
ఆ హనుమానుఁడు దన లాంగూలము-
నాడించుచు నిల్చెను గంభీరుఁడు ॥

అక్షకుమారవధ

కోతినిఁ బట్టుకొ వచ్చెద నే నని-
కోరి జనకు నా జ్ఞలు గొని వచ్చెను।
ఖ్యాతుం డక్షుఁడు మృత్యుముఖపు సు-
గ్రాసమొ యన హనుమ నెదురఁజొచ్చెను॥

బాలుని గని దయ లూరగ మారుతి-
జాలిని గొని "యర్భక। విన వేరా।
గోళీ లాడుట గాదుర నాతోఁ-
జాలవు పోరను నింటికిఁ బోరా ॥

మరాళగతిరగడ

మొక్కవోని శూరుడ నే నెక్కడ?-
ముక్కుపచ్చ లారని నీ వెక్కడ?।
ముక్కువ వొడమును బాలుగారు నీ-
చెక్కిళులం గన, నుండకు మిక్కడ ॥

కయ్యమునకు వయ్యమునకు నారయఁ-
గావలయును సమత నిలను బాలుడ!!
చయ్యన మఱలుమ బ్రతుక గలాడవు-
సంగరరంగంబున రిపు కాలుడ !!"

అన విని యక్షకుమారుం "డోరీ!-
వనచర! నాపురుషార్థము గనరా!"
అనుచును శరవర్షంబును గురియగ-
హనుమ యచలుఁ డిట్లనియెను "వినరా!!

మధురగతిరగడ
బాలసుయోధా - బలమును మెచ్చితి,!
వాలాయముగన - భయ మిదె యిచ్చితి,!!
చాలుర యని",యన - గాల ప్రేరిత!
బాలుఁడు విసరెను - శూల మవారిత !!

మరాళగతిరగడ
"పాప మన వలదు పాపఁజేని పసి-
పాప నేని యది పాలను గ్రక్కున?!
వ్యాపింపక ముందే చిచ్చును జ-
ల్లార్ప వలయు నిశ్శేషము గ్రక్కున!!"

ఊహించి యిటుల సమదర్శనుఁడు, ని-
రీహుఁడు, నిస్సంకల్పుఁడును, స్థిరుఁడు!
ఆహవమున కాహ్వానం బది యని-
యా హనుమానుఁడు కీశకుంజరుఁడు,!!

రథము నుగ్గునూ చొనరించెను సా-
రథినిఁ గూల్చె రథ్యంబుల ద్రుంచెను !
గద గొని తారాపథమున కేగెడు-
వ్యథితుని పదములు వట్టి గ్రహించెను !!

నేర్పున వానిని గిరగిరఁ ద్రిప్పుచు-
నేలకు నుతికెను హరిహర్యక్షుఁడు, !
సర్పంబును గొని విసరి భూమి పైఁ-
జఱచి కొట్టెనో యనగాఁ దారుక్ష్యుడు.!!

హరిగతిరగడ

అతులపరాక్రమశాలి హనుమ సిం-
హపు గర్జ యొనర్చెను రా రండని.!
హతశేషులు వారిరి తమ దొరకై-
శ్రుతపఱచిరి జరుగనిది జరిగె నని.!!

దశశిరుని పరితాపము

తనయుని నిధనము విని దశకంఠుఁడు-
ఘనశోకహత్యుఁడు క్రోధవివశుఁడె!
తన జ్యేష్ఠసుతున కింద్రారి కనియెఁ-
దత్క్షణమునఁ గర్తవ్యోన్ముఖుఁడై.!!

"హతమార్చె చతుర్థాంశ బలమ్మును,-
హరి కడతేర్చెను నగసమధీరుని,!
నతిసుకుమారుని, మారాకారుని-
నక్షకుమారుని, నాహవశూరుని.!!

చూచితి నే బలశాలిని వాలిని,-
సుగ్రీవుని, జాంబవు నతివీరుని,!
చూచితి నే డందఱలను మించిన-
శూరాగ్రసరు, సమీర కుమారుని.!!

అతి బలవంతుని, హనుమంతుని, నా-
హవమున గెల్చు బలఢ్యుఁ డెవడు? గన!
సుతఘాతకుఁ గపిక్షుద్రునిఁ బంపెద-
సూటిగ యమపురి చూడుము నే" నన,!!

మరాళగతిరగడ

"ఆర్యా! సురగంధర్వ గరుడులును-
యక్షనాగకిన్నరకింపురుషులు!
మర్యాదలు దప్పక మిము గొలుతురు-
మర్కటుఁ దాకుటయ! మహా పురుషులు!!

తల్లడిలుచు సురగణము వార ముని-
తల్లజులుం దడబడ మీదు సుతుఁడు!
ముల్లోకాధిపుఁ బట్టితెచ్చి మీ-
ముందర నిలబెట్టిన యింద్ర జితుఁడు!!

హరిగతిరగడ

బల్లిదు డుండగ భయ మేల? యసుర-
వల్లభ! పనుపుడి బహు శస్త్రాస్త్రుడ!
ప్రల్లదు వనచరుఁ బడవేయుదు మీ-
పాదకమలముల పై బ్రహ్మాస్త్రుడ.!!"

మరాళగతిరగడ

అన "హనుమాం డ్లనిమొనమొనగా డొఁ-
దన లావు నెదిరి లావు గనుము ఘన!
"ఘననిస్వన! స్వామి కార్యమునఁ గడుఁ-
గడు మెలకువై సఫలుడ వై రమ్మన!!"

హరిగతిరగడ

తనయుఁడు మ్రొక్కిన హర్షపులకితుఁడు-
దనుజవిభుం డాతనిఁ గడు మెచ్చెను!
"వనచరు సాధింపుము విజయీ భవ!
యని దీవించుచు ననుమతినిచ్చెను !!

ఏడేండ్ల నర్ధపు శని

విజయభద్రరగడ

"నేడు మారుతి నింక - నేను సాధింతు"నని-
నిశ్చయించుకొని శని - నేరుపన వినతుండై!
జోడించి హస్తములు - మాడ్కలు పదము లంట-
జోహార్లు పలికి ని - ల్చుకొనెం గడు భీతుండై!!

స్వామి! స్వామీ! యనుచు - సారెసారెకు వచ్చు
శనిపెడ విరుగు నని - చతురుండు మోదించె!
'స్వామికార్యమును దన - పనియు సిద్ధించు'నని
స్వాగతం బిడి శనై - శ్చరుని నామోదించె!!

ఎంతకాలపు నేస్త మిదన మారుతి, పంగు-
వేడేండ్లు మన యేడ్వునని సౌరి యనె!
గొంతు తగ్గింపుమీ - కొంటకేడు నెలలసర-
కొంచెమడి యుప సౌర, - కుదుర దని కీశుండనె!!

పంతంబుగా డేడు - నారాలసరయైన-
పక్షపి కొను డన్న - నాసరుండు గా దనెను!
పంతపంబుప గినుక - నూని యేడున్నర ప్ర-
మాణ వసరములన - మారుతి 'యుహూ' మనెను!!

ఇంతకంటెను దక్క - నింకం గాబోదు దయ-
నేడు గడియలు నర - యేలు డని మందుండనె!
నింతగాం బాధి కపి - విస్మితుండు సరె యనిన-
నేను శని గంతు న - స్వీరుని పదములు గొనె!!

కపినాథమేఘనాదుల యుద్ధము

హరిగతిరగడ

మిత్రాక్షిల నరభీకరసీరుండు,-
పవిధాయుధయుక్తుండు, విహాయార్థుండు,!

ఛత్రపతాకసమేతరథస్థుఁడు,-
చతురంగబలసహితుఁడు, సమర్థుఁడు !!

మేఘనినాదుఁడెలమి గురియించె స-
మీరసుతుని పై శరవర్షంబు, న।
మోఘగదాఛత్రంబున నిల్పెను-
రాఘవదూత బలోత్కర్షంబున.!!

మహామరాళగతిరగడ

మారుతిరాయు డవక్రవిముఁడు-
మార్తాండుని వలె భగభగ మండుచు-
ఘోరదర్శనుఁడు ఘూర్ణిల్లుచుఁ బెను-
కొండ నొకటి దానవుపై వేసెను।

ఆరావణి యాగ్రహపరవశుఁడై-
హరినాదము సల్పుచు నుగ్రుండై-
నారాచసహస్రంబులు గుప్పుచు-
నడుమనె వానినిఁ బిండిగఁ జేసెను,!!

మరాళగతిరగడ

కింశుకానేకముల నొప్పించెను-
గీర్తికాము డింద్రజితుఁడు ధీరుఁడు.।
కింశుకవృక్షము పుష్పించెనో యన-
కీశవరుఁడు సొంపలరి గభీరుఁడు!!

హరిగతిరగడ

క్రుద్ధుఁడు రథరథసారథిహయకా-
ర్ముకములఁ ద్రుంచె మహావృక్షంబునఁ!
దద్దయు వీనిని హతమార్తు ననుచు-
దైత్యునిపై నురికెను రౌద్రంబున !!

మీనపు పిల్ల ససురుని సమాంతము-
మ్రింగివేతు ససుమును జెలరేగెను !
దానవాంతకుఁడు రిపు వాహిని మ-
త్స్యంబో యనఁ జీల్చును నెదురేగెను !!
హరిగతిరగడ
ఉద్దండుఁడు సీని నుపేక్షించుట-
లుచితము గా దనుమను శీఘ్రంబున!
సిద్ధుఁడు బ్రహ్మాస్త్రము నేయగ హరి-
బద్ధుండగునస్త్రపు గౌరవమున.!!

గట్టిగ మోకులఁ గట్టిరి వానరుఁ-
గొట్టుచుఁ, దిట్టుచు, గ్రుద్దుచుఁ, దన్నుచు!
బట్టుకొనిపోయిరి ప్రభువు నెదుట నిల-
బెట్టిరి తప్పులు పిరపిగ నెన్నుచు !!

హరిణగతిరగడ
వేకువజాము వర్ణన
చుక్క పొడిచెను దూర్పు దిక్కున-
సూచనగ నాలుగవ జామని!
కొక్కొరో కో యని పదేపదె-
కోడిపుంజులు గూసె లెమ్మని!!

ధార్మికులు మేల్కొనుచు దమతమ-
కర్మలకు సిద్ధపడు చుండిరి!
నిర్మలులు కర్షకులు సేద్యపు-
నేలలకుఁ జేరఁ జనుచుండిరి!!

విప్ర బాలురు నిద్రలేచిరి-
వేదములు వల్లించు చుండిరి!
వస్త్రసంరక్షకులు దమతమ-
సంతులను మార్చుకొను చుండిరి!!

బ్రాహ్మణులు సేకొనుచు సంధ్యా-
పరికరములను బయలుదేరిరి।
బ్రహ్మకర్మలు దీర్చుకొనుటకుఁ-
వాహినుత తీరములఁ జేరిరి॥

ప్రియుల బిగికౌగిళ్లలోఁ గల-
ప్రేమసుఖముల నలసి సొలసిరి।
ప్రేయసులు భర్తలను శయ్యల-
వీడి గృహకృత్యముల మునిగిరి॥

జారిణులు సిగపూలు రాలగ-
జారు కొప్పులు ముడుచుకొనుచును।
జారు పరిటెలు దిద్దుకొని యిలు-
చేరుదురు దెలవారె ననుచును॥

వృషభగతిరగడ

ప్రక్క వీడెడు భామినిం గని-
యెక్కడకు నేగెద వనుచుఁ బతి-
సిక్క బట్టుచు మక్కువను దన-
బక్కపెట్టునఁ దప్పుకొనుచు న-
హో! యికను ననుఁ బట్టు మనుచును-
బక్క పక్కన నగుచు సతి యెక-
సక్కెమాడుచుఁ బోవుచుండెను॥

హరిణగతిరగడ

గంట లవి మ్రోయఁ దొడగగ జా-
గంటలును మొరయ గనుపూజకు।
జంటజంటలుగాఁ బురజనులు-
సనుచునుండిరి దేవళములకు॥

ఓరచూపుల భర్తలను నొ-
య్యారులును గవ్వించు చుండగ।
సారసాక్షులఁ బతులు దమ సర-
సాలతో నవ్వించు చుండగఁ॥

జారుదరహాసినుల నవ్వులు-
చంద్రికలొ యన గ్రాలుచుండగ।
జారుసిగముడులు ముడిచిన విర-
జాజిపువ్వులు రాలుచుండగఁ॥

గామనుల పాటలకు లయగాఁ-
గంకణంబులు మ్రోయు చుండగ।
భామినులు ఝుంఝుమని పితికిరి-
పాలు దమ భాండములు నిండగ॥

పాలకావడుల గొని పతులును
బట్టణపు వీధులను వెడలిరి।
పాల్రకై క్రేపుల వదలి యా-
పడుచులును దమ పనికి గదలిరి॥

హయప్రచారరగడ

నారదనుత - నళిననేత్ర।
సూరి జనుల - స్తుతికి పాత్ర॥
చారువదన - స్వజన మిత్ర।
శూరసింహ - సుశుభగాత్ర॥

ఓం

హనుమద్విజయము

రగడకావ్యము

చతుర్థాశ్వాసము

లంకాదహనము

కందగర్భహరిగతిరగడ

సురసేవిత సరసీరుహచరణా
ధరణీసుత ముఖ చంద్రచకోరా!
పరమదయాకర! శుభకర! సురరిపు-
హర! కోటిమదనసుందర! శూరా! ॥

కందము
సురసేవితసరసీరుహ!
చరణా! ధరణీసుత ముఖ - చంద్రచకోరా!
పరమదయాకర! శుభకర!
సురరిపుహర! కోటి మదన - సుందర! శూరా!॥

రావణ సభ

మహామరాళగతిరగడ

తలలను రత్నకిరీటంబులు, భుజ-
ములను గనకరచితపు కేయూరం-
బులు కంఠంబుల ముత్యపు - సరములు-
తళుకు తళుకు మన ఘనపు టందమున!
కొలువుదీరె నసురేంద్రుఁడు రీవిగ-
గొలువ బ్రహస్తాద్యష ప్రధాను-
లల స్వర్గమునం దష్టదిక్పాల-
కులతో సుధర్మ నింద్రు చందమున॥

విజయభద్రరగడ
రావణాధిపు దాసనారూఢు డై యుండ-
రా మటు చిరు మానసంబు గరువా? యనుచు-
సాలోచనాపు పుప్పుసాను వానతీయగ సద్ది-
త్వరితగతిఁ జాగ్రత్తగ నసనం బై మించె।

సత్తీగాబంబుధిమంతుండు హనుమంతు-
డందుచు వాడిపుచ్ఛము ముటుకు అంటించె-
లక్ష్మణాంబుగను లాంగూలాసనస్థుఁడై-
రావణప్రభువును నదుకృతుని గావించె॥
హరిగతిరగడ
విలాసలాసకు దనుజపతి గొలుమ-
కైలాసగిరీశ్వరునికి సఖుని।
నాలాగున ఋతిరోహించెను హరి-
బ్రహ్మ నాగు నన మేలుపు నగమున॥

“ఆసుటి లీలగు లంకను జొచ్చితి-
సీసనిజతో భాషణ మొనరిచితిని।
నాసరి। వనభవనములను రక్షక-
పరబలయముల ధ్వంసం బొనరిచితిని॥

పుర్వి యెవడు బంపెన్ను? నీవెవడవు?-
పురమునఁ దిరిగితి వెందుకు? జంకక।
దానవనాథుని ధర్మాసన మిది-
దండన తగ్గును దెలుపుము బొంకక॥”
హరిగతిరగడ
అని ప్రశ్నించు బ్రహస్తునిఁ గాంచుచు-
హనుమంతుండును నదరక బెదరక।
మనమున హరిపదవనజము లిడికొని-
యనియెను గంభీరాస్యుడు చెదరక॥

రామదూతహితోపదేశము

సీసగర్భవిజయభద్రరగడ

బలిపాచికను లేప - బల మేది? నీకు నా-
బలిగర్వ మడగించు - వామనుడు రఘుపతిర।
యిలఁ గార్తవీర్యునకు - నెదురు నిలలేవు, ఆ-
బలుఁ బరశునం గొట్టు - భార్గవుడు రఘుపతి ర॥
శివచాప మెత్త నీ - చేతగా దాయె నా-
శివచాప మెత్తి వం - చెను విఱిచె రఘుపతి ర।
దివిజపతిసుతు పేరు - దిగులుగొల్పును నీకు-
నవలీల నా వాలి - హతము గొనె రఘుపతిర॥
అట్టి రాముని బంటు - నత్యంత బలుఁడ నేఁ-
బట్టితిని రవినిఁ బసి - భావంబునందు నే।
చెట్టుగుట్టలలో వి - శేషించి యుందు నే-
పట్టి సీతను గంటి - భవ్యంబు గాను నే॥

సీసము

బలిపాచికను లేప - బల మేది? నీకు నా-
బలిగర్వ మడగించు - వామనుడుర।
యిలఁ గార్తవీర్యునకు - నెదురు నిలలేవు, ఆ
బలుఁ బరశునం గొట్టు - భార్గవుడుర।
శివచాప మెత్త నీ - చేత గా దాయె నా-
శివచాప మెత్తి వం - చెను విఱిచెర।
దివిజపతిసుతు పేరు - దిగులు గొల్పును నీకు
నవలీల నా వాలి - హతము గొనెర॥
గీ అట్టి రాముని బంటు - నత్యంత బలుఁడ।
బట్టితిని రవినిఁ బసి - భా-వంబునందు।
చెట్టుగుట్టలలో విశేషించి యుందు ।
పట్టి సీతను గంటి - భ-వ్యంబు గాను॥

విజయభద్రరగడ

ఆ రాము పంపె నే - నంజనీనందనుడ-
సర్వప్రవీణ మంత్రి సర్వశిష్యుండ నే।
శ్రీరాముని యాజ్ఞలను శిరసావహించి యే-
వారధి లంఘించి వచ్చి యున్నాడ నే॥

శూరాగ్రణి రాము శుభకరపు ముద్రికను-
ముందుగఁ జూపితిఁ గొంటి - సుదతికుశలంబు నే।
శ్రీరామ జయరామ సీతాపతే। యంచుఁ-
జింతించు పవిత్రంబు - శ్రీశు నామంబు నే॥

ఆకొంటి సీతమ్మ యాజ్ఞానుసారంబు-
చేకొని ఫలములు భక్షింపు చుండగ భటులు।
పో! కోతి పట్టు డని యురికి వచ్చును మూండ-
గైకొని దునుముఁ బండ్లు గాయ లివ్విలి నిటుల॥

పట్టుమిట్టిరి నాకు పట్టఁ జూచిరి కాని-
పట్టుకొనఁగ లేక కొట్టఁ జొచ్చిరి నన్ను!
జెట్టుకొమ్మలు విఱిచి చేతనగు నంతలో-
నట్టె దట్టించుచును - పడలఁగొట్టితిఁ దన్ను॥

తన్ను దునుమును శత్రు - ధరులు పైఁబడి రంత-
దురుపులను బొరలించి తాడనము సేసితిని।
దన్నుఁ దాఁ గాచుటయె ధర్మంబు గాఁ నెఱిగి-
తిన్నగా నన్నూరు దివి కంపినేసితిని॥

రాక్షసులు పెచ్చు నను రాపాడ రెచ్చితిని-
పృథ్విసాధనములఁ బడ - వేసితిని నే మినుము।
లక్ష యోధుల రణా - వేశమునఁ బోరితి జ-
యాపజయములు ఈశ్వ - రాధీనము లవి సుమ॥

బ్రహ్మాన్వయమున సం - భవమైతి రావణ-
బ్రహ్మఖ్య! వేదశా - స్త్రజ్ఞుడవు యజ్ఞాది!
బ్రహ్మకర్మ లొనర్చి - పడసితివి సత్కీర్తి-
బ్రాహ్మణుడ,! స్త్రీలోల,! - పతితుడ,! యహంవాది!!

తెలివి లే నతగానిఁ - దెలుపంగ వచ్చుఁ గద-
తెలిసిన విమూర్ఖునకుఁ - దెలుప బ్రహ్మకుఁ దరమె-
యిల నిద్రితుని లేపఁ - గల మికఁ గపటనిద్ర-
గల వాని మేల్కొల్ప - గల్గుటది దుస్తరమొ!!

మానవుని చేతిలో - మరణంబు గోరితిని-
మానవాకారుడు ర - మానాథు డుదయించె!
మానవా? యీ దురభి-మానము, నిలుపుకొనుము-
మానము, ననుచును హను - మానుండు బోధించె!!

ఆ రామునకు నీకు - హస్తిమశకాంతరము-
పోరుననతని సములు - వీరు లీ లోకముల!
లేరన నధికు లె-వ్వార? లీ ధారుణినిఁ-
గోరుకొని తెచ్చుకొన - కుమయింక వైరముల!!

రాముండు విను పరం - ధాముండు, లోకాభి-
రాముండు దుర్జనవి - రాముండు, శత్రుజన
భీముండు నాశ్రితా - రాముండు, నాతనికి-
భూమిజాలలనాల-లామ నొసగుమ సుజన!!

రక్షకుఁడు రఘువరుం - డీక్షణమె నినుఁ గులము-
రక్షించునుభయ సుఖ-మక్షయం బందెదవు!
కక్షలను వీడక వి - పక్ష మూనితి వేని
వీక్షింప సురలు స ర్వక్షయము నొందెదవు!!

కలఁ బోయి విషయసుఖ - ముల భ్రాంతి నీడి రా-
ముల మీదిఁ బటిలమటివి - వలుపు వ్యవహారంబు।
తలఁపఁగా మిము గూర్చ - వలయు నాకులను జే-
తులు గాలమండ నని వలికె కపి సింహంబు॥

ద్విరదగతిరగడ

సంధిరాగ్రణి వలుకు - లుండె నుండెడు ననల।
కుండమును నాజ్యంపుఁ - గుండ దొరలిన యటుల॥

మండిపడి రావణుడు - దుండగుని మెత్తగా।
ఖండింతు నని కటకు - ఖడ్గంబు నెత్తగా॥

దండి దొరలకు దూత - ఖండించు టనుచితము।
దండన మితర మొకటి - దగ వేయుట యుచితము॥

దండ మిడి విన్న పో - దరు డిట్లు ప్రార్థించెఁ।
జండతరశాసనుడు శాంతించి మన్నించె॥

కోతులకుఁ దోకపడుఁ - బ్రీతి దానికి తగును।
ప్రాత బట్టలు చుట్టి బహుతైలమున ముంచి॥

నీతి సూత్రమునఁ దగులఁ - బెట్టి త్రిప్పుట తగును।
దూతను దగిన శాస్తి - తో నంపుటయు నగును॥

చేత మన దిటి గని వి - చేతస్కులై కపులు।
భీతిల్లి మిక్కిలిగఁ బెదరిపోదురు, రిపులు॥

కాతరులు వనచరులు చేతగాదని పోరు-।
సీతను గురించి యికఁ జింతింపఁగాఁ బోరు॥

ఈ లీల తీరు పసు రేంద్రు డిడి తన సభను।
జాలించి వెడలె ని ర్జరసభాసన్నిభను॥

విజయభద్రరగడ

ఒక్క శరమున నేల - కూలగెఁ బిట్టలు రెండు-
వొక్కనుగు మన రాజు - సూక్ష్మబుద్ధికి ముందు!

మొక్కవోవును సురల - దిక్కు గురుబుద్ధియని-
మ్రొక్కిరి సభికు లెల్ల చక్క నౌ సభయందు॥

లంకావిధ్వంసము

ద్విరదగతిరగడమాల

బాలిశులు దైత్యులవ - హేళనల నొప్పించి।
చాలగాఁ బురిలోని - చేలాలు దెప్పించి॥

వాలంబు పొడుగునను - వాలాయముగఁ జుట్టి।
వాలము పెరుగుచుఁ జనె - చేలము గొఱతపట్టి॥

ఆలోచనకుఁ దట్టె - దీ లీల పురమందు।
చేలము లొడిసె నొదిగె వాలంబు దనయందు॥

లీలగా బయలు వెడ - లెడు భుజంగము భీతి।
రాలేక పుట్టను మ - ఱి యణగె నను రీతి॥

తైలంబు వోయుచును - దడిపి రాతని తోక।
కాల కింకరులకుం - బోలు భటులును వీక॥

ఆలసించక యప్పు - డంటించిఁ తోక కొన।
చాల జాగ్రత్తగా-సైనికులు వట్టుకొన॥

మహావిజయభద్రరగడ

మేళతాళాలు బా - జాలును బజంత్రీలు
డోలు జమడిక నగా- రాలు - ఢంకాలు భే-
రీలు తప్పెట్లు బా - కాల చప్పు ళ్ళన్ని -
మేళవించుచు నంత - రాళమున నిండగా।
కూళ లగు రాక్షసుల - కూటములు నవ్వనా-
వేళ వేళాకోళ - విధ మతిశయిల్ల గా
వేల కొలదిగ సేన - వెన్నంటి నడువగా
కోలాహలమ్ము ది - క్కుల నిండ మెండుగా ॥

చోరుండు, దానవవి - దారుండు, ॥ నరా-
కారుండు, నక్షసుకు - మారాంతకుడు, ద్రోహి-
చారు డుద్యానవా - శంకరుండును, మహా
నేరస్థు డని ప్రజలు - నిందించు చుండగా।

బారుబారులు దీరి - దారి కిరు ప్రక్కలను-
పౌర జనములు భయ - భ్రాంతులై చూడగా-
నూరేగుచును వచ్చి - మారుతినిఁ బశ్చిమ-
ద్వారంబు కడఁ జేర్చి - దనుజభటు లుండగా ॥

హరిగతిరగడ

వాలాభీలజ్వాలాజిహ్వుడు
కీలల నాల్కలు గోరుచు నుండెను।
ఆలస్యము విష మని లంక నొకే
యాహుతి గొన సిద్ధపడుచు నుండెను॥

విజయభద్రరగడ

హరిరాయఁ డుబ్బెఁ గ - ట్లన్ని దెగె పటపటన-
దొరకొనిన భటగణము - ద్రుంచుమను జెలరేగె।
గిరికాయు పుచ్ఛాగ్ని - కీలలు విజృంభించె
పిరొపిరొ మనుచు బలము - భీతి దూరము కేగె॥

బరబర మనుచు మండు - వాలంబు నెత్త నది-
సురవరుల కారతులు - సూపిన ట్లనిపించె!
గిరగిరను ద్రిప్పిన న - సురుల బరిమార్చుటకు-
సరసరన వచ్చు హరి - చక్రమును దలపించె॥

హరుని నిటలంపు నే - త్రాగ్నియే యిది యనుచుఁ-
బురపురను బొక్కెనా - సురపురీదుర్గంబు!
హరిహరీ యనుచు హరి-హరిగర్జనము సేయ-
నంతరాళము నిండె - నదరె రిపువర్గంబు!!

లాంగూలపుం జ్వాల - నింగినే మ్రింగు ననఁ-
జంగుచంగున నెగిరి - సౌధముల నంటించె।
శృంగారభవనముల - భంగ మొనరించుచును-
బంగారు మేడలను - భస్మంబు గావించె॥

అంగనామణులు దమ - ప్రాంగణంబులు దాటి-
కంగారుపడి పిల్ల - కాయలను బిల్చుచును।
నంగలార్చెడు స్త్రీల - కై బాలవృద్ధులకు-
నంగహీనులకు నై - యభయంబుఁ గూర్చుచును॥

కింకరులు రాక్షసుల - బింకంబు లుడుగగను
లంకావిభవము కూ - లంకషము గాఁ బ్రేల్చెఁ।
బొంకపు విభీషణుని - భూరిహర్మ్యము దప్ప-
జంకుగొంకులు లేక - సర్వంబు నుం గాల్చె॥

కుయ్యో! మొఱ్ఱో! యనుచుఁ - గూకలేయుచు జనులు-
వెయ్యార్లు దమవారి - వెదకి వేసరి రట్టె!
యయ్యో! యయ్యో! యనెడు - నాబాలగోపాల
హాహా రవము లన్ని - యా కాశమును ముట్టె॥

హరిగతిరగడ

పుత్రులఁ గానక తల్లులు, దల్లులఁ-
బుత్రులు గానక పోవుచు నుండిరి।
ఛాత్రుల వెదకుచు గురువులు గురువుల-
ఛాత్రులు నెమకుచు - సాగుచు నుండిరి॥

మిత్రుల ఁ బొందక మిత్రులు దమతమ-
మైత్రినిఁ గూరిచి తలచుచు నుండిరి।
ఆత్రత దంపతు లొండొరులను బా-
ష్పాకులనేత్రులు పిలుచుచు నుండిరి॥

మహామరాళగతి రగడ

వీడగఁ గొప్పులు, చీరల చింగులు-
నూడగ, భయమున బాదము ల్లల-
ల్లాడగ, నిట్టూర్పులు విడుచుచు విరి-
బోడులు గొందరు బారదొడంగిరి।
కూడగఁ బెట్టిన ధనమును ద్రవ్యము-
నేడు వారముల సొమ్ము లన్నియును-
బాడు చిచ్చు పాలాయె నని కొంద-
ఱేడుచుచును బరుగెత్తఁ గడంగిరి॥

మరాళగతిరగడ

శ్రద్ధను నొకతెను చేతఁ బట్టుకొని-
పెద్దవి వెంబడి పరుగిడు చుండగ।
నొద్దిక భుజమున నొకతె నుంచుకొని-
ముద్దుల చిన్నది చంకన నుండగ॥

దద్దయుఁ బొట్టను దాల్చుచు నొకతెను-
నిద్దురగొను బిడ్డను ద్యజియించెను।
నద్దానిని రక్షించు నెవం డని-
యతిసంతతి వతి యాక్రోశించెను॥

యిల్లు గాన డిల్లాలినిఁ గానడు-
పిల్లాజెల్లా ప్రేమలఁ గానడు।
కల్లుకుండ చంకనఁ గొని విడువం-
డెల్ల వేళలను ద్రాగుడు మానడు,॥

మెల్లన దివి విడి భువి వచ్చితి వని-
యుల్లాసంబున నూగుచు వచ్చెను,।
తల్లీ। నిన్నే సేవింతు ననుచుఁ-
ద్రుళ్లుచుఁ దూలుచునుం బోఁ జొచ్చెను॥

విజయభద్రరగడ

పురజనుల విలాడము

"ఏనాటి పాపమో। - యెవరి దీ శాపమో।-
యీనె ఘ ముందు బడి - యేడిపంచగఁ జొచ్చె।
నానాడు పంచ చి - యడవిలో నొంటి దగు
జానకినిఁ దెచ్చెఁ గ - ష్టములు దోడుగ వచ్చె॥

మౌనులను ఋషుల నవ - మానాల పాల్చేసె-
మానవతు లైనట్టి - మానినులఁ జెఱఁ బెట్టె।
ధ్యానమ్మునం గెల్చి - ప్రాణలింగమ్ము గొనె-
నానందికేశు శా - పానలము నొడిఁగట్టె॥

జానకీ శోకసం - జాతదావాగ్ని లో-
దానవపురీవనము - దగ్ధమగు చుండెఁ గద।
భూనాథు డొనరించు - బుణ్యాపాప ఫలాలు-
భూరిసుఖదుఃఖాలు - పురజనుల నంటు గద॥
వట్టి మూర్ఖుఁడు రాజు - పట్టు విడువఁడు దాను
బట్టు కుందేలు నకుఁ - బాదాలు మూ డనును।
బట్టు కొనె వాని శని - వచ్చెఁ బోగాల" మని-
యెట్టకేలకును బ్రజ - యిట్టు లనుకొని జనును.॥
కట్టుబట్టలతోడ - బట్టబయలునఁ బడుచుఁ-
జుట్టాల బక్కాల - జోలి మఱచిరి వారు।
కొట్టుమిట్టాడుచును - గోడుగోడున నేడ్చి-
చెట్టుకో గుట్టకో - చేరుచుండిరి వారు॥
సౌరి దశ శిరుని శా - సనము గొని భీతిఁ దరు-
చరవరుని నెదిరించ - సాహసము గొని తరలె।
మారుతి ఘనుని తోక - మంటల కొడల వలన-
మాడె, నల్ల మొగమున - మందు డాగక మఱలె॥
ముక్కనను వ్రే లిడి వి - మోహచిత్తుండు దశ-
ముఖుఁడు సూచుచు నుండ - మూతి మీదను నొక్క।
ప్రక్క మీసము పైన - భగ్గుభగ్గున మండు-
వాల కీలలఁ దుడిచి - వానరుఁడు గడు నిక్క॥
దిక్కు గానక యెట్టి - దిక్కు గానక రాజు-
వెక్కస పడుచు మిగుల - విసిగి కడు వేసారె।
పక్కపక్కన నగుచు - వెక్కిరించెడు సురలఁ-
జుక్కల ప థము నందు - సురసుర గనుచుఁ బారె॥
జనకసుత శక్తులకు - జనని గావున జగ-
జ్జనని యాజ్ఞల వలనఁ - జల్లఁబడె ననలుండు।
అనిలుండు దన మిత్రు - డగుటచే నాతండు-
ననిల సుతునకు నెట్టి - హాని దలపక యుండు॥

ఆర్భాటముల తోడ - నట్టహాసము గూడ -
దోర్బలుఁడు శరనిధినిఁ - దోక ముంచగఁ బోగ।
గర్భస్థప్రాణులను - గాపాడుకొన రత్న-
గర్భుండు దన వీచి - కల నంపె నెదురేగ॥

మారుతి యార్తి

మరాళగతిరగడ

ఎందుకొ హనుమ హటాత్తుగ నమితభ-
యాందోళన చే నీరైపోయెను।
సందేహపరంపరలు ముసురుకొనఁ-
జతికిలఁబడి యతివిహ్వలు డాయెను॥

చేసిన యత్నం బంతయు బూడిదఁ-
బోసిన పన్నీ రాయెను గటకట।
నా సాహసపు ప్రమత్త వృత్తికిఁ-
నా సీతమ్మను బలిగొంటి నకట॥

ఏ మొగమునఁ గిష్కింధకుఁ బోదును-
నేమని చెప్పుదు సుగ్రీవునకుఁ।
క్షేమమె సీతకు నని యడిగిన బదు-
లేమందును స్వామికి రాములకుఁ॥

జనకజమృతిభీషణదుర్వార్తను-
విని హా! హా! యని రామలక్ష్మణులు।
సనిపోదురు, సుగ్రీవవానరులు-
మునిభరతాదు లయోధ్యావాసులు॥

ఇందఱ చావున కేకకారకుడ-
నే నగుదు ననుచుఁ గడు వాపోయెను।
అందఱ రక్షించుటకై తా నొక-
డంత మొందఁ గృతనిశ్చయు డాయెను॥

ఆత్మహత్య నరకహేతు వని శా-
స్త్రార్థము పలికెడు బుధులను గాదని।
ఆత్మార్పణ సేయు త్యాగులకు సు-
స్వాగతములు వలుకుదురు విబుధులని॥

స్థిరమతి ప్రాయోపవేశమున కై-
సిద్ధము గా నిట్లనె నంతరాత్మ।
"త్వరపడఁ బోకుమ భక్తుల భారము-
వహియించుట కున్నాడు పరమాత్మ॥

నెమ్మది చెందె నొకింత సామీరి-
నిందించె నహంకృతిని విస్మృతినిఁ।
నమ్మెను గర్తయు, భోక్తయు నైన జ-
నార్దను, రాముని, వైదేహిపతిని ॥

సీతాకుశలపు వార్తాలాపము-
సిద్ధుల వలనను జెవిఁజొర నాయెను,।
వాతజుండు దేహత్యాగపు భా-
వంబు వదలి బహు స్వస్థుం డాయెను॥

విజయభద్రరగడ

ఉత్సుకత సామీరి - యురికె వేవేగ వసు-
ధోద్భవను గని మ్రొక్క - యుద్యానవనమందు।
వాత్సల్యమున సీత - వనచరుని దీవించి-
వార్తావిశేషములు - వ్రాకుచ్చు మనె ముందు॥

భూపుత్రిసహితు డౌ - భూజానిపదములకు-
మున్ముందు నాత్మలో - మ్రొక్కుచు వినమ్రు డై।
"నీ పరాక్రమ మిద్ది - నీ చేతి కీల్బొమను-
నిక్క మిది" యనుచు హరి - నెనరునకుఁ బాత్రుఁడై॥

రాజీవ నేత్రునకు - రారాజు పుత్రునకు-
రాక్షసవిజేతకుఁ - త్రైలోక్యత్రాతకుఁ।
జేజేలు వలికి సం - జీవరాయం డపుడు-
చెప్పం దొడంగె నిటు - సీతకుఁ మాతకుఁ॥

వార్తావిశేషముల నివేదన

మరాళగతిరగడ

"వనము నేల మట్టము సేసితి రిపు-
బలములను బెద్దనిద్దుర బుచ్చితి!
దనుజపతికి హితవు గరపి లంకను-
దగ్ధము సేసితి మిము గన వచ్చితి!!"

విజయభద్రరగడ

అని యిట్టు లనిలసుతు. - డమితపులకితగాత్రు,-
డశ్రుపూరితనేత్రు, - డంజలిపుటుం డగుచు
"వనజనాభుండు హరి - వర లక్ష్మణులఁ గూడి-
వచ్చు శీఘ్రముగ నీ - వ్యధలు మానుపు" ననుచు॥

ఉత్సాహమున హనుమ - యుఱ్ఱూత లూగుచును-
నుర్విజాచరణముల - నుంచెఁ దన శీర్షంబు।
వత్స! మేలగు నీకు, - వసుధాస్థలము నందు-
వాసికెక్కుమురా యా - బ్రహ్మకల్పాంతంబు॥

ప్రోత్సహించెడు నిట్లు - భూమీ తనయను గని-
పోయివచ్చెద నమ్మ - భువనేశుఁ జూడ ననఁ!
"గుత్సితుఁడు రావణుఁడు - గొనముట్టు వర కెట్లొ-
కొనయూపిరినిఁ దాల్చు కొందు" నని యాపె యన॥

సీత కాతడు ప్రద - క్షిణము లర్పించి తః
చేతులను జోడించి - సెల వనిన యా ఁ క-।
మాత యాతనినిఁ గడు - మమతతో దీవించి-
"నీతిమంతా! యంజ - నీపుత్ర! యిందాక!!

త్రాతవుర, నా ప్రాణ - దాతవుర, యా చంద్ర-
తారార్క కీర్తికాం - తామణి నిను వరించు।
నా తండ్రి నీ దాపు - నా కిచ్చె నుపశయన-
తాత। ప్రాణము ప్రాణనాథు కడలఁ జరించు॥"

ప్రవాళరగడ

అను బాష్పాకులనేత్రకు-
హనుమాం డ్లోదార్చుచు విను।
"వినువీధిని నిను గొని నీ-
విభునకు నొనగూర్చెదొ" నను॥

"నీవంతటి ధీరుడవు ర-
నే నెఱుగుదు వీరుడవుర।
యా వనరుహనేత్రు రాము-
నాజ్ఞమీరఁ జాలుదువుర?॥

యీ విధమున నను గొని నీ-
వేగు టేమి తగియుండదు।
రావణునకు రాములకు న-
రయగ భేద మపు డుండదు॥

శ్రీరమణుఁడు రావణు నని-
శీఘ్రముగను శిక్షించును।
భూరికీర్తి గొనుచుఁ బుణ్య-
పురుషుఁడు నను రక్షించును॥

వీరవరుఁడు వచ్చు నిందు-
వేగఁ దీర్చు దుఃఖములను।
ధారణంబుసేతు నంత-
దనుక బొందిఁ బ్రాణములను॥"

అని యను నా యమను మిగుల-
ననునయించి విక్రముండు।
ననిలగతిని నేగ సువే-
లాద్రిపైఁ బరాక్రముండు॥

తిరుగు ప్రయాణము -సూర్యోదయము

మహా ప్రవాళరగడ

సత్తువ కొలది యును వాయు-
సత్ప్వుడు దన పాదంబుల-
నొత్తెను, నా యుర్వీధర-
మర్వికి సమమై నిల్చెను।
ఉత్తము డా మహోదధిని-
నుత్తరించ నభము నందు-
నుత్తరాభిముఖుడు మఱొక-
దుష్ణకిరణుఁ డనఁ బొల్చెను॥

విజయభద్రరగడ

ఇనవంశ రాజేంద్రు - నిల్లాలు కుశలంబు-
గొనివచ్చు నాంజనే - యునికి స్వాగతము లిడ।
నినుడు దోచెను గపుల - హృదయాబ్జములు విప్ప-
జనకసుతదుఃఖసం - జాతతమములును విడ॥

న్యాయ సమ్మతిని - నభి- నందనలు మారుతికి-
ప్రేయసీశుభవార్త - శ్రీపతికి నందించె।
వేయి కిరణాలు గల - వేలు పపుడే రామ-
రాయని సతికి శుభప - రంపరల నంపించె!!

ప్రవాళరగడ

శ్రీరామా। జేజే యని - సింహనాద మొనరించెను।
నా రవమ్ము మారుమ్రోగి - యవ్వలి దరి వినిపించెను॥
వీరవరుఁడు వచ్చె నదిగొ - వెలది సీత జాడ దెచ్చె।
ధీరుడహో। యనగఁ గపికి - శౌరుఁడు దిగె ముదముహెచ్చె!!

చూచితి సీతమ్మ, నహో! - చూచితి శ్రీరామసతినిఁ!
జూచితి జనకజ, నవనిజఁ - జూచితి నేనెడు మారుతిని!!

అంగదాదుల యుత్సాహము

మ్రొక్కు నొకఁడు బాదాలకు-
మ్రొక్కిన దీవించు నొకఁడు,!
చక్కగ వాలము స్పృశించి-
చాల ముద్దులు గొను నొకఁడు!!

అక్కునఁ జేర్చుకొను నొకఁడు-
చెక్కిలి గొని పుణుకు నొకఁడు!
మక్కువ నాతని కరమును-
నొక్కుఁ దన కరమున నొకఁడు,!!

ఒక్కడు చుట్టూర దిరుగు-
నొక్కఁడు నృత్యంబు సేయు,!
గ్రక్కున నెత్తుకొని యొకఁడు-
గంతు లనేకములు వేయు !!

మహాప్రవాళరగడ

కోలాహల మంత నాపి-
కోపించుచు ఋక్షనాధు,-
"డీలీలను మన మురిపెపు-
లీల లింకఁ జాలు నిచట!

కాలయాపనంబు దగదు-
ఘను లీ సంతోషంబునఁ-
బాలుపంచుకొన వేడుక-
పడుచు వేచి యుందు రచట!!

ప్రవాళరగడ

విందుము గావుత! నిపు డర-
విందనయనకుశలము మన-
సందేహము దీరఁ బవన-
నందను శుభముఖమున" నన!!

మరాళగతిరగడ
"మెప్పించితి సురసను, మైనాకుని-
ఒప్పించితిని, మహాజలరాశినిఁ।
గుప్పిగూల నా ఛాయాగ్రహమును-
గూల్చితి, సింహిక యను రాకాసిని ॥

శరనిధి దాటితి, సూటిగాను న-
ద్దరిఁ జేరితి, లంకానగరంబున।
బరిమార్చితి లంకను, సీతా స-
చ్చరితను గంటి నశోకవనంబున॥

వనభంగము, వైరి శృంగభంగము-
నొనరించితి, రావణు బోధించితి,।
ననలునికాహుతి నిచ్చితి లంకను-
నవనిజకుశలము మీ కెరిగించితి"॥
మహా ప్రవాళరగడ
అని పావని యన యువ రా-
జంగదుండు హర్షించుచు-
"ననఘా। నీ యుపకార మ-
నర్ఘం" బనుచును నుతించి,!
'చనవలె శీఘ్రమె శ్రీరా-
ముని సాన్నిధ్యంబు" కనగ-
వనచరు లందఱు మేల్మే-
లని వాతగతిఁ బయనించి ॥
మధువనవినాశము
మధువిస్తారస్రవిత, సు-
మధురఫలభరిత కపిరా-
ణ్మధువనమున, లాలసులై
మధుపములో యనవ్రాలిరి!
డధిముఖది రక్షకులను-
దరిమి పారద్రోలి, మధువు-
క్షుధ దీరగ గ్రోలి వనము-
సూరగొనుచుఁ గడుఁ గ్రాలిరి॥

ప్రవాళరగడ
న్యాయము కోరుచు దధివ-
క్త్రాదు లురికి సవినయమున।
వాయి దెఱువ లేక యెట్లొ-
పలికిరి ప్రభువుకు భయమున,॥

"వాయుసుతుఁడు నంగనాది-
వానరులట మధువనమ్ము-
పాయక యొనరిచిరి వమ్ము
పారద్రోలినారు మమ్ము ॥

విధియించుడి వారికి దగు-
విధపు కఠినశిక్ష లీరు।
విధివిధానములను మఱచి-
విఱ్ఱవీగుచున్న వారు॥

వనచరభూపతి హర్షము-
వట్టలేక గంతువేసె,।
"ననిలసుతుఁడు గాంచి వచ్చె-
నవనిజ" నని ఱంకెవేసె॥

విని హరి నిజమా,? కలయా?,-
విభ్రాంతియ? యనుచు లేచె!
జనకజకుశలమును దెచ్చె-
జనమాన్యుని గలయఁజూచె!!

దాశరథికి రవిసుతుఁ డనెఁ-
"దథ్య మిద్ది గానియెడల।
గీశవరుల మధువనప్ర-
వేశమశక్య మీ యెడల॥

శ్రీశ! మధువనమ్ము సొరగఁ-
జీమకుఁ దరమ? సుగ్రీవ!
శాసనమ్ము మీరుట యన-
సంచకరి యిడుటయ చావ॥

అన్యులకు నసాధ్యమైన-
హరికార్యము సాధించెను,।
పుణ్యుఁడభయ మిడి త్రిలోక-
పూజ్యుఁ డయ్యె" భటుల కనెను॥

"మాన్యవరుని గౌరవమున-
మా కడకుం జేరఁదెండు,।
ధన్యునిఁ గన వేడుకపడు-
దాశరథియు, వేగఁ బొండు ॥

ఆనతి విని భ్రాంతు లనూ-
హ్యం బియ్యది యనుచు నెంచి।
యాననములు వెలవెలఁబో-
నా భటులు శిరములు వంచి॥

స్వామి। సరే యని చని వన-
చరకుంజరునిం జేరిరి।
స్వామిభక్తిపరాయణుని-
జయపరంపరలు గోరిరి॥

"జయ। జయ। శ్రీరామదూత।-
జయ। సీతాప్రాణదాత।
జయ। రాక్షసకులవిఘాతఁ।-
జయ। జయ। యభయప్రదాత॥

స్వాగతమ్ము హనుమంతా।-
స్వాగతమ్ము బలవంతా।
స్వాగతమ్ము నీకిదె సు-
స్వాగతమ్ము ధీమంతా ॥

యోగేశుఁడు, జానకీ వి-
యోగదుఃఖితుఁడు రాముఁడు।
వేగిరముగ నిన్నుఁ గాంచ-
వేచి యుండు శ్రీధాముఁడు ॥

త్యాగధనుఁడు సుగ్రీవుఁడు-
దద్దయు మమ్మంపినాడు।
ఆగక తత్‌క్షణమే ర-
మ్మనుచు నిన్ను బంచినాడు॥"

అన విని యాక్షణమె యంగ-
దాదియుతుఁడు హనుమానుఁడు।
చని యె నొక్కగంతున రా-
ముని సన్నిధి ధీమానుఁడు॥

గని రఘువరు మూడు ప్రద-
క్షిణములుగొని ముందు మ్రొక్కె।
నినతనయుని నా పిమ్మట-
వినుతి సేసి నుతికి నెక్కె॥

సీతాదేవి కుశలవార్త

మహాప్రవాళరగడ

చూచితి సీతను రామ య-
శోకవనమునందున శిం-
శుపపు వృక్ష మూలమం ద-
సురవనితల రక్షణమున।
వేచిచూచు నీ మార్గము-
వేయి కనుల జనకజ నిను-
వేగ వచ్చి కావు మనుచు-
వేడుకొను ననుక్షణమున॥

ప్రవాళరగడ

ఆ వైదేహి యతిదీన - యసురక్రూరమృగమధ్యన।
గోవు రీతి గాను గడుపు - కొను దినము మహాయుగమన,॥

కలికి మీ వియోగం బర - ఘడియయు నోపదు వరాంగి।
జలములఁ బాసి బయట విల - విలలాడెడు ఝషము భంగి॥

కోమలి కుములును శత్రువు - కును వద్దని యట్టి శిక్ష।
రామ నీదు నామమె యా - రామకు శ్రీరామరక్ష!।

వామాంగి ధరించును నీ - ప్రాప్తికొఱకు తనప్రాణము।
ఏమరక యొనర్చెడు నా - లేమ సతము నీ ధ్యానము!।

రామనామ మే యన్నము-రామనామ మే పానము!
రామనామ మే నిద్రయు-రామనామ మే స్నానము!।

శ్రీరామా। జానకీ చ-కోర మెదిరి చూచు గనుచు।
నీ రాకా చంద్రు రాకకు-కోరామా! రామ। యనుచు.!।

వారధి దాటితి కావలి- వనితను లంకను ద్రుంచితి,।
కారుణికాత్మను గని మీ-కరముద్రిక నర్పించితి।।

మహోప్రవాళరగడ

వనభంగమొనర్చి యెదురు-
వచ్చు వారిఁ గూల్చితి రా-
వణికిఁ బట్టు వడితిని రా-
వణునకు హితముం జెప్పితిఁ!

జని లంకను గాల్చితి రా-
క్షసులు హా। యనుచు నేడ్వగ-
వననిధి దాటితిఁ, దెచ్చితి,
జనకజ సిగమణి యొప్పితి।।

అని చూడామణి యొసగిన-
నందుకొనుచు శ్రీరాముం-
డవనిజసాంగత్య సుఖం-
బనుభవించె, నానందము।

ఘనుని హృదయమున నిండెను-
గనుల మత్తడులు దుమికెను,-
దనువు మఱచె నతఁడు గొంత-
తడవున కనె నీ చందము ।।

ప్రవాళరగడ
"నను, సీతను, సౌమిత్రిని, -
ఘనకిష్కింధానిలయుల।
మునిభరతుని, శత్రుహనుని,-
జనములను, నయోధ్యజనుల॥

ప్రాణునిసుత। గాచితి మా-
ప్రాణదాత వైతి, త్రాత।
మా నలువురితో నీ విక
నేనవ వాడవుర భ్రాత ॥

స్థిరముగ నూరూరను మం-
దిరము నీకు వెలయుఁ గాత,।
నిరవుగ భక్తులకుఁ గోరు-
వరముల నొసగెదవు గాత॥"

అని దీవించుచు హరి గా-
ఢాలింగన మొనరించెను।
ఘనపులకితగాత్రుఁడు హరి-
గనుజల మభిషేకించెను॥

మరాళగతిరగడ

చుక్కల లోనఁ బ్రకాశించును నా-
షోడశకళాత్ముకుఁడు చంద్రుంఁడును।
మిక్కిలిగాను వెలింగును దన కపి
మిత్రులందు శ్రీరామచంద్రుఁడును॥

వృషభగతిరగడ

పెద్దవారల బుద్ధి నెవ్వఁడు-
పడచెవినిఁ బెట్టునో వానికి-
వద్దు వద్దని వేడుకొన్నను-
బహుళకష్టము వచ్చు రాదా?।
హద్దు మీరుచు రామునిం గా -
దన్న సీతకు లంకలోపల-
పెద్దకాలము రావణుని చెఱ-
పీడ వో దిది నిజము కాదా?॥

గురువు త్రిగుణాతీతుడై కద-
గురుతరపు భవజలధి దాటెను,-
గురిగలుగు శిష్యుల కొఱకు నై-
గోప్యతారక 1ిచ్చి పాల్చెను।
సురస, మైనాకు, లనుసింహికం-
హరి జయించెను వనధి దాటెను-
తరుణిసీతాదుఃఖసాగర-
తారకుండై భువిని నిల్చెను॥

మంగళ మహాశ్రీ గర్భ విజయభద్రరగడ
మంగళము రాములకు, - మంగళసురూపునకు,-
మంగళము సీతకు, సు - మంగలికి నింపౌను।
నింగి విడనాడి భువి - వంగినది మేఘమె య-
నంగఁ జను శ్యామలశు - భాంగునకు మే లౌను॥

రంగుగను భూమిపై - బంగరు తటిల్లత సె-
లంగె నన కోమలల - తాంగికి మహాశ్రీని।
సంగత మొనర్పను వె - లుంగ నవరత్నములు-
నంగనలు పాడి రిల - మంగళ మహాశ్రీని॥

మంగళమహాశ్రీ
మంగళము రాములకు - మంగళ సురూపునకు-
మంగళము సీతకు సు - మంగలికి నింపౌ।
నింగి విడనాడి భువి - వంగినది మేఘమె య-
నంగఁ జను శ్యామలశు - భాంగునకు మే లౌ॥

రంగుగను భూమిపై - బంగరు తటిల్లత సె-
లంగె నన కోమలల - తాంగికి మహాశ్రీ।
సంగత మొనర్పను వె - లుంగ నవరత్నములు-
నీంగనలు పాడి రిల - మంగళ మహాశ్రీ॥

హయప్రచారరగడ
అమరవంద్య! - యసురహంత!।
సమరవిజయ! - జయనియంత!॥

విమలచరిత! - విశదహృదయ!।
రమణమూర్తి! - రామ సదయ!॥

ఇతిశమ్

ఉప సంహారము

ద్విరదగతిరగడ

జయము రాములకును, వి - జయము సీతాసతికి!,
జయము సౌమిత్రికి వి, - జయము శ్రీమారుతికి,!!

జయము సుగ్రీవునకు - జయము ఋక్షపతి కగు!
జయము నంగదవిభీషణుల కగు శుభము దగు!!

రామరాజ్యము భువిని - రంజిల్లు చుండెడును,!
సామమార్గమున నే - జనము వర్తించెడును,!!

భామినీమణులకు న - భయ మెపుడు గల్గెడున,!
భూమి సత్ఫలములను - భూరి కల్పించెడును!!

స్వస్తి గలుగును; బ్రజా - స్వామ్యంబు వర్ధిల్లు!,
నిస్తులప్రేమయును - నిత్యము పరిఢవిల్లు !!

మరాళగతిరగడ

మానవజన్ముఁడు రాముని ధర్మము-
మానవజాలికి నై సమర్పణము,!
మానవకథ యే రాముని కథ యిది
మానవజీవితమునకు దర్పణము.!!

విజయభద్రరగడ

రామునకు సరి యైన నరవరుఁడు నరవరుఁడు, -
రామునకు సరియైన యట్టిడు ధవుఁడు దవుఁడు,!
రామునకు సరియైన అగ్రజుఁడు అగ్రజుఁడు,-
రామునకు సరియైన వాడే సుతుఁడు సుతుఁడు !!

సౌమిత్రఁ బోల వలెఁ దమ్ము డుండిన యెడల,-
స్వామి సేవకు వలయు మారుతికిఁ దగు భటుఁడు,!
భూమిజను బోలవలె భార్య యుండిన యెడల,-
భూమియందునను సుగ్రీవుడే తగు సఖుడు !!

మధురగతిరగడ

పావనమైనది - బాడితి నీకథ!
పావని దయగొని - బాపర నా వ్యథ!!

గంగారాయని - మంగళహారతి!
పొంగుచు గొను హరి - పుంగవ! మారుతి!!

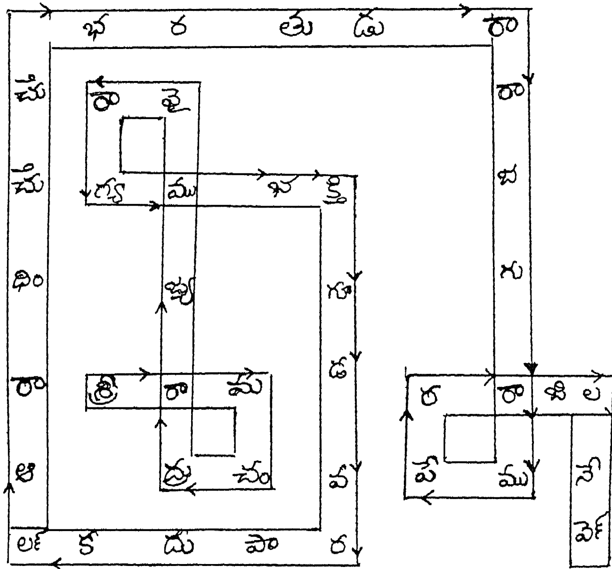
తత్సత్

అనుబంధము

కందశ్రీకారబంధము

రామచంద్రు రాజ్యము

వైరాగ్యము భక్తి గూడ - వరపాదుకలఁ
ఆరాధించుచు భరతుడు
రారా జగు రాము పేర - రాజిల నేలె

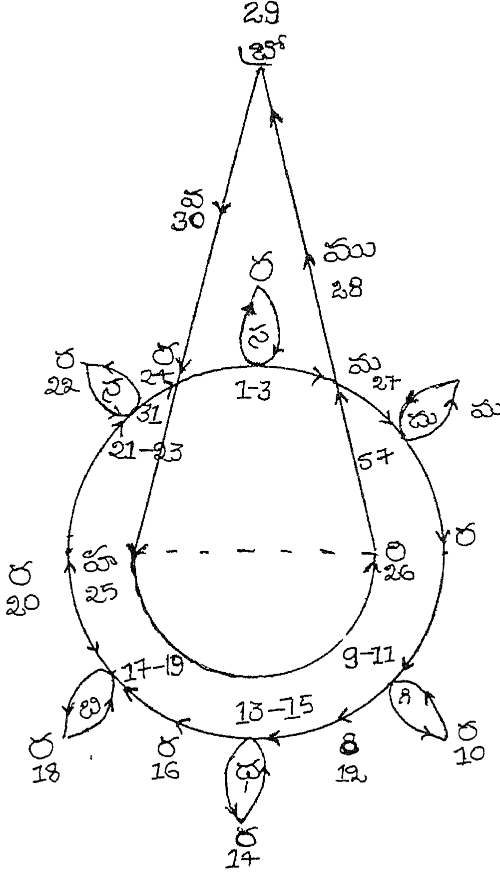

శార్దూలచతుష్పథచతురస్రబంధము

శ్రీరామాకుచకుంకుమాశ్రితశుభ
శ్రీవత్సవక్షాన్వితా
శ్రీరామాయణ గాథ తా రగడగాఁ
జెన్నొంద గావించెనే
శ్రీరామార్పణ సేసె నే డొనర రా
జేశుండు నారాయణా
శ్రీరామా బలరావణాసురహరా
శ్రేయంబులం గూర్పుమా

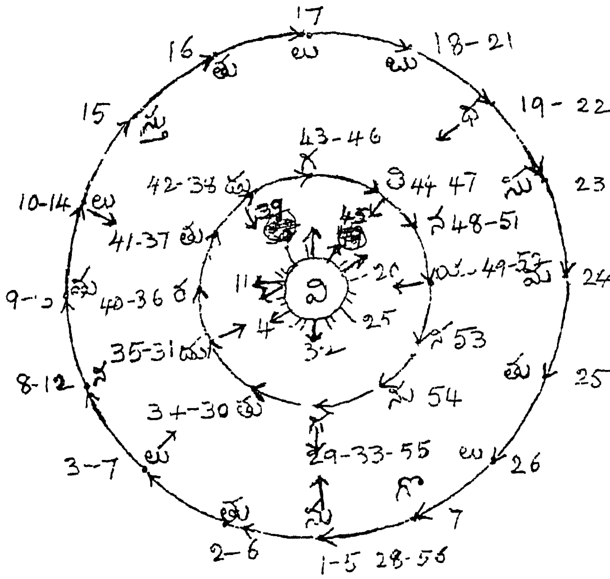
మధురగతిరగడగిరిధరకూర్మబంధము

సరస మధు మధుర - గిరగిరి ధరధర।
బిరబిరనర, నరహరి మము బ్రోవర॥

హరిణగతి రగడ సృష్టి చక్రబంధము

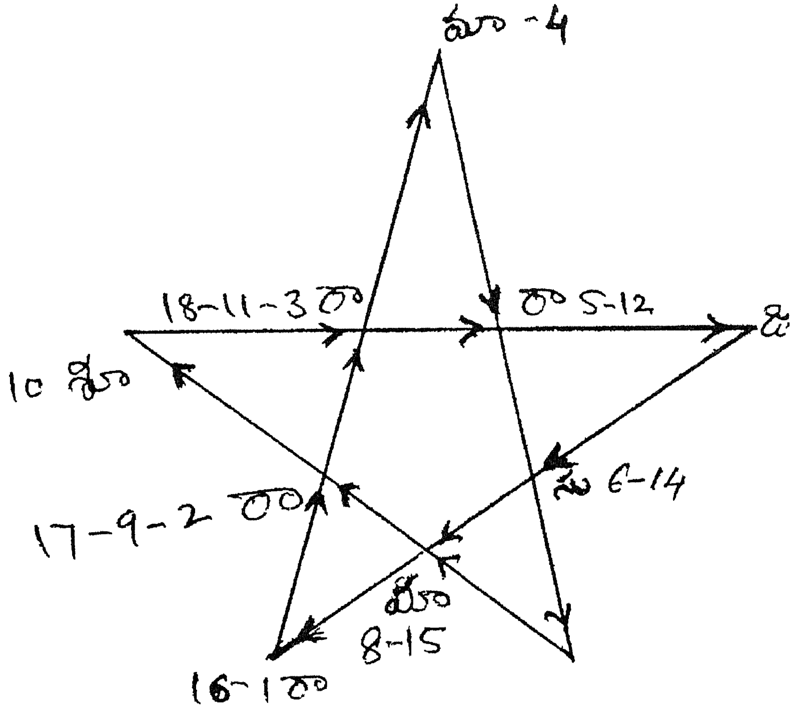
నుతులు, వినుతులు, నతులు వినతులు
స్తుతులు బుధవిబుధసుమతులఁ గొను!
గతుడు, విగతుడు, రతుడు, విరతుడు
గతి, విగతి, నయు, వినయు, నను గను!!

మధురగతిరగడ-నక్షత్ర బంధము

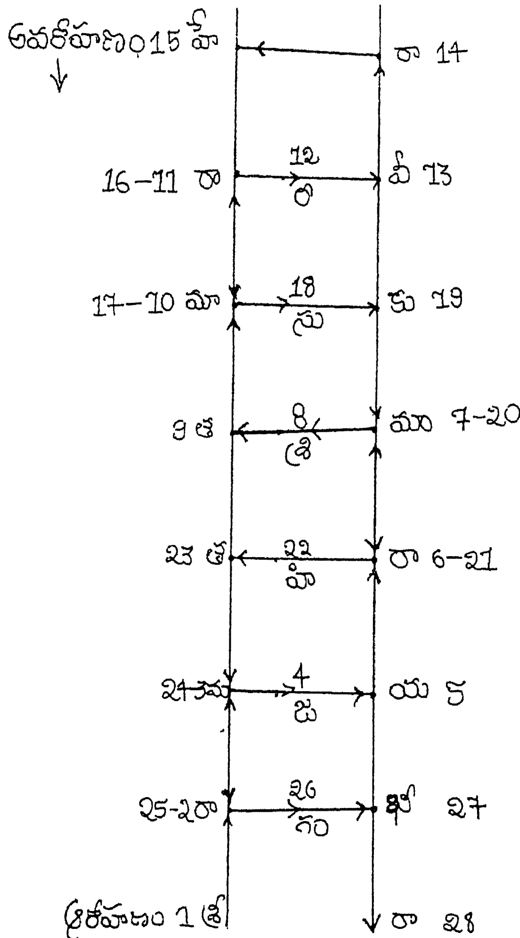
రారా రామా - రా సుకుమారా!

శూరా రాజసు - మా రా రారా!!

ప్రవాళగతిశ్రేణీబంధము

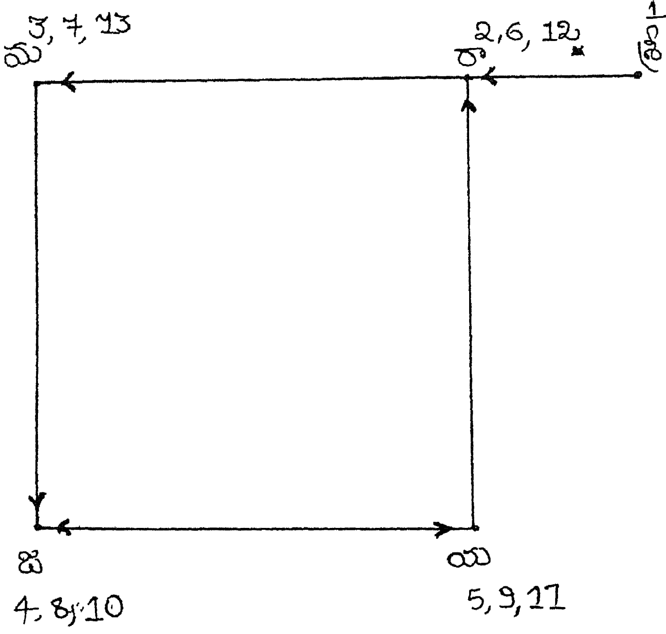
శ్రీరామా జయరామా - శ్రితమారారీ వీరా!
హే! రామా సుకుమారా - హితమారా గంభీరా!!

శ్రీరామ మంత్ర వ్యజన బంధము

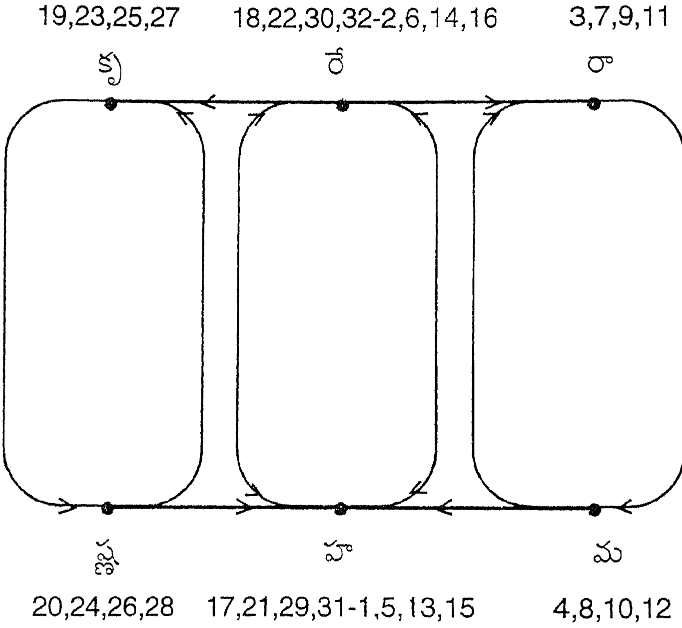
శ్రీరామ జయరామ

జయజయరామ

కలి సంతరణ మంత్ర -ఉరువరుక బంధము

హరే రామ హరే రామ
రామ రామ హరే హరే।
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ
కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే॥

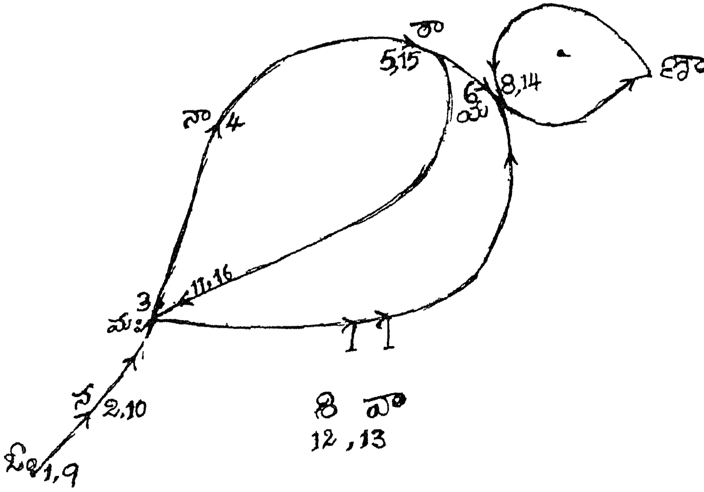

ఓం త్ర్యంబకం యజామహే సుంగంధిం పుష్టివర్ధనం।
ఉర్వారుక మివ బంధనా న్మృత్యో ర్ముక్షీయ మామృతాత్॥

మంత్రత్రయ విహంగబంధము

1 ఓం నమో నారాయణాయ

2 ఓం నమః శివాయ

హరిణగతిరగడ

అష్టాక్షరి యందలి 'రా' తోడ, వి-
శిష్టము పంచాక్షరి 'మ' గలసె।
నిష్టం బగు రామమహా మంత్రము
సృష్టిని సర్వశ్రేష్ఠ మన వెలసె॥

ఓం హ్రీం శ్రీం రక్షామంత్ర
పుస్తక బంధము
ఓం హ్రీం శుభోదయం
ఓం శ్రీం సుఖోదయం

